

ศึกษาการดำเนินชีวิตตามศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว

THE STUDY OF LAO PEOPLE'S LIVING ACCORDING
TO FAITH IN BUDDHISM

พระอุดมศักดิ์ ปณญาวโร (แก้วพันธวงศ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

The Study of Lao People's Living according to Faith in Buddhism

PraOudomsak Punyavaro [Keophanthavong]

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

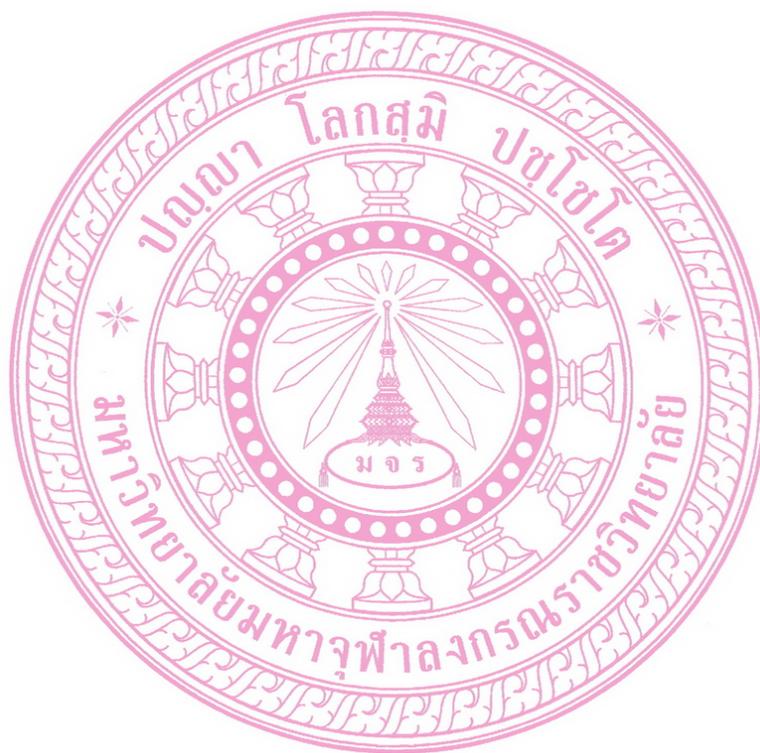

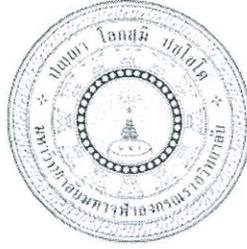
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
“ศึกษาการดำเนินชีวิตตามศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

	(พระสุธีธรรมนุวัตร, ผศ.ดร.) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์		ประธานกรรมการ
	(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)	กรรมการ
	(พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร.)	กรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรศักดิ์ดา)	
		กรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชื่น ศรีสวัสดิ์)	
		กรรมการ
	(ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์)	
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรศักดิ์ดา	กรรมการ
	ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์	กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....
พระอุดมศักดิ์ ปณญาวโร (แก้วพันธวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง
“ศึกษาดำเนินชีวิตตามศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมนุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผ.ศ.ดร.)

กรรมการ

(พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูมโน, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรีศักดิ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชื่น ศรีสวัสดิ์)

กรรมการ

(ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูมโน, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรีศักดิ์

กรรมการ

ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระอุดมศักดิ์ ปัญญาโว (แก้วพันธวงศ์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาการดำเนินชีวิตตามศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว

ผู้วิจัย : พระอุดมศักดิ์ ปญญาวโร (แก้วพันธวงศ์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน ผศ. ดร. ปธ.3, พธ.บ. Ph.D.

: ผศ. สุพิมล ศรศักดิ์, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), กศ.ม. (บริหารการศึกษา)

: ดร. เรืองเดช เขจรศาสตร์, พธ.บ. (ปรัชญา), ศษ.ม. (บริหารการศึกษา), พบ.ม. (พัฒนาสังคม), ปร.ด. (ไทศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๘ เมษายน ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

(๑). เพื่อศึกษา หลักศรัทธาที่มาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท (๒). เพื่อศึกษา การดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธในแขวงจำปาสัก (๓). เพื่อศึกษา การดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และ ศึกษาวิจัยภาคสนาม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

ศรัทธาที่มาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท คือความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น ความเชื่อในบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่ใช้ประโยชน์ แต่สิ่งสำคัญต้องประกอบไปด้วยปัญญา มีเหตุมีผลเพียงพอที่จะเชื่อถือ ศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่จะเชื่อถือแบบขาดเหตุผลหรือปราศจากปัญญา ให้อยู่ในรูปของพระธรรมวินัยหรือเบญจศีลเบญจธรรม สิ่งเหล่านี้เรียกว่า ศรัทธาโดยแท้ และ ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในเถรวาท

การดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก มีศรัทธาความเชื่อในประเพณี และวัฒนธรรมที่ผูกพันกับธรรมชาติ เป็นศรัทธา ความเชื่อ ผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิม การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือธรรมชาติ เข้ากับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา และประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ศรัทธาต่อประเพณีในการทำมาหากิน ในจำนวนสิบสองเดือนในวิถีพุทธ

แบบชาวลาว เป็นวิธีการ กิจกรรม สำหรับการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชน เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และได้สะท้อนให้เห็นท่วงทำนองการดำรงชีวิต โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ

การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาว แขวงจำปาสัก ได้ดำเนินตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือทาน ศีล ภาวนา และหลักของการปฏิบัติตามทางสายกลาง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ อิทธิบาท ๔ หลักความสามัคคี และหลักใหญ่ที่เป็นหัวใจพระพุทธศาสนา ๓ ประการ คือ ๑).การละความชั่ว ทางกาย วาจา คือรักษาศีล ๒).การประพฤติดี สร้างบุญกุศล มีความเมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เสียสละแบ่งปัน ๓).การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ สะอาด และได้ดำเนินตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรม ผูกพันกับธรรมชาติ ติดพันกับพระพุทธศาสนา พึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติ เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นสุข

Thesis Title : The Study of Lao People's Living according to Faith in Buddhism

Researcher : PraOudomsak Punyavaro [Keophanthavong]

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakrudhammathornsirivat Sirivattano, Asst.prof. Dr. Pali.3, B.A., M.B.A., Ph.D. (Pali)

: Dr.Ruangdet Khechornsart, B.A. [Phosophy], M.A. [Educational Administration], M.A. [Social Development], Ph.D. [Thai studies]

Date of Graduation : April 18, 2014

This research aims

(1). To study the faith principle provenance from the Buddhist Scriptures of Theravada Buddhism. (2). To study the faith principle along The Buddhism way and traditional Buddhist in Champasak province. (3). To study the way of life into the faith of Buddhism principle of Lao Buddhist Champasak province, Lao People's Democratic Republic. By using of education research papers and study in the field. Interview with storage analysis of the data by creating a conclusion.

Research result

Faith originated from the Buddhist scriptures of Theravada is belief, faith, reliability, belief about sin-charity, advantage- demerit. To have belief in advantage thing and disadvantage thing. But the main important have to consist with the wisdom, to be realistic enough reliable, faith into goodness thing and not faith lack of reason form or without wisdom. It compounds with the discipline principle or the five precepts and the five ennobling virtues, those things call real faith and right

according with the principle of Buddhist teaching in Theravada's Buddhism.

Living the traditions of Buddhism method faith principle about Buddhist tradition in Champasak province. It has some faith into traditional thing and culture that it attaches with natural there are faith, belief that they had been allayed together into apocalypse faith original. That is the holy object belief, respect for nature becoming with Buddhism's attitude belief and other traditional beliefs that connected with a way of life. Believing about the traditional benefaction in amount 12 months in Lao of Buddhism people style that method, activity for living with the community by administrator, leaders and followers for happiness living and orderly thing, rule, law, regularity with many people cohabitation. And reflect to living ways by the central Buddhism principle holding of soul attaching.

The living in the Theravada's Buddhism principle of Lao Buddhist people in Champasak. With practiced on the Dharma of Buddhism following. Practicing into threefold training (sikkhā) following: Higher virtue (adhisīla-sikkhā), higher mind (adhicitta-sikkhā), higher wisdom (adhipaññā-sikkhā) or largesse, virtue, training and according to the Eightfold Path method of practice. Noble Eightfold Path, four principles for helpful integration, principles for harmony, seven qualities, four conditions, living harmoniously in the company's principle and the main truth in the central Buddhism method. The three main kind of speeches, namely: 1). not to do any evil, do not anything wrong by physical, speech, and mind doing. 2). to do good; to cultivate good, to making merits, right physical, speech, and mind practicing and having divine abiding, loving kindness, right living hood, truthfulness, doing with effort, sacrifice and sharing 3). To purify the mind, without gloomy passion cause and conducted in accordance with customary and culture which affiliated with natural, affiliated with Buddhism, being based on oneself, natural with learning and help together for harmonic living, to be able to live in a stable manner and peaceful life.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะอาศัยความช่วยเหลือจากคณาจารย์เหล่านี้คือ พระครูธรรมจริวัฒน์ สิริวฑฒโน ดร., ผ.ศ.สุพิมล ศรศักดิ์ และ ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์ ซึ่งเป็นคณาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เสียสละเวลาอันมีคุณค่าให้คำแนะนำในการตรวจแก้ปรับปรุงเพิ่มเติมให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมาและเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เอื้อเพื่อช่วยเหลือผลักดันให้คำปรึกษาในการดำเนินงานในการเขียน จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ พระครูสารกิจ โภศล.ดร. รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานีและคณะบริหารทั้งหมด ที่มีความเมตตาให้ทุนในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของทุกท่านที่กล่าวนามมา ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณท่าน ที่ได้มีความเมตตาอนุเคราะห์ และให้กำลังใจในการศึกษารวมทั้งตำราทางวิชาการ และเอกสาร บทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ที่เป็นประโยชน์ทุกท่าน ขอขอบพระคุณพระมหาสุวรรณ จันทราช ผู้อำนวยการ วิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักและอีกหลายท่านที่ไม่ได้ชื่อนามมารวมไปถึงคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก ที่ได้ให้ความร่วมมือ จึงขออนุโมทนาขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

หากคุณความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาคุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดาบิดาผู้ให้กำเนิด ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้มีพระคุณทุกท่าน ญาติมิตรสหาย และขออันสงฆ์ผลในคุณงามความดีที่เกิดจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ด้วยความจริงใจ จงบังเกิดมีทั่วถึงแก่ทุกท่านด้วยเทอญ.

พระอุดมศักดิ์ ปญญาวโร (แก้วพันธวงศ์)

๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

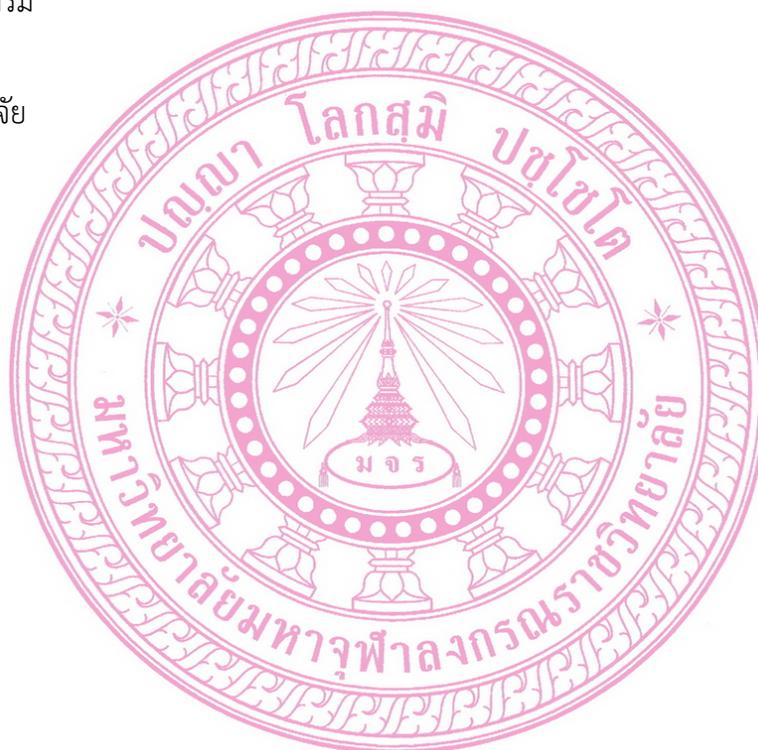
สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓. ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๓. ปัญหาที่จะต้องทราบ	๕
๑.๔. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕. ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๖. วิธีการดำเนินการวิจัย	๒๐
๑.๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒๑
บทที่ ๒ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๒๑
๒.๑. ความหมายของศรัทธาในพระไตรปิฎก	๒๑
๒.๒. ความหมายตามศัพท์	๒๕
๒.๓. ประเภท ของศรัทธา	๓๐
๒.๔. ลักษณะ ศรัทธา	๓๓
๒.๕. หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา	๓๘
๒.๖. อานิสงส์ของศรัทธา	๔๔
บทที่ ๓ การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก	๔๘
๓.๑. ความเป็นมาด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน	๔๘
๓.๒. ความสำคัญด้านการดำเนินชีวิต	๕๑
๓.๓. ลักษณะของการดำเนินชีวิต	๕๔

๓.๔. ด้านครอบครัว	๕๘
๓.๕. ด้านประชาสังคม	๖๑

บทที่ ๔ การดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาวในแขวงจำปาสัก	๖๖
๔.๑. บริบทพุทธศาสนาในแขวงจำปาสัก	๖๖
๔.๒. ความเป็นมาของพระพุทธรูปศาสนาในแขวงจำปาสัก	๖๖
๔.๒.๑. อิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนาทางด้านสังคม	๖๗
๔.๒.๒. ที่ตั้งของพุทธศาสนาในแขวงจำปาสัก	๖๘
๔.๓. กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา	๖๙
๔.๓.๑. หลักการเกี่ยวกับศรัทธา(ศรัทธาในบทเทศน์)	๗๒
๔.๔. ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาของชาวพุทธลาว	๗๕
๔.๔.๑. ครองสิบสี่สำหรับพระสงฆ์	๘๑
๔.๔.๒. ครองสิบสี่ “กฎหมายสิบสี่ข้อสำหรับคนทั่วไป”	๘๒
๔.๕. การปกครองของคณะสงฆ์แขวงจำปาสัก	๘๔
๔.๕.๑. ธรรมเนียมการปกครองสงฆ์ชั้นต่างๆในแขวงจำปาสัก	๘๕
๔.๕.๒. ด้านธรรมเนียมการปกครองสงฆ์	๘๖
๔.๕.๓. บทบาทธรรมเนียมการปกครองสงฆ์	๘๖
๔.๖. งานด้านการศึกษา	๘๗
๔.๖.๑. ด้านธรรมเนียมการศึกษา	๘๙
๔.๖.๒. ระบบการบริหารการศึกษาสงฆ์	๙๐
๔.๖.๓. ระบบการศึกษาชั้นสูง “อนุปริญญา” ส่วนของวิทยาลัยสงฆ์	๙๐
๔.๖.๔. รูปแบบการพัฒนาบุคลากรครูวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก	๙๑
๔.๗. ภัณฑสถานศึกษาธิการและกีฬา	๙๒
๔.๘. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว	๙๒
๔.๘.๑. บทบาทสิทธิหน้าที่ในการเผยแผ่ศีลธรรมและวิปัสสนากรรมฐาน	๙๓
๔.๘.๒. ด้านธรรมเนียมการศาสนูปการ “การก่อสร้าง ส้อมบำรุง ปัวแปลง”	๙๔
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ	๙๖
๕.๑. สรุปผลการวิจัย	๙๖
๕.๑.๑. ศรัทธาที่มากในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท	๙๖

๕.๑.๒. การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก	๙๗
๕.๑.๓. การดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก	๙๘
๕.๒. เสนอแนะ	๑๐๐
๕.๒.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๐๐
๕.๒.๒. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป	๑๐๐
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การใช้อักษรย่อ

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้อ้างอิงอักษรย่อที่เป็นชื่อคัมภีร์จาก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙. เรียงตามคัมภีร์ภาษาไทยดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ส.ส	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอก	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อุฎฐก	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อุฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic)^๑ ลาวเป็นประเทศหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ระหว่างกลางของเอเชียอาคเนย์ เรียกว่าแหลมอินโดจีน ซึ่งมีวัฒนธรรม และ ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของประชาชนชาวลาว อันเป็นความเชื่อที่ได้ปลูกฝังกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีต่อพระพุทธศาสนา มาเป็นเวลายาวนาน ลาวประกอบด้วย ๓ ชนชาติใหญ่ได้แก่ ลาวเทิง ลาวลุ่ม ลาวสูง สามกลุ่มใหญ่เหล่านี้เรียกว่าชนชาติลาว ในทางประวัติศาสตร์ตามหลักการแนวทางการปฏิบัติ การดำเนินวิถีชีวิตตามหลักความเชื่อ และ ศรัทธาของชาวลาวที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ในครั้งประวัติศาสตร์ การนับถือพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ ของจำนวนประชากรได้นับถือพุทธศาสนาอย่างสูงส่งเป็นชีวิตจิตใจ^๒ กษัตริย์ผู้นำลาวในแต่ละยุคสมัยได้ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ในปี พ.ศ.๒๕๖๔ พระเจ้าวรวงศา ธรรมมิกะราช ได้พามเหสี และลูกจำนวนหนึ่ง ขึ้นไปไหว้พระบาง ที่นครเข็ญทอง “หลวงพระบาง” และก่อนหน้านั้นใน พ.ศ. ๒๐๙๓ สมัยเจ้าไชยเชษฐาธิราช ขึ้นครองราชย์แทนบิดาพระองค์ ได้สานต่อเจตณารมณ์ของบิดา เป็นผู้มีศรัทธาในพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาในประเทศลาว มีความเจริญรุ่งเรืองมาก พระองค์ได้มอบนครเข็ญทองให้พระสงฆ์เป็นผู้เฝ้ารักษาพร้อมด้วยพระบาง ส่วนพระองค์ได้ยกไพร่พลจำนวนหนึ่งลงมาที่นครเวียงจันทน์ และ ยังได้ขนานนามนครนี้ว่า “นครจันทบุรี สีสัตตะนาคะนาหุดอุตตะมะราชาธานี”^๓ การนับถือพระพุทธศาสนาของประชากรส่วนมาก ได้อาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่ม และเนินสูง ส่วนที่เหลือนับถือลัทธิศาสนาอื่น เช่นนับถือผีป่า ผีหลักบ้าน หลักเมือง ผีพ่อแม่ ปู่ย่าตายายและอื่นๆ^๔

^๑ ฅັງສີ ນະຄອນຫວຽວວັງຈັນ 450 ປີ (1560 – 2010), ພິມຄັ້ງທົ່ວ 1 ປີ (ຄ.ສ.2010). ພິມທົ່ວໂຮງພິມ ນະຄອນຫວຽວວັງຈັນ, ໜ້າ 38.

^๒ พระปลัด เสน่ห์ (ธมฺมวโร) ดร. พระพุทธศาสนาในลาว, พิมพ์ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐, หน้า ๑๙.

^๓ ฅັງສີ ນະຄອນຫວຽວວັງຈັນ 450 ປີ (1560 – 2010), ພິມຄັ້ງທົ່ວ 1 ປີ (ຄ.ສ.2010). ພິມທົ່ວໂຮງພິມ ນະຄອນຫວຽວວັງຈັນ, ໜ້າ 40-49.

^๔ มะຫາສິລາວິຣະວົງປະຫວັດສາດລາວໂບຮານເຖິງ 1946, (ພິມທົ່ວໂຮງພິມ ວັງຈັນ ສປປ.ລາວ ປີ 2001) ໜ້າ 45.

ชุมชนลาวกลุ่มนี้ชอบอาศัยอยู่ตามภูตอย และภูเขาสูงชัน เป็นที่อยู่อาศัยเป็นแหล่งที่ทำมาหากิน พระพุทธศาสนามีความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตของชาวลาว เพราะมีความผูกพัน และ เกี่ยวข้องกัน ในทางปฏิบัติ โดยการสังเกตเห็นได้จากการนับถือพระสงฆ์นั้น นับว่ายังแนบแน่นในสังคมลาว เพราะเชื่อกันว่า พระสงฆ์เป็นผู้ประเสริฐ เป็นเพื่อนาบุญในความรู้สึกที่ออกจากจิตใจของชาวลาว สังเกตเห็นได้จากงานกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นงานพุทธาภิเษก “สมโภชพระ” งาน ประเพณีต่างๆ เช่น บุญมหาเวทสันดร บางแห่งเรียกประเพณีนี้ว่าบุญบ้าน เพราะทำกันเกือบแทบทุกบ้าน โดยนิยมทำกันทุกๆ ปี ยกเว้นบ้านที่ไม่มีวัด แต่ถ้าไม่มีวัดไม่มีพระสงฆ์อาศัยอยู่ก็ไปนิมนต์เอา พระสงฆ์มาจากวัดอื่นได้ เพื่อมารับการถวายทานจากศรัทธาของชาวบ้านที่นับถือ การกระทำที่เป็น ประเพณี ที่เกิดจากศรัทธา นี้ เรียกได้ว่าเป็นบุญประจำชาติลาวสำหรับพุทธเถรวาทก็ได้ เนื่องจาก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ และศรัทธา วิถีชีวิตอันเป็นวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตที่ สะท้อนให้เห็นโดยผ่านพิธีกรรมทางศาสนาของประชาชนชาวลาว พระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิด ความ เป็นปึกแผ่นทางด้านความเชื่อ อุดมการณ์ ความเป็นเอกภาพ ทางด้านความคิดของชาวลาว ที่มีต่อ พระพุทธศาสนา และ พระสงฆ์ด้วยศรัทธาเป็นอย่างดี

จากการบันทึกของชาวต่างชาติ ที่เข้ามาในลาว เช่น วาน วูดสตอป ชาวฮอลันดา ที่เข้ามา ลาวในปี พ.ศ.๒๑๕๗ ได้ยกย่องว่า พระพุทธศาสนาในลาวได้เจริญรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์ที่อยู่ในนคร หลวงเวียงจันทน์ มีมากกว่าทหารในกองทัพของพระเจ้าแผ่นดินประเทศเยลมันอีกด้วยซ้ำและมารีณิ เลอร์เรีย ได้เข้ามาในนครหลวงเวียงจันทน์ในปี พ.ศ.๒๑๖๗ - ๒๑๘๐ ได้บันทึกไว้ว่าในจำนวนอาณาจักร ที่เข้มแข็งทั้งหลายของประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงนั้น มีอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มิผู้คนรู้จัก ประเทศนั้นเขา เรียกว่าประเทศลาว หรือ “ประเทศล้านช้าง”^๕

ในกรณีแขวงจำปาสักนั้นเป็นอีกส่วนปกครองหนึ่งของประเทศ ที่มีอาณาเขตติดกับสาม ประเทศเช่น ไทย เวียดนาม และ กัมพูชา ความเป็นอยู่วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวนครนี้เป็น วัฒนธรรมที่ประสมประสานกันระหว่างวัฒนธรรมสมัยใหม่ และ วัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ก็เป็วัฒนธรรม ที่กลมกลืนและลงตัวได้เป็นอย่างดี สังคมส่วนใหญ่ของชาวจำปาสัก ยังยึดมั่นในอุดมการณ์ทางพุทธ ศาสนาเป็นปึกแผ่น ครั้นเมื่อมีภัยที่เกิดจากสงครามยิ่งทำให้ประชาชนลาว ปฏิบัติต่อคำสอนทาง พระพุทธศาสนา อย่างแนบแน่น แม้บางช่วงบางตอน อาจถูกกีดกัน จากการเมืองภายในประเทศ

^๕ ໜັງສື ນະຄອນຫວຽດຈັງ ບ 450 ປີ (1560 - 2010), ພິມຄັ້ງທີ 1 ປີ (ຄ.ສ.2010). ພິມ ທີ ໑໒ ໂຮງພິມ ນະຄອນຫວຽດຈັງ, ໜ້າ 50.

ด้วยอุดมการณ์ที่แตกต่างกันโดยเฉพาะในช่วงระยะเปลี่ยนถ่ายอำนาจการปกครองประเทศ ผู้นำทางการเมืองบางคนไม่ได้ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ด้วยความที่ไม่เข้าใจต่อหลักคำสอนทางศาสนาที่แท้จริง โดยคิดว่าพุทธศาสนา เป็นศาสตร์ ที่กตถ่วงถึงความเจริญ จนทำให้ความสัมพันธ์อันใกล้ชิด ระหว่างศาสนิกชนลาวกับพุทธศาสนาถูกห่างเหินในทางปฏิบัติ ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกัน ระหว่างพระสงฆ์กับสนิกชนลาว ไม่ต่อเนื่องขาดช่วงขาดตอน แต่อย่างไรก็ดี ขบวนการประเทศลาว เมื่อครั้งต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยม ก็ยังได้ใช้ประโยชน์จากพุทธศาสนา และ สถาบันสงฆ์ ในการสร้างความชอบธรรมให้กับเงื่อนไข ในการเอาชนะจิตใจของประชาชนอย่างกว้างขวางมาแล้วเช่นกัน ปรากฏเด่นชัดในปี พ.ศ.๒๕๑๓ ได้ตั้งกลุ่มตัวแทนทางพุทธศาสนาขึ้นมาหลายกลุ่ม แต่ที่สำคัญได้แก่กลุ่มพุทธศาสนิกชนลาว (Laotian Buddhist Association) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ มีหน้าที่หลักในการ โฆษณาอุดมการณ์ ขบวนการของประเทศลาว ในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรม ในพุทธศาสนา โดยเฉพาะในประเด็นของ สันติภาพ ภายใต้คำขวัญที่ว่า “เอกภาพ ความอดุสาหะ ความเป็นกลาง และ สันติภาพ” (Unity, Struggle, Neutrality, Peace) เพื่อต่อสู้การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา ปลุกฝังความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งเป็นมรดกของชาติ ให้กับประชาชน ตลอดจนเรียกร้องให้ประชาชนลาว สามัคคีกัน เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งหลักธรรม และ คุณธรรม ตามหลักการของพุทธศาสนาที่แท้จริง รวมถึงการช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนา และชาติลาว ให้รอดพ้นจากลัทธิจักรวรรดินิยมอีกด้วย^๖

เมื่อประเทศชาติเข้าสู่ภาวะความเป็นปกติทางด้านการเมือง มีกฎหมายรัฐธรรมนูญปกครองประเทศ มีเอกราช และอธิปไตย พุทธศาสนาได้เข้าสู่สังคมลาวอีกครั้ง พระสงฆ์มีบทบาทมากในการมีส่วนร่วม กับแนวทางการพัฒนาประเทศชาติ เกิดมีธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาวในปีพ.ศ.๒๕๓๒ ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๑ หมวดที่ ๑ บทบัญญัติทั่วไป มาตราที่ ๑ ธรรมนูญปกครองสงฆ์ได้วางหลักการข้อกำหนดระเบียบการ และจัดตั้งการปกครองสงฆ์ ซึ่งมีารบทบาท และหน้าที่เพื่อเต้ารวมความสามัคคี และ ศึกษาพระสงฆ์สามเณร พุทธศาสนิกชนลาว และญาติโยมลาวบรรดาเฝ้าโดยเอาธรรมวินัย ระเบียบกฎหมาย และยึดครองประเพณีสมทบเข้ากัน^๗

^๖ สมบูรณ์ สุขสำราญ พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง (กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย,ลาว และ กัมพูชา) จัดพิมพ์โดย:โครงการเผยแพร่ผลการวิจัย, ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ หน้า ๙๑ , ๙๒

^๗ ໜັງສື ທ່ານ ບຸນ ກຸດສົງ ງລາວ ບົດບັນຍັດທົ່ວໄປ ຈັດໜ້າໂດຍ ສູນ ກາງແນວລາວສ້າງລາດ, ພິມທິ ໂຮງພິມລາວໜຶ່ງ, ມະນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ, ພ.ສ.2541, ໜ້າ 3

จากการศึกษาปัญหาความสำคัญของพระพุทธศาสนา ต่อการดำเนินชีวิต ของสังคมลาว ในอดีต มีความเกี่ยวเนื่องกันในทางปฏิบัติด้วยศรัทธา ที่มีต่อพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ พร้อมกับการให้ทานเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาการที่ชาวพุทธยังมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เป็นอย่างดี มีความเชื่อ และศรัทธาในพระสงฆ์ มีความหนักแน่นในวัฒนธรรม จารีตและประเพณี พุทธศาสนิกชนยังให้การรักษามรดกทางด้านพระพุทธศาสนาได้ดี ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถยืนยัน และ สังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมจริงของชาวลาว ที่มีต่อพระพุทธศาสนาด้วยศรัทธาอย่างแนบแน่น จากรุ่นสู่รุ่นสืบเนื่องต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่หาได้ยากในสังคมคนเมือง ปัจจุบัน ท่ามกลางความเจริญจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ

กรณีแขวงจำสั๊ก ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาทำให้ผู้วิจัยต้องการเรียนรู้หาข้อเท็จจริงว่า ทำไมชาวลาวแขวงจำปาสัก จึงมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาถึงเพียงนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเชื่อมโยงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม บนพื้นฐาน วิถีชีวิตของคนลาวที่สำคัญคือการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตนของชาวแขวงจำปาสัก ที่มีต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจเป็นหนทางหนึ่ง ที่ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจต่อประชาชนชาวลาว เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง จากความเข้าใจถูกๆผิดๆนี้ ก็เช่นเดียวกันกับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพระพุทธศาสนา จากภัยคุกคามต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางวิถีการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนาของประชาชนลาวสืบต่อไป

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑. เพื่อศึกษา หลักศรัทธาที่มาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒. เพื่อศึกษา การดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธลาวในแขวงจำปาสัก
- ๑.๒.๓. เพื่อศึกษา การดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวพุทธลาว แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน คือ

- ๑.๓.๑. ด้านเนื้อหา ได้แก่เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่มีต่อสังคมลาว สถานภาพ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศรัทธา

๑.๓.๒. **ด้านพื้นที่** ของการวิจัย ได้แบ่งไว้ สามส่วนคือ

๑.๓.๓. **สถานที่ ศึกษา** แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๓.๔. **กลุ่มประชากร** ตัวอย่างที่ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน ๓๐ รูป/คน ได้แก่ คือ:

(๑) กลุ่มพระสงฆ์ สามเณรจำนวน ๑๐ รูป/คน

(๒) นักวิชาการพระพุทธศาสนา ๑๐ คน และ

(๓) กลุ่มประชาชนชาวลาวทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ คน ซึ่งกลุ่มประชากรทั้งหมดเหล่านี้อยู่ในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๓.๕. **ด้านระยะเวลาของการศึกษา** ใช้เวลาในการศึกษา ๑ ปี กับ ๖ เดือนเป็นการศึกษาการเนิ่นชีวิต ตามหลักศรัทธา ของชาวพุทธด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และ สังเกตจากวิถีชีวิต และ พฤติกรรมตัวจริงทางด้านวัฒนธรรม และ สังคมของชาวลาวโดยเฉพาะแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๔. ปัญหาที่จะต้องทราบ

๑.๔.๑. หลักศรัทธาของชาวพุทธ ในทางพระพุทธศาสนา เถรวาท เป็นอย่างไร

๑.๔.๒. การดำเนินชีวิต ตามประเพณีของชาวลาวในแขวงจำปาสัก เป็นอย่างไร

๑.๔.๓. การดำเนินชีวิต ตามหลักศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวลาวในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว เป็นอย่างไร

๑.๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม เชื่อด้วยปัญญาเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุผล ตามแนวทางพุทธศาสนา เถรวาท ที่ชาวลาวได้ดำเนินตามประเพณี วัฒนธรรม ที่แสดงออกด้วยศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนา

วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวลาว ที่ดำเนินไปตามหลักการ แนวคิดความชอบธรรม ของศรัทธาในพระพุทธศาสนา เช่น บาป บุญ คุณ โทษ ส่วนที่เป็นประโยชน์ และไม่ใช้ประโยชน์ เป็นต้น

การดำเนินชีวิต หมายถึง การปฏิบัติตนตามสังคัม ของประชาชนชาวลาว ที่ดำเนินไป ตามหลักการแนวคิด ความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้นจากศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา ตามหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ๔ ประเภท คือ

- (๑) เชื่อในปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
- (๒) ความเชื่อกรรม
- (๓) เชื่อผลของกรรม
- (๔) เชื่อว่าความสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นต้น^๔

โดยเฉพาะประชาชนชาวลาว ที่แขวงจำปาสัก ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา ลักษณะ ๔ ประการ คือ

๑. **ศรัทธาในศาสนาธรรม** ความเชื่อมั่น ในธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา
  ๒. **ศรัทธาในศาสนาบุคคลที่เป็นศาสนาทายาท** ความเชื่อในการปฏิบัติต่อบุคคล ที่เป็นครูอุปัชฌาย์ทางศาสนา คือ การเคารพนับถือต่อพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา
  ๓. **ศรัทธาในศาสนาวัตถุ** ความเชื่อในพุทธสถาน ศาสนาสถานซึ่งเป็นเอกรักรักษ์ตัวแทนทางศาสนา
  ๔. **ศรัทธาในศาสนาพิธี** ความเชื่อในพิธีกรรม ทางศาสนา ที่มีการปฏิบัติอยู่เสมอต่อกันมา ถึงปัจจุบัน
- พระสงฆ์** หมายถึง พระภิกษุสามเณร ที่บวชถือครองสมณะเพศทางพระพุทธศาสนา ในประเทศ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
- จำปาสัก** หมายถึง แขวง หรือจังหวัด เป็นเขตของการปกครองอีกแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของประเทศ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
- ชาวลาว** หมายถึง ประชาชนลาว ที่นับถือพระพุทธศาสนาใน สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว
- ฝ่ายบ้านเมือง** หมายถึง รัฐบาล การปกครอง การบริหารงาน ที่เป็นส่วนของฆราวาส ภาคส่วนของรัฐ ในแขวง จำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
- ฝ่ายคณะสงฆ์** หมายถึง ภาคส่วนของ พระภิกษุสงฆ์ องค์สามเณร และแม่ขาว “นางชี” ที่บวชอยู่ในพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งอาศัยอยู่ในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว^๕

^๔ รัฐวรรณ เทพหัสดิน ณ อยุธยา,ศรัทธาในพุทธศาสนาเถรวาท,วิทยานิพนธ์(พ.ศ.๒๕๔๔) (บทคัดย่อ).

เอกสาร บทความ วรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยนำมาประกอบในการศึกษาครั้งนี้ เป็น ข้อมูลที่สำคัญต่อการวิจัย เป็นเอกที่เชื่อถือได้ ประกอบกับข้อมูลที่นำมาเสนอ มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ทั้งเนื้อหาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ เช่น

รัฐวรรณ เทพหัสติน ณ อยุธยา ศึกษาศรัทธาในพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาพบว่า ศรัทธามีความหมาย ๓ อย่าง คือ ความเชื่ออย่างมีเหตุผล ความเชื่อในกุศลธรรม และเหตุผลในกฎแห่งกรรม ความเชื่อ และความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย

ศรัทธาแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ เชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ความเชื่อกรรม ชื่อผลของกรรม เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน ศรัทธามีอยู่ ๒ ลักษณะคือ

๑. ศรัทธาที่ไม่มีเหตุผล ไม่ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาไตร่ตรองเรียกว่า ศรัทธาญาณวิปยุต

๒. ศรัทธา ที่เกิดจากปัญญาพิจารณา จนเข้าใจในเหตุผล เรียกว่าศรัทธาญาณสัมปยุต.

จุดมุ่งหมายของศรัทธา มีทั้งที่เป็นโลกียะสุข และโลกุตระสุข โลกียะสุขเป็นสุขแบบ ชาวโลก ที่ยังประกอบด้วยอาสวะ ส่วนโลกุตระสุข เป็นสุขที่เหนือกว่าระดับของชาวโลก เป็นสุขของ พระอริยบุคคล บทบาทของศรัทธา คือ การข่มนิวรณ์ซึ่งเป็นกิเลส เครื่องกั้นจิต ทำให้จิตเกิดความ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว และทำให้เกิดความเชื่อมั่น เป็นกำลังมุ่งแล่นไปในการปฏิบัติ สามารถทำให้สำเร็จ เป็นพระอริยบุคคลได้ สำหรับการศึกษาศึกษาในสังคมพบว่า พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันมีศรัทธาอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. ศรัทธาที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเช่น การนับถือบูชา พระพุทธเจ้าอย่างเทพเจ้า การนับถือพระอริยะสงฆ์อย่างผู้วิเศษ การมีศรัทธาโดยยึดตัวบุคคล ความ เชื่อในการทำบุญที่ผิด

๒. ศรัทธาที่ผิดไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น การเชื่อใน ปฏิหารย์ อำนาจ ดลบันดาลของเทวดา แนวทางแก้ไข คือ เน้นให้มีศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เพราะเมื่อใดก็ตามที่ ศรัทธาปราศจากปัญญา จะเป็นศรัทธาที่มีติดบอด^{๑๕}

เอกสาร นครหลวงเวียงจันทน์ ๔๕๐ ปี ที่บันทึกความเป็นมาถึงวิถีชีวิต ความผูกพันของ ประชาชนชาวลาว ที่มีต่อพุทธศาสนาในอดีตไว้ว่า “พ.ศ.๒๑๖๔” เจ้าวรวงศา ธรรมมิกราช ได้พาม เหลี และ ลูกจำนวนหนึ่ง ขึ้นไปไหว้พระบาง ที่นครเชียงทอง “หลวงพะบาง” และก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ. ๒๐๘๓ สมัยเจ้าไชยเชษฐา ธิราช ขึ้นครองราชย์แทนบิดาพระองค์ก็ได้สานต่อเจตณารมณ์ ของ

^{๑๕} รัฐวรรณ เทพหัสติน ณ อยุธยา, ศรัทธาในพุทธศาสนาเถรวาท, วิทยานิพนธ์ ๒๕๔๔. (บทคัดย่อ).

หนังสือ “พระพุทธศาสนาในลาว” ได้ศึกษาความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในลาว ศึกษาได้ความแตกต่างทางความคิด ของนักปราชญ์ ในการนับถือพระพุทธศาสนา เข้ามาสู่สังคมลาว แต่สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ฝ่ายคือ

ฝ่ายที่เชื่อว่าลาวได้รับพระพุทธศาสนาครั้งแรกตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ส่ง พระโสณะ และ พระอุตตระเข้าสู่สุวรรณภูมิราวเมื่อ พ.ศ.๒๓๖ โดยศูนย์กลางสุวรรณภูมิในลาวอยู่ที่ เมือง มรุกขนคร หรือ ท่าแขกในปัจจุบัน แนวคิดนี้ถือว่าชาวลาวดำเนินถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่นั้นมา ต่อมาในสมัยอาณาจักรศรีโคตรบูรราว พ.ศ. ๑๕๐๐ ตำนานอูร์งธาตโบริมาณกล่าว พระเจ้าสุมิตตธรรม วงศา เป็นพระมหากษัตริย์ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้สร้างสถานไว้หลายแห่ง เช่นพระธาตุพระนัม, พระธาตุอิงฮัง เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า ต่อมาลาวจึงได้รับพระพุทธศาสนา จาก ประเทศกัมพูชา

ฝ่ายที่เชื่อว่าลาวรับพระพุทธศาสนา ครั้งแรกแบบมหายานในจีน เพราะขุนหลวงลิเมาเป็นกษัตริย์ลาว แห่งหนองแสได้ยอมรับพระพุทธศาสนา ที่พระเจ้าจักรพรรดิเม็งตี้ประทานให้ราว พ.ศ. ๕๐๐ สมัยขลลาว ยังไม่ได้ถอยร่นมาอยู่ในถิ่นปัจจุบัน แนวความคิดนี้เป็นแบบเดิมที่เชื่อว่าชนชาติลาวอพยพมาจากแม่น้ำฮวงโห และแยงซีเจียง แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดที่คนส่วนมากยังยึดถืออยู่ ต่อมาเมื่อถอยร่นมาสู่ปัจจุบัน จึงรับพระพุทธศาสนาจากกัมพูชาอีกครั้งต่อมา ยกพระเจ้า ฟ้างุมมหาราช “พระยาฟ้าแหล่งหล้าธรรณศรีสัตนาคนหุต” พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีความสา มาทในการปกครอง ทรงแผ่อณาจักรออกไปอย่างกว้างขวาง ในด้านพระพุทธศาสนานั้น เมื่อ พระองค์กับจากกัมพูชาขึ้นครองราชย์สมบัติแล้ว พระนางแก้วแก้วยาพระมเหสีทอดพระเนตประชน ลาวถือนีฟ้าผืนถนตามประเพณี อันเป็นลัทธิดั้งเดิมของชาวลาว ยิ่งกว่านั้นยังทำการบวงสรวงบูชาด้วย ชีวิตสัตว์เป็นจำนวนมาก ทั้งช้าง ม้า จัว ควาย จึงสลดพระทัยเป็นอย่างยิ่ง ด้วยพระนางเป็นพุทธ มามกะที่เคร่งครัด จึงขอร้องให้พระสวามีทูลเชิญพุทธศาสนา มาจากกัมพูชา ความจริงพระเจ้าฟ้างุม พระองค์ ก็เป็นพุทธมามกะอยู่แล้ว ด้วยเหตุว่าพระองค์ถูกชูปเลี้ยงโดยพระมหาปาสมันต์ เมื่อครั้ง พระองค์ทรงเยาว์วัย พระองค์จึงส่งพระราชสาสนไปกัมพูชา เมื่อพระเจ้านครหลวงทรงทราบจึงโสมนัส เป็นอย่างยิ่ง จึงได้แต่งตั้งให้พระมหาปาสมันต์เถระ พระอาจารย์ของพระเจ้าฟ้างุมเป็นประธาน พระ มหาเทพลังกา และพระเถระประมาณ ๒๐ รูป พร้อมด้วยนักปราชญ์ที่ชำนาญพระไตรปิฎก ๓ ท่าน นอกจากนั้นยังพระราชทานพระพุทธรูปปั้นปางประธานพร นามว่า “พระบาง” หรือ “พระพุทธลา วัลย์” ผู้ปกครองอาณาจักรกัมพูชาสมัยนั้นจึงได้มอบพระบาง คัมภีร์พระไตรปิฎก และ ต้นศรีมหาโพธิ์

เพื่อให้ไปประดิษฐาน ณ อาณาจักรล้านช้างเชียงทอง ในระหว่างการเดินทางที่ได้มีประชาชน ที่ขบวน
แห่ผ่านได้พ้อมกัน สักการบูชา พระบาง และพระสงฆ์ด้วยศรัทธา^{๑๘}

หนังสือพุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง “กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย,
ลาวและกัมพูชา” ได้ให้ความหมายว่า ตามหลักการพุทธศาสนาและพื้นฐานดั้งเดิมของลาว พุทธ
ศาสนานิกายเถรวาทนับเป็นลัทธิความเชื่อหลักของประชาชนลาว นับแต่พุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้า
สู่ประเทศนี้ ลาวเฝ้าซึ่งเป็นชนชาติดั้งเดิมที่ริเริ่มก่อตั้งชุมชนชาวลาว และเป็นชนชาติส่วนใหญ่ที่อาศัย
อยู่บนที่ราบสูงและภูเขาต่างๆ มีความศรัทธาในลัทธิผีมี บางส่วนนับถือลัทธิเต๋า และคริสต์ตามแบบ
จีน พุทธศาสนาในลาวมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศไทยคือมีบทบาทสูงต่อสังคม วัฒนธรรม
ประเพณีของลาว และ พุทธศาสนาเฝ้าก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชาติลาวขึ้น ความ
ผูกพันทางการเมืองระหว่างพุทธศาสนาและอำนาจทางการเมืองสามารถสืบสาวไปได้ถึงยุคสมัยของ
พระเจ้าอู่มู่ (king Fa Ngum) ราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เจ้าฟ้าอู่มู่ประกาศตั้งตนเป็นกษัตริย์
พระองค์แรกของราชอาณาจักรนี้ กรุงล้านช้างเป็นเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ราว
ทศวรรษ พ.ศ. ๑๘๙๖ – ๒๐๙๓ พุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลต่อ
สถาบันทางการเมือง วิถีชีวิตเศรษฐกิจ และ สังคม, และสังคมพุทธศาสนานิกายเถรวาทนี้ มีอิทธิพล
ต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของประชาชนลาว ต่อมาอีกถึง ๖ ศตวรรษ ตำนานที่สำคัญเกี่ยวกับ
เจ้าฟ้าอู่มู่กับพุทธศาสนา คือ ทรงส่งพระสงฆ์ไปยังดินแดนเขมรเพื่ออัญเชิญพระบางมาจากนครวัด ซึ่ง
ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา และ อำนาจการปกครองของมหากษัตริย์ลาวสืบต่อมา และ
พระบางเฝ้าเองก็เปรียบเหมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาพระราชอาณาจักรลาว ประวัติศาสตร์การ
วางรากฐานพุทธศาสนาในประเทศลาว ศูนย์กลางสัญลักษณ์ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของพุทธศาสนา
ก็คือพระบางเฝ้าเอง

พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง พุทธศาสนาในประเทศลาว และพระสงฆ์ลาว
ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนสูงมาก พุทธศาสนาและพระสงฆ์เฝ้าได้ตั้งเข้าไปให้มีส่วนร่วมกับ
การเมืองในระยะการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ไม่เพียงแต่รัฐบาลพระราชอาณาจักรลาวเท่านั้นที่
ระดมพลังพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการเมืองของตน แต่ในช่วงระยะ
เดียวกันนั้น ขบวนการประเทศลาว เมื่อครั้งต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมก็ยังได้ใช้ประโยชน์จากพุทธ

^{๑๘} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา “พระพุทธรูปในลาว” พ.ศ. ๒๕๔๕, พิมพ์ที่ วิทยาเขตเชียงใหม่

ศาสนา และ สถาบันสงฆ์ในการสร้างความชอบธรรมให้กับเงื่อนไข ในการเอาชนะจิตใจของประชาชนอย่างกว้างขวางมาแล้วเช่นกัน ปรากฏเด่นชัดในปี พ.ศ.๒๕๑๓ ได้ตั้งกลุ่มตัวแทนทางพุทธศาสนา ขึ้นมาหลายกลุ่ม แต่ที่สำคัญได้แก่กลุ่มพุทธศาสนิกชนลาว(Laotian Buddhist Association) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๑๗ มีหน้าที่หลักในการโฆษณาอุดมการณ์ ขบวนการของประเทศลาว ในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนาโดยเฉพาะในประเด็นของ สันติภาพ ภายใต้คำขวัญที่ว่า “เอกภาพ ความอดุสหาหะ ความเป็นกลาง และ สันติภาพ” (Unity, Struggle, Neutrality, Peace) สมาคมนี้นี้ขยายตัวรวดเร็วมากจนสามารถรวมเอากลุ่มของพุทธศาสนาอื่น ที่มีวัตถุประสงค์จุดยืนอันเดียวกันเข้าไว้ได้ ในปี พ.ศ.๒๕๖๖ จึงได้จัดตั้งสมาคมพุทธแห่งชาติลาว (National Association of Lao Buddhists) ขึ้นดำเนินกิจกรรมเฉพาะหน้า เป็นตัวแทนของขบวนการประเทศลาว ในการโฆษณา เผยแพร่จุดยืนในด้านศาสนาของขบวนการเพื่อต่อสู้การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา ปลุกฝังความภาคภูมิใจ ในวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งเป็นมรดกของชาติ ให้กับประชาชน ตลอดเรียกร้องให้ประชาชนลาวสามัคคีกัน เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งหลักธรรม และ คุณธรรม ตามหลักการของพุทธศาสนาที่แท้จริง รวมถึงการช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนา และชาติลาว ให้รอดพ้นจากลัทธิจักรวรรดินิยมอีกด้วย^{๑๙}

หนังสือ ประวัติการสร้างพระพุทธรูป จากการศึกษาความเป็นมาในการดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนากับสังคมลาวในอดีตมีความเกี่ยวเนื่องกันในทางวิธีปฏิบัติด้วย ศรัทธาทั้งมีต่อศาสนา และพระสงฆ์ควบคู่ไปกับการให้ทาน, ทานคือการให้ อาหาร หวานคราว ประพูนประทีปอันบริสุทธิ์ เป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ คือ:

(๑) ก่อนที่ท่านจะทำบุญนั้นต้องมีจิตใจเลื่อมใสบริสุทธิ์ผุดผ่องตลอดเวลา

(๒) กำลังทำบุญอยู่นั้นจะต้องพยายามตั้งจิตใจให้ดีไม่วอกแวกไปมา

(๓) เมื่อท่านได้ทำบุญไปแล้วก็ไม่ต้องคิดเสียดาย ถ้าท่านผู้ใดทำได้ทั้งสามอย่างที่ได้อ่านมาข้างต้นนี้แล้ว บุญกุศลก็จะมีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่สามารถคณานับได้เลย^{๒๐}

พระโสภณวิหารการ (พิเศษฐ สุนทร) ในบทความเรื่อง บทบาทของพระครูโพนสะเม็กกับพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงความเชื่อและความศรัทธาของชาวพุทธลาวที่มีต่อพระครูโพนสะเม็ก หรือ

^{๑๙} สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง “กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย, ลาว และ กัมพูชา” จัดพิมพ์โดย:โครงการเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัย, มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ หน้า ๙๑ , ๙๒

^{๒๐} ພຣະມະຫາບຸນວິໄລຈັກຫຍັງສີປະຫວັດການສ້າງພຣະພຸດທະສາສນາ, ພິມທິໂຮງພິມອິນດາວອຳນວຍທວງວຽງຈັນ. ພ.ສ.2547 ໜ້າ 15.

พระครูชี้หอมว่า ขณะที่ยังเป็นสามเณร ท่านสามารถศึกษาทั้งปริยัติ และปฏิบัติอย่างแตกฉานจนเป็นที่เลื่อมใสของพระเจ้าแผ่นดิน ในที่สุดพระเจ้าแผ่นดินก็แต่งตั้งท่านให้เป็นราชาสามเณร หรือ ”ชาจัว” ด้วยเหตุที่ท่านเป็นผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศกว่าสามเณรทั้งหลายในสมัยนั้น พอสามเณรอายุได้ ๒๑ ปี ครบอุปสมบทแล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็มีมณฑ์ท่านบวชเป็นพระภิกษุ ท่านจึงมีข้อเสนอแนะแก่พระเจ้าแผ่นดินว่า ถ้าประสงค์บวชท่านเป็นภิกษุ ก็ขอให้พระเจ้าแผ่นดินนิมนต์พระมานั่งหัตถะบาตให้ครบ ๕๐๐ รูป และการอุปสมบทนั้น จะต้องประกอบพิธีในพระอุโบสถในน้ำด้วยเท่านั้น ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินก็ทรงอนุมัติตามคำของชาจัว ในวันที่อุโบสถก็เกิดเหตุอัศจรรย์ เมื่อท่านประกอบพิธีตามขั้นตอนตั้งแต่ขอนิสัยให้อนุศาสน์เสร็จแล้ว แพ้ที่ทำอุโบสถก็จมลงทันที ซึ่งพระสงฆ์กว่า ๕๐๐ รูป ที่ทำพิธีนั้นต่างจมน้ำจิวรเปียกและต้องว่ายน้ำฝัดกันหมดทุกรูป เว้นพระภิกษุใหม่เท่านั้นที่จิวรไม่เปียกน้ำ และเดินบนผิวน้ำขึ้นบนฝั่งได้โดยไม่เปียกน้ำ

คุณลักษณะพิเศษของพระครูหลวงโพนสะเม็ก คือท่านเป็นคนมีบุญบารมีที่สูงส่งมีญาณวิเศษ คือได้อภิญญา ๕ และ ปฏิบัติธรรมจนบรรลุสมาบัติ ๘ ดังนั้น ท่านจึงเป็นคนที่สามารถคาดการณ์ต่างๆ อะไรๆ ล่วงหน้าได้ รวมทั้งเมื่อมีผู้มาขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเมือง หรือ การบังคับขูดรีด หรือไม่สบายมาหาท่าน ท่านก็จะช่วยเหลือเสมอ กิตติศัพท์ ความเมตตาของท่านนี่เองเป็นเหตุให้ผู้คนตั้งฉายา หรือ ชื่อท่านอีกอย่างหนึ่งว่า “พระครูชี้หอม”^{๒๑}

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์และคณะได้กล่าวถึงเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ทางด้านศาสนาวัฒนธรรมว่า ด้วยพื้นฐาน มูลเชื้อ ของชาวเมืองปากเซ และผู้คนที่อาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มเกาะแก่งในแม่น้ำโขงและน้ำเซโดน คือลาวลุ่มซึ่งผูกพันกับพระพุทธศาสนา อย่างมั่นคง โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพระครูยอดแก้ว โพนสะเม็ก ได้ปักหลักเผยแผ่ศาสนาที่เมืองจำปาสัก ยิ่งส่งให้ประชาชนลาวลุ่มในภาคใต้มีความแนบแน่นกับพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น วิถีชีวิตของพวกเขามักดำเนินไปตามหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ทุกเดือนซึ่งเป็นฮีตสิบสองของลาวทุกเดือนต้องได้ทำความดี คือทำบุญ เกือบแทบตลอดปี เช่น บุญมาฆบูชา บุญวิสาขบูชา บุญเข้าพรรษา บุญเข้าประดับดิน บุญเข้าสลาก บุญออกพรรษา และ บุญกัณฑ์หลวงหรือ บุญมหาชาติ เป็นต้น ความเลื่อมใสศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ของชาวเมืองปากเซ ก็คือชาวลาวใต้ ได้สะท้อนให้เห็นผ่านวัดวา

^{๒๑} พระโสภณวิหารการ (พิศิษฐ์) , บทบาทของพระครูหลวงโพนสะเม็กกับพระพุทธศาสนาในประเทศลาวและภาคอีสาน, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการวันที่ ๒๙-๓๐ เมษายน (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔),หน้า ๗๖- ๗๙.

อาราม ที่มีแทบทุกมุมเมือง มีสถาบันสงฆ์สอนพระปริยัติธรรม โดยใช้หลักสูตรภาษาบาลี ที่วัดหลวงปากเซ นอกจากศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนา และศรัทธาในพระสงฆ์แล้ว ยังศรัทธาในศาสนาวัตถุ โดยสะท้อนภาพที่ปักธงหรือวัด บางบ้านบางเมืองในแขวงจำปาสัก ของลาว เมื่อก่อนบ้านเรือนของประชาชน สร้างขึ้นด้วยไม้ และไม้ไผ่ แม้แต่ผู้ปกครองของประเทศ เขตเมือง หรือ แขวงที่ตนปกครองก่อสร้างขึ้นด้วยไม้ ไม่มีการก่อสร้างด้วยหิน ปูน และก้อนอิฐ แต่วัดวาอาราม อันเป็นที่ปักของสงฆ์ สร้างขึ้นด้วยปูน และก้อนอิฐ บทความนี้เป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในลาวนั้น มั่นคงและหนักแน่นในอดีต^{๒๒}

วรฉัตร เจริญผล ได้กล่าวถึงบทบาทของพุทธศาสนาต่อสังคมลาวและการเมืองลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๔๑) ในสมัยอาณานิคม พระพุทธศาสนา มีความสำคัญการสร้างความรู้สึกชาตินิยม และความใฝ่ฝันในวัฒนธรรมของชาวลาว พระสงฆ์จำนวนหนึ่งได้ก่อตั้ง “องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว” เพื่อต่อต้านพระธรรมยุตในลาว และต่อมาได้เปลี่ยนเป้าหมายเป็นเรียกร้องเอกราชแทน ในสมัยสงครามเย็น พระสงฆ์ลาวได้บ่งออกเป็นฝ่ายซ้าย และฝ่ายขวา ตามอิทธิพลอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ละฝ่าย ต่างฝ่าย ต่างพยายาม เรียกแรงสนับสนุน และความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเอง ในฐานะผู้พิทักษ์องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เข้ากับฝ่ายประเทศลาว ในการปลุกระดมประชาชนให้ต่อต้านการแสวงจากสหรัฐอเมริกา พระสงฆ์กลุ่มนี้ได้ติดตามกองกำลังฝ่ายประเทศลาว เข้าไปทำการปฏิบัติในเขตปลดปล่อยหลังปี “พ.ศ. ๕๒๐๓” หลังจากที่ฝ่ายประเทศลาวได้เข้าปกครองประเทศได้ปี (พ.ศ. ๒๕๑๘) รัฐบาลไม่ได้ยกเลิกสถาบันศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่มีต่อสังคมลาว ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคงทางการเมือง อย่างไรก็ตามการจัดการจัดระเบียบองค์กรสงฆ์ใหม่ และยกเลิกการแบ่งแยกนิกายให้เหลือเพียงนิกายเดียว เรียกว่า “พระสงฆ์ลาว” เพื่อไม่ให้แตกแยก และควบคุมเนื้อหาของการเทศน์ให้ประยุกต์เข้ากับแนวคิดสังคมนิยม ในช่วงห้าปีแรก รัฐบาลได้ดำเนิน นโยบายที่เข้มงวดต่อพระพุทธศาสนา เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคง มีการต่อต้านจากฝ่ายขวาที่ยังหลงเหลืออยู่บ้าง ทำให้รัฐบาลต้องพึ่งกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ที่เคยร่วมมือในการปฏิบัติ การที่กลุ่มชนถือผีสางนั้นทำให้รัฐบาลเคารพ ในสิทธิที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อในศาสนาได้ และ

^{๒๒} ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ, โครงการสารคดีลาวตอนล่าง “สะพานนะเขต สาละวัน เขกอง จำปาสัก และอัตตะปือ หัวแขวงลาวตอนล่าง”. (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๘.

จำกัดการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และงานบุญ ของประชาชนลาวลุ่ม เพื่อที่จะไม่สร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชน แต่นโยบายเข้มงวดทางศาสนาเหล่านี้ สร้างความไม่พอใจให้กับชาวลาวที่นับถือพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ประชาชนต่อต้าน พร้อมทั้งเกิด การอพยพออกประเทศ หลัง (พ.ศ. ๒๕๒๓) รัฐบาลลาวได้มีนโยบายผ่อนปรนต่อพระพุทธศาสนา เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ และภัยธรรมชาติ ปัญหา การอพยพออกนอกประเทศ ทำให้รัฐบาลต้องดำเนินนโยบาย เศรษฐกิจที่เสรีขึ้น ซึ่งมีผ่อนต่อนโยบายการผ่อนปรนต่อพระพุทธศาสนา อย่างเห็นได้ชัด หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี (พ.ศ.๒๕๓๔) ในรัฐธรรมนูญลาวที่ประกาศใช้ในปีเดียวกันนั้น ย่อมรับการปฏิบัติพิธีกรรมของพุทธศาสนา และสนับสนุนให้พระสงฆ์สามเณรทำกิจกรรมที่เป็นโยชน์ต่อประเทศชาติ หลังยกสงครามเย็นสิ้นสุดลง รัฐบาลลาว ให้ความสำคัญแก่พระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นอัตลักษณ์ของประเทศ และการนับถือศาสนาพุทธ ก็เป็นสัญลักษณ์ของคนลาว^{๒๓}

พระวิจิตพงษ์ ภาวพงษ์ ศึกษา “พระสงฆ์กับความสัมพันธ์อุบลราชธานีกับจำปาสัก” จากการศึกษาพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ไทยที่จังหวัดอุบลราชธานีกับคณะสงฆ์ลาวที่แขวงจำปาสัก นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองมาเป็นระบบสังคมนิยมของ สปป.ลาว พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นมานั้นถูกกำหนดโดยเหตุการณ์ในเวทีการเมือง ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค โดยเฉพาะนโยบายของผู้นำประเทศทั้งสองเป็นหลัก ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะความสัมพันธ์ออกเป็น ๒ ลักษณะคือ ๑. ช่วงสงครามเย็น พ.ศ.๒๕๑๘-๒๕๓๑. รูปแบบความสัมพันธ์จะถูกจำกัดเพราะความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองของสองประเทศ ทำให้คณะสงฆ์ลาวจำนวนไม่น้อยเดินทางเข้าประเทศไทย และ ๒. ช่วงเปิดประเทศ พ.ศ.๒๕๓๒-๒๕๕๑. เป็นช่วงที่ สปป.ลาว เปิดประเทศรับนักลงทุน นักท่องเที่ยวตามนโยบาย “จินตนาการใหม่” ซึ่งตรงกับช่วงที่ประเทศไทยมีนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ยังผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านแน่นแฟ้นขึ้น รวมทั้งความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการเดินทางไปมาของพระสงฆ์ทั้งสองประเทศ การเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทย ของพระสงฆ์ลาว รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษา ระหว่างคณะสงฆ์ของสองประเทศ^{๒๔}

^{๒๓} วรฉัตร เจริญผล, พระพุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ พ.ศ.๒๕๑๘-๒๕๔๑, สารนิพนธ์ ๒๕๔๘ (บทคัดย่อ)

^{๒๔} พระวิจิตพงษ์ ภาวพงษ์, พระสงฆ์กับความสัมพันธ์ระหว่างอุบลราชธานีกับจำปาสักพ.ศ.๒๕๓๒-๒๕๕๑,วิทยานิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ (บทคัดย่อ)

พระมหายุทธกรปญญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์), ได้ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือความเชื่อที่มีอิสระไม่ติดอยู่ในกรอบใดๆ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ โดยมุ่งตรงต่อความเป็นจริง และต้องมีลักษณะที่ประกอบด้วยปัญญา และเหตุผล มีบ่อเกิดได้ ๔ ลักษณะ ๔ ประमाणการคือ การสดับจากภายนอก การคิดตรិตรองด้วยใจ และการฝึกฝนปฏิบัติจนเกิดผล มีหน้าที่ทำลายความไม่เชื่อ “อสังทิยะ” และความสงสัยลังเลใจ “วิจิกิจฉา” เป็นปัจจัยให้เกิดปิติ สุข ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสำคัญคือการรวมกลุ่ม การเกิดพลัง เกิดความกล้าหาญ เป็นที่พึ่งอาศัย ทำให้เกิดความเจริญ เป็นเครื่องเจริญอย่างอริยชน และในที่สุดยังเป็นเหตุปัจจัยทำให้พ้นทุกข์ได้^{๒๕}

พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม(มีมาก),ศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกในฐานะสื่อพุทธศิลป์ ผลการศึกษาพบว่าพระพุทธชินราชถูกจัดสร้างตามแนวพุทธศิลป์ ทำให้สามารถเป็นสื่อในการสร้างความศรัทธาแก่ผู้พบเห็นได้ เป็นพระพุทธรูปตามแนวพุทธศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลของสมัยสุโขทัยและเชียงแสน และได้รับบูรณะตามลำดับจนมีลักษณะเช่นในปัจจุบัน ในฐานะสื่อพระพุทธชินราช เป็นสื่อในฐานะตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในประเทศไทยในฐานะเป็นศูนย์รวมศรัทธา ของประชาชนทั้งในอดีต และปัจจุบัน โดยเฉพาะประชาชนในจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดพิษณุโลกได้เป็นอย่างดี^{๒๖}

พิสิฏฐ์ บุญไชย ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ศาสนาพุทธต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสาน พบว่า พระสงฆ์เป็นหลักสำคัญในการเผยแพร่ หลักพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน นอกจากนี้ยังบทบาทในการพัฒนาสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ของแต่ละรูปที่ได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ การศึกษาเล่าเรียน การทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง พอสรุปได้ดังนี้

๑. บทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีส่วนพัฒนาหลายลักษณะเช่น ส่งเสริมการปลูกพืช การเกษตรธรรมชาติแบบครบวงจร การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปลูกแตงโม การเลี้ยงปลา การเลี้ยงหมู นอกจากนี้มีการส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพในลักษณะของการจัดตั้งกลุ่ม เช่นกลุ่ม

^{๒๕} พระมหายุทธกร ปญญาสิริ(สัจจรัตนพงศ์),ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์, (พ.ศ. ๒๕๕๖), (บทคัดย่อ).

^{๒๖} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม(มีมาก),การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์, วิทยานิพนธ์,(พ.ศ. ๒๕๕๐) (บทคัดย่อ)

เจียรไนพลอย กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน เป็นต้น การดำเนินงานดังกล่าวมีทั้งประสบความสำเร็จและประสบปัญหา

๒. บทบาทต่อสังคม สังคมชนบทอีสานในช่วง ๓ ทศวรรษที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย แต่ก็มีหลายพื้นที่ มีปัญหาความขัดแย้งทางด้านการเมือง โดยเฉพาะภัยของการก่อการร้ายในบางพื้นที่ บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมจะอยู่ในลักษณะการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนเช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การจัดระเบียบรั้วบ้าน การขุดลอกคลอง ทำประปา ถังเก็บน้ำฝน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการร่วมมือกันระหว่างวัดชาวบ้าน และส่วนราชการ ในส่วนข้อขัดแย้งทางการเมือง พระสงฆ์มีบทบาททางด้านการสร้างขวัญและกำลังใจกับประชาชนอยู่เคียงข้างกับประชาชนทุกสถานการณ์ สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

๓. บทบาทต่อการศึกษา พระสงฆ์มีบทบาทหลายลักษณะเช่น การให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ด้วยกันโดยการตั้งเรียนปริยัติธรรม ให้การอบรมพระลูกวัดที่บวชใหม่ ในส่วนของเยาวชนได้มีการจัดอบรมในวันเสาร์ วันอาทิตย์ นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือในหลายหน่วยราชการอื่นๆ โดยเฉพาะกรมการศึกษานอกโรงเรียน ให้การศึกษาผ่านดาวเทียมแก่ประชาชน จัดอุทยานการศึกษาจัดห้องสมุดบริเวณวัด

๔. บทบาทด้านสุขภาพอนามัย พระสงฆ์จะช่วยเหลือประชาชน โดยการใช้ยาแผนโบราณในการรักษาโรคทั่วไปโดยเฉพาะยาเสพติด แต่ที่สำคัญโรคทางจิต ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านการรักษา

๕. บทบาทด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์จะทำในลักษณะจัดสถานที่บริเวณวัดให้ร่มรื่น ให้เป็นที่ร่มเย็นสำหรับประชาชน ที่มีความทุกข์ร้อนมาพึ่งพิง นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่นการตัดถนน การจัดอบรมเยาวชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น^{๒๗}

พระสมศักดิ์ ปิยธมโม(อินทเสน) การศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาวในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผลของการวิจัยพบว่า เดิมประชาชนลาว มีความเชื่อและนับถือภูตผี วิญญาณ สิ่งเหนือธรรมชาติ แต่ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาประชาชนคนลาวได้ยึดหลักพระธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นวิถีดำเนินชีวิต

^{๒๗} พิลิฎฐ์ บุญไชย และทรงคุณ จันทร, ศาสนาสถานภาพบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสาน. พ.ศ. ๒๕๔๐, (บทคัดย่อ)

จนกระทั่งทำให้พระพุทธศาสนาได้เจริญงอกงามไปตามลำดับ แต่ขณะเดียวกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การบริหารประเทศชาติทั้งทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนา ก็เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทนั้นๆ บางครั้งเมื่อการเมืองมีความสงบลง ประเทศชาติมีความเจริญ พระพุทธศาสนา ได้รับการส่งเสริม และสนับสนุน

สำหรับแขวงจำปาสัก พระพุทธศาสนาได้เข้ามา เป็นเวลานานแล้ว และมีความพัฒนา และเสื่อมลงไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาม เมื่อประเทศชาติ ประสบกับปัญหาทางการเมือง แต่อย่างไรก็ดีพระพุทธศาสนา ก็ยังเป็นสถาบันสำคัญที่สุด ที่มีหน้าที่บทบาททางด้านการอบรมสั่งสอน และ ผลิตบัณฑิต ปัญญาชน พระสงฆ์ได้รับการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดีจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การเผยแผ่ศีลธรรม จริยธรรม สาธารณูปการ และ สาธารณสุขด้วยเหตุนี้เอง จึงสรุปได้ว่าพระพุทธศาสนา ได้ส่งอิทธิพลแก่สังคมลาวเป็นอย่างมาก จนกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับวิถีชีวิต ของคนลาวในแขวงจำปาสัก นับตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้อิทธิพล ที่ประชาชนลาว ได้รับจากพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และ ศิลปวัฒนธรรม อีกด้วย^{๒๘}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในพุทธธรรม เรื่องภาวะทางความประพฤติ หรือ การดำเนินชีวิต, ระเบียบชีวิต, ระบบสังคม และ หลักการแห่งธรรมวินัย ว่า

ก. ภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต ในด้านการดำเนินชีวิตส่วนตัวก็มีหลักคล้ายกับการทำกิจการงาน คือมุ่งประโยชน์แก่พหุชน แม้ว่าพระอรหันต์จะได้ชื่อว่า เป็นผู้ทำกิจเสร็จแล้ว ข้อปฏิบัติต่างๆที่เคยปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพาน เมื่อท่านบรรลุนิพพานแล้ว จะเลิกเสียไม่ปฏิบัติต่อไปก็ยอมได้ แต่ก็ปรากฏว่า เมื่อเป็นการสมเหตุสมผล ท่านก็ปฏิบัติต่อไปอย่างเดิม ทั้งนี้ในด้านส่วนตัว เพื่อความอยู่สบายในปัจจุบัน ที่เรียกว่าทิฐฐะธรรมสุขวิหาร และในด้านที่เกี่ยวกับผู้อื่น เพื่ออนุเคราะห์ชุมชนที่จะเกิดมาภายหลัง “ปัจฉิมชาชนทานุกัมปา” เพื่อเป็นแบบอย่างอันที่ชนภายหลังจะได้ปฏิบัติตาม (ทิฐฐานุกตติ) เช่นที่พระพุทธเจ้าทรงเสพเสนาสนะในราวป่า และพระมหากัสสปเถระถือธุดงค์เป็นวัตร แม้แต่บุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ในหมู่สงฆ์ ซึ่งอาจจะยังมีได้บรรลุนิพพาน ก็ยังมีคำย่ออยู่เสมอให้คำนึงถึง การประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง สำหรับชุมชนรุ่นหลัง ดังนั้น สำหรับพระอรหันต์ซึ่งเป็นบุคคลตัวอย่างอยู่แล้ว ความคำนึงหรือความรับผิดชอบในเรื่องนี้ คงจะต้องมีเป็นพิเศษ และพึงสังเกต

^{๒๘} พระสมศักดิ์ ปิยธมโม (อินทเสน) ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาวในแขวงจำปาสัก ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ (บทคัดย่อ)

ว่า สิกขาบท คือกฎข้อบังคับทางพระวินัยบางข้อซึ่งมิใช่เป็นเรื่องของความผิดชั่วร้าย แต่บัญญัติขึ้น เพราะถือเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมโดยคำนึงถึงชุมชนรุ่นหลังก็มี

ข. ระเบียบชีวิตระบบสังคมและหลักการแห่งธรรมวินัยท่านได้ให้ความหมายไว้ ๒ อย่างคือ

๑. การฝึกให้มีความประพฤติ และความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผนรวมทั้งการใช้ ระเบียบแบบแผนต่างๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของคน และ กิจการงาน ของหมู่ชน

๒. ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ที่วางลงไว้เป็นหลักหรือเป็นมาตรฐาน สำหรับใช้ ฝึกคน หรือใช้บังคับควบคุมตน ตลอดจนเป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ ของคนและกิจการของหมู่ชนให้เรียบร้อยดีงาม

เขตแดนแห่งการปฏิบัติ ตามหลักการของพระพุทธศาสนา หรือวงการดำเนินชีวิตแบบพุทธ จะรัดตัวแคบเข้าและจะเป็นแต่ฝ่ายรับ ไม่ได้เป็นฝ่ายรุกเลย ทำให้ชุมชนพุทธถอยร่นห่างออกไปจาก สังคม มนุษย์ยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เหมือนหนีกันไปรวมอยู่เกาะที่ถูกน้ำล้อมรอบขาดจากมนุษย์อื่น สภาพแวดล้อมต่างๆ โดยเฉพาะสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลง ไปตามอำนาจปรุงแต่งและแรงกระทบ จากปัจจัยนอกอย่างอื่น ๆ โดยที่พระพุทธศาสนามีส่วนร่วมสร้างสรรค์ด้วยเลย และเมื่อ สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เกื้อต่อหลักพุทธศาสนา ซึ่งอาจเป็นไปได้ถึงขั้นปฏิบัติตาม หลักการของพระพุทธศาสนา ไม่อาจเป็นไปได้เลย หากเป็นเช่นนั้นก็อาจนับได้ว่าเป็นการปล่อยปละ ละเลยตกอยู่ในความประมาทอย่างหนึ่งของชาวพุทธเอง

ด้วยเหตุนี้ หากจะฟื้นฟูการปฏิบัติวินัย การเน้นแต่ความเคร่งครัดด้านรูปแบบอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอ ภารกิจสำคัญที่ยังไม่ได้ทำสืบต่อจากเดิม หรือได้หดหายไปแล้วยิ่งกว่าเดิม ซึ่งควร ฟื้นฟูก็คือ การรักษาเจตนารมณ์ของศีลในวินัยของสงฆ์ให้คงอยู่ ไม่เลือนลางหดหายไป เหลืออยู่แต่ พิธีกรรมต่างๆ และอีกอย่างหนึ่ง คือการขยายเจตนารมณ์ทางสังคม ของศีลนั้นให้กว้างออกไปสู่การ ปฏิบัติในสังคมทุกสัทรอบนอก ด้วยโดยจัดสรรวินัยเป็นระบบชีวิต และระเบียบสังคมแบบพุทธของ ชาวบ้าน ให้เกิดขึ้นด้วยความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมกับกาลสมัย.^{๒๙}

^{๒๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ เรื่องภาวะทางความ ประพฤติหรือ การดำเนินชีวิต, พิมพ์ที่โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมมิกจำกัดกรุงเทพ, วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑ หน้า ๒๕๐, ๔๔๙ - ๕๕๑.

ความประเสริฐของความรู้ และความประพฤติดีนั้นเป็นสาระสำคัญของคน คนเราจะเกิดในตระกูลใด วรรณะใดหรือมียศศักดิ์อย่างไร แต่ถ้าขาดความรู้ดี ความประพฤติดีเสียแล้ว ก็เสื่อมความนิยมนับถือ และเสื่อมเกียรติ ในสองอย่างคือความรู้ดีและความประพฤติดีนั้น ถ้าบกพร่องทางความรู้ดีจะเป็นคนดีที่โง่เขลา ถ้าบกพร่องทางความประพฤติ ก็จะเป็นคนฉลาดรอบรู้ที่ไม่น่าไว้วางใจ เป็นอันตรายได้มากทั้งสองอย่างรวมกันจึงให้สำเร็จประโยชน์ได้มาก^{๓๐}

จากการศึกษาทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวิจัย เอกสารประณมภูมิ หนังสือ บทความและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆสามารถ **สรุปความได้ว่า** พฤติกรรม กิริยาอาการใดก็ดีในการดำเนินชีวิต ถ้าขาดหลักศรัทธาแล้ว ในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ไปถึงจุดหมายปลายทาง ก็จะไม่ไปถึง แต่ศรัทธาเหล่านั้น ต้องมีเหตุผลประกอบและกำกับด้วยมโนธรรมที่ศรัทธาที่ว่าก็จะไม่มั่นคง เมื่อมีศรัทธาตั้งมั่นแล้ว แน่วแน่ ในการดำเนินชีวิต มีความรู้ดี และความประพฤติดี ก็จะสามารถพัฒนาตนเอง ขึ้นจากระดับที่ต่ำให้สูงขึ้น อย่างเช่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ได้พัฒนาตนเองจากการที่เป็นมนุษย์ธรรมดา ไปสู่พระพุทธเจ้า ซึ่งสูงส่ง เหนือกว่า เทวดา และ มนุษย์ทั้งหลาย และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเอาเอกสารที่เกี่ยวข้องประเด็นที่สำคัญมาศึกษาเพื่อการนำเสนอให้เกิดประโยชน์อีกครั้ง นำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาต่อไป

๑.๗. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑.๗.๑. ศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาวิจัยจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และ เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในสังคมลาว แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์หนังสือตำรา บทความทางวิชาการ วารสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับข้องงานวิจัยเรื่องของการดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

๑.๗.๒. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่

(๑) กลุ่มพระสงฆ์ สามเณร ๑๐ รูป/คน

^{๓๐} วศิน อินทสระ หนังสือ พระไตรปิฎกฉบับที่พิมพ์แล้ว พิมพ์ที่โรงพิมพ์เมธทราย พ.ศ. ๒๕๕๓ หน้า ๔๗,๕๓,๕๖

(๒) นักวิชาการพระพุทธศาสนาจำนวน ๑๐ รูป/คน

(๓) กลุ่มประชาชนชาวลาวทั่วไป ๑๐ รูป/คน

นอกจากนี้ยังได้ปฏิบัติด้วย การสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ของ การดำเนินวิถีชีวิต และพฤติกรรมตัวจริง ทางด้านประเพณี วัฒนธรรม และ สังคมของ ประชาชนชาวลาว ในแขวงจำปาสัก

๑.๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑. ทำให้ทราบถึง หลักความเชื่อของชาวลาว ที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒. ทำให้ทราบถึง วิถีชีวิต ประเพณีของชาวลาว ในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๘.๓. ทำให้ทราบถึง การดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาทางพุทธศาสนา ของชาวลาว แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

บทที่ ๒

ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในกรณีบทนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อความเข้าใจในศรัทธาที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไรในรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

๒.๑. ความหมายของศรัทธาในพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎกนั้นได้กล่าวถึง ศรัทธา เอาไว้หลายระดับ หลายประการ ได้บอกถึงความหมาย ความสำคัญ และรวมถึงไปอานิสงส์ของผู้มีศรัทธาด้วยอย่างเช่น ศรัทธา จากหนังสือพระไตรปิฎก ได้ให้ความหมายของศรัทธา ที่เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่ามีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. สทฺธา พนฺธติ ปเลถยํ - ศรัทธา ย่อมรวบรวม สะเบียงครีอกุศลไว้ได้^๑
๒. สทฺธา สธฺ ปติภูตฺตา - ศรัทธา ที่ตั้งมั่นดีแล้วให้สำเร็จประโยชน์ได้^๒
๓. สทฺธิธ วิตตํ ปุริสศสฺส เสฏฺฐํ - ในโลกนี้ศรัทธาจัดเป็นสมบัติที่ประเสริฐที่สุดของมนุษย์^๓
๔. สทฺธา ทฺติยา ปุริสศสฺส โทติ - ศรัทธา เป็นเพื่อนของคนได้ คือทำให้เกิดความมั่นใจเหมือนมีเพื่อน ดังนี้ เป็นต้น^๔

ศรัทธา ใน “อางจนวรรค” ได้กล่าวถึงผู้มีศรัทธาในทางที่ชอบว่า: “พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุผู้ที่มีซึ่งศรัทธา อ่อนน้อมในทางที่ชอบ ขอให้เป็นเช่น พระสารีบุตร และพระ โมกคัลลานะ เพราะว่าท่านทั้งสองนั้นเป็นมาตรฐานของภิกษุสาวกของเรา”^๕

ศรัทธา ที่พบในคัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความเชื่อ และ ความเลื่อมใสในกุศลธรรม”^๖

^๑ ส.ส ๑๕/๒๑๖/๖๑

^๒ ส.ส ๑๕/๑๕๙/๕๐

^๓ ส.ส ๑๕/๒๐๒/๕๗

^๔ ส.ส ๑๕/๑๑๓/๓๕

^๕ มะชาจ ั บสฺ , ฐ ส , ฐ ิ ะจ ั ฐ , ฐ ั ฐ ิ ทั มมะฬาสาวาอ สะบ ั ฐ ั มมะสวา
ฉ ั มภ ิ 5 ฬาก 3 ฬ ิ มฉ ั ิยฉ ั ั โดยอ ิ ฎการบ ั มมะสวา. ฬ.ส. 2549 ฐ ั ั 67

^๖ วรรณสิทธิ ไวทยะเสรี, ผู้แปล คู่มือ การศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๒ เจดสิกสังคหะ
วิภาค,(กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์, ๒๕๒๗ หน้า ๔๘

ศรัทธา ที่มีในพุทธพจน์ ที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ ที่ถูกต้องสำหรับผู้ทีประกาศตัวเองว่าเป็นพุทธมามกะแล้ว นอกจากจะเป็นผู้มีความเลื่อมใส ในไตรสรณะคมน์ ซึ่งเป็นที่พึ่งอัน ประเสริฐ 3 ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วยังต้องเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในศาสนา ในสถานะผู้ก่อตั้งศาสนา และ หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาด้วย เพราะจะสร้างพลังแห่งจิตช่วยให้เกิดความมั่นใจ ในการปฏิบัติความเพียร การปฏิบัติธรรม สืบทอดหลักคำสอน ตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ดังที่ปรากฏในเจตศีลสูตรว่า: “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จิตของภิกษุผู้ไม่สงสัย ไม่เคลือบแคลง ปลงใจเชื่อ เลื่อมใสใน พระศาสนา พระธรรม พระสงฆ์ และ สิกขาบทนั้น ย่อมโน้มไปเพื่อความเพียรเครื่องเพา กิเลส เพื่อประกอบเนืองๆ เพื่อความทำติดต่อ เพื่อความเพียรที่ตั้งมั่น”^๗

ในพุทธพจน์ตอนหนึ่งได้กล่าวถึง**ศรัทธา**ไว้ว่า “สทุธาย ตรติ โธม” ซึ่งแปลว่า คนข้ามโอชะได้ด้วยศรัทธา^๘ ข้ามโอชะในที่นี้ ซึ่งหมายถึงการข้ามโอชะสงสาร ก็คือการข้ามวิญญูะสงสาร จากการเวียนว่ายตายเกิดหมายความว่าพ้นจากทุกข์ อีกความหมายที่เกี่ยวข้องกับ **ศรัทธา** ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า: ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สาวกควรจะเข้าหาศาสนาผู้มีวาตะอย่างนี้ เพื่อฟังธรรม ศาสดาย่อมแสดงธรรมอันยิ่งๆ อันประณีตๆ อันเปรียบด้วยส่วนดำส่วนขาวแก่สาวก แก่ภิกษุด้วยประการใดๆ ภิกษุนั้นรู้ยิ่งธรรมบางอย่างในธรรมนั้นๆ ย่อมถึงความตกลงใจในธรรมทั้งหลาย ย่อมเลื่อมใสในศาสนาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระสัมมา สัมพุทธะเจ้า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว...พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสต่อไปอีกว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ศรัทธาของบุคคลใดบุคคลหนึ่งตั้งมั่นแล้วในพระตถาคต “สทุธา นิวิญฐา โหติ” มีมูลที่อาศัยด้วยอาการเหล่านี้ ด้วยบทเหล่านี้ ด้วยพยัญชนะเหล่านี้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลายศรัทธานี้เรากล่าวว่ามีเหตุ (อาการวดีศรัทธา) มีที่สนะ (โสดาปัตติมรรค) เป็นมูลอันมั่นคงอันสมณะพราหมณ์ธรรม เทวดา มาร พรหมหรือใครๆ ในโลกไม่พึงกวัดแกว่งได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลายการตรวจดูธรรมในตถาคตย่อมมีอย่างนี้แล ก็แหละอันตถาคตผู้เป็นภิกษุผู้พิจารณาตรวจดูดีแล้วด้วยธรรมเป็นอย่างนี้^๙ และ อีกเรื่องที่มีอยู่ใน “อปัณณกธรรม” ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพราหมณ์คฤหบดี สาลคามว่า: ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลายศาสดาคนใดคนหนึ่งซึ่งเป็นที่ชอบใจของท่านทั้งหลายเป็นเหตุให้ได้ศรัทธา (อาการวดีศรัทธา)

^๗ ม.ม. ๑๒/๒๓๑/๑๔๓ - ๑๔๔.

^๘ ส.ส. ๑๕/ ๒๔๖ / ๓๔๐.

^๙ ม.ม. ๑๒/๔๘๗ - ๔๙๐ / ๕๕๐ - ๕๕๔.

เข้าหลักเกณฑ์มีอยู่หรือ”^{๑๐} และ ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ **ศรัทธา** อีกใน “ปฐมขตสูตร” ที่กล่าวถึง ผู้เป็นบัณฑิตประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ครี้อได้แก่

- ใคร่ครวญสืบสวนรอบคอบแล้ว กล่าวติเตียนผู้ที่ควรติเตียน
- ใคร่ครวญสืบสวนรอบคอบแล้ว กล่าวสรรเสริญผู้ที่ควรสรรเสริญ
- ใคร่ครวญสืบสวนรอบคอบแล้ว ยังความไม่เลื่อมใสให้เกิดในฐานะที่ไม่ควรเลื่อมใส
- ใคร่ครวญสืบสวนรอบคอบแล้ว ยังความเลื่อมใสให้เกิดในฐานะที่ควรเลื่อมใส

ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาด เป็นสัตบุรุษ ย่อมบริหารตนไม่ให้ถูกขจัด ไม่ให้ถูกทำลาย เป็นผู้หาโทษมิได้ ทั้งนักปราชญ์ไม่ติเตียน และ ย่อมประสพบุญเป็นอันมาก^{๑๑}

ศรัทธาในความหมายของ “สาฬหสูตร” ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อในกุศลธรรม เป็นการเชื่อในสิ่งที่เป็นความจริง ความดีงาม และการทำความดี รวมถึงเชื่อเหตุผลในกฎแห่งกรรม ดังเห็นได้จากข้อความที่ปรากฏอยู่ในพระสูตร “สาฬหสูตร” กล่าวว่า “อย่าได้เชื่อถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา ñāhi อย่าได้เชื่อถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา... จนกว่า... เมื่อใดท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้มีผู้สรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ใครสมทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุข เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรเข้าถึงธรรมเหล่านี้...”^{๑๒} จากนั้นยังมีใน “ปฐมนวกกปณสูตร” ที่ว่าด้วยผู้ไม่มีศรัทธาในกุศลธรรม พึงได้ความเสื่อม ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ใดไม่มีศรัทธาในกุศลธรรมทั้งหลาย ñāhi... กลางคืนหรือกลางวันของผู้ นั้นย่อมผ่านพ้นไป ผู้ นั้นพึงหวังได้ความเสื่อมอย่างเดีย ในกุศลธรรมทั้งหลายเท่านั้น ไม่มีความเจริญเลย แต่หากว่าผู้ใดมีศรัทธาในกุศลธรรม ñāhi กลางคืนหรือกลางวันของผู้ นั้นย่อมผ่านพ้นไป ผู้ นั้นพึงหวังเฉพาะความเจริญอย่างเดีย ในกุศลธรรมทั้งหลายเท่านั้น ไม่มีความเสื่อมเลย”^{๑๓} และใน “กามสูตร” ที่กล่าวว่า “กุลบุตรผู้ออกบวชนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นภิกษุผู้มีความสามารถ รักษาตนเองได้ แล้ว ก็ต่อเมื่อเป็นผู้กระทำให้ด้วยศรัทธาในกุศลธรรม”^{๑๔}

อยู่ในพระไตรปิฎก และ อรรถกถามีการใช้คำศัพท์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศรัทธา แทนคำว่า ศรัทธา หรือใช้ร่วมกับศรัทธา อย่างเช่น คำว่า ปสาท โอกัปปนา อธิมุตติ สรณะ คารวะ, **ปสาทะ มา**

^{๑๐} ม. ม. ๑๓/๙๓/๙๘.

^{๑๑} อจ. จตูกก. ๒๑/๓/๓.

^{๑๒} อจ. เอก. ๒๐/ ๖๗/๒๖๒.

^{๑๓} อจ. ทสก. ๒๔/๖๗/๑๔๘ - ๑๕๑.

^{๑๔} อจ. ปญจก. ๒๒/๗/๕ - ๖.

ศรัทธา มีความหมายอยู่ ๓ อย่าง คือ ความเชื่ออย่างมีเหตุผล ความเชื่อในกุศลกรรม และ เหตุผล ในกฎแห่งกรรม ความเชื่อ และ ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย^{๓๔}

ศรัทธา“ศัพท” นิยมใช้ในภาษาอังกฤษ มีหลายคำ เช่น faith, belief, confidence, ศัพทสามคำนี้นิยมใช้ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึง ศรัทธา ความเชื่อ อย่างเช่น

Faith หมายถึง ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจของบุคคล หรือ สิ่งของใดหนึ่ง ความเชื่อใน หลักคำสอนของศาสนา รวมทั้งความเชื่อสิ่งที่เป็นกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม มาตรฐานความดี faith เป็น ความเชื่อที่ไม่มีการพิสูจน์ แต่เป็นความเชื่อในลักษณะที่มีอารมณ์ ของความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความรัก ความพักดี ความไว้วางใจ เป็นต้น^{๓๕}

Belief หมายถึงความเชื่อในทัศนะบางอย่าง ความเชื่อมั่นในความจริง หรือเชื่อในความมี อยู่ของบางสิ่ง ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นด้วยหลักฐานด้วยเหตุผลที่ชัดเจนได้ ในปัจจุบันทันที นอกจากนี้ยังหมายถึงความเชื่อในตัวบุคคล และ เชื่อในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เหมือนกับคำว่า faith แต่ต่างกันตรงที่ belief เป็นความเชื่อที่มีลักษณะใช้เหตุผลร่วมด้วย^{๓๖}

Confidence หมายถึง ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจบุคคล หรือ สิ่งของควรเชื่อถือ และ ความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจในตนเอง ความมั่นใจ คำว่า confidence นี้ใช้สื่อความหมายถึงความ ไว้วางใจ เชื่อมั่น เพราะมีเหตุผลที่ดี มีหลักฐานอ้างอิงแน่ชัด หรือ มีประสบการณ์ผ่านมาแล้วด้วย ตนเอง^{๓๗}

๒.๓. ประเภทของศรัทธา

ในกรณีหัวข้อนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับประเภทของของศรัทธา ที่มีใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ว่าเป็นอย่างใดเพื่อต้องการทราบในรายละเอียด เพื่อจะได้นำไปเป็นบทเรียน เข้าในการศึกษาต่อไป ในหนังสือธรรมะ ภาษาลาวฉบับธรรมะศาลา ได้ให้ความหมาย ความสำคัญ

^{๓๔} นางสาวรัฐวรรณ เทพหัสติน ณ อุทยา, บทความย่อ งานวิจัยเรื่อง ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

^{๓๕} แหล่งที่มา [^{๓๖} แหล่งที่มา \[^{๓๗} แหล่งที่มา \\[หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย\\]\\(http://www. Webster' Encyclopdie Unabridged Dictionary of the English language. P308, สืบค้นเมื่อ ๒ เมษายน ๒๐๑๓.</p>
</div>
<div data-bbox=\\)\]\(http://www. Ibid.p135,สืบค้นเมื่อ ๙ เมษายน ๒๐๑๓.</p>
</div>
<div data-bbox=\)](http://www.Webster' Encyclopdie Unabridged Dictionary of the English language [new York ; dilithium press , 1994],p.511,สืบค้นเมื่อ ๑๑ เมษายน ๒๐๑๓.</p>
</div>
<div data-bbox=)

ซึ่งเห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบประณีต ไม่หยิ่งลงได้ด้วยความคิด ละเอียด บัณฑิตพึงรู้ธรรมนั้นอันคนโลก บุคคลผู้ประทุษร้าย บุคคลผู้หลง แสดงไม่ได้โดยง่าย เมื่อใดเขาใครครวญเธออยู่ ย่อมเห็นแจ้งชัดว่า เธอบริสุทธิ์จากธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความโลภ ความประทุษร้าย ความหลง เมื่อนั้นเขาย่อมตั้งศรัทธาลงในเธอนั้นมั่นคง.^{๔๑} ในหนังสือธรรมะภาษาฉบับธรรมศาลา ที่อ้าง“อาจนรรค” ว่าด้วยเรื่องผู้มีศรัทธา และ เป็นที่น่าสังเกตในสูตรนี้ พระพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงธรรม ที่เกิดจากความเชื่อของ คนพาล คนโง่ คนไม่ฉลาด บัณฑิตดีเตียน คือ ไม่พิจารณาโดยที่ถ่วงก่อนปักใจเชื่อ เกิดความเลื่อมใสในฐานะอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส เชื่อในฐานะที่ไม่ควรเชื่อ ได้แก่กรรม ๒ ประเภท คือ

๑. ไม่ระความโกรธ ผูกความโกรธเอาไว้ในใจ
๒. ไม่ชำระจิตใจของตนให้ผ่องใส การยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดๆ ในโลก ธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่กั้นข้ามกับธรรมของผู้รู้ ผู้ฉลาด ผู้มีปัญญา บุรุษ ผู้มีปัญญาพิจารณาโดยที่ถ่วงก่อนปักใจเชื่อ เกิดความเลื่อมใสในฐานะอันเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส เชื่อในสถานะที่ควรเชื่อ ต้องปฏิบัติ ด้วยกรรม ๒ ประการเหล่านี้ คือ ๑) ละความโกรธ ไม่ผูกความโกรธเอาไว้ในใจ. ๒) ชำระจิตใจของตนให้ผ่องใส ไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดๆในโลก.^{๔๒} และ ในหนังสือความเจริญตามวิถีพุทธได้ให้ความหมายถึงประเภทของศรัทธาไว้ว่า ศรัทธา ที่ทำให้เกิดความเชื่อของชาวพุทธมีอยู่ ๔ ประการคือ

๑. เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า.
๒. เชื่อในหลักธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.
๓. เชื่อในการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า.
๔. เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว^{๔๓}

๒.๔. ลักษณะศรัทธา

ลักษณะของศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามทิศทางของรูปแบบต่างๆในทางปฏิบัติ ตามวิถีของพุทธ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยต้องการมุ่งศึกษาให้เห็นถึงรายละเอียดที่มีในแต่ละลักษณะดังต่อไปนี้

^{๔๑} ม.ม. ๑๓/ ๖๕๗/ ๔๙๑ - ๔๙๓.

^{๔๒} มະຫາຈັນສຸກສຸຣິຍະຈັກ, ໜັງສື ທີ່ ມະເພາສາລາວ ສະບັບ ທີ່ ມະສາລາ ເລີ່ມ ທີ່ 5 ພາກ 3 ພິມເຜີຍແຜ່ ໂດຍອົງການ ທີ່ ມະສາລາ. ພ.ສ. 2549 ໜ້າ 67-68.

^{๔๓} ພຣະອັກຄະມະຫາທັມມະເຕໄຊ(ຍາທ່ານໃຫຍ່) ມະຫາງອນດຳອົງບຸນ) ຮອງ ປະທານອົງການພະພຸດທະສາສນາສຳພັນແຫ່ງປະເທດລາວ ອົງທີ 1, ໜັງສື ຄວາມ ຈະເລີນຕາມວິຖີພຸດທະ ໂຮງພິມ ທີ່ ອົງການພິມ, ພ.ສ 2554. ໜ້າ 124.

ลักษณะศรัทธา ตามระบบรูปแบบของพุทธธรรมที่ควรกล่าวถึงเพื่อให้เข้าใจความหมาย บทบาทและความสำคัญของศรัทธานั้นมีในรายเอียมดังนี้ คือ

๑. ศรัทธา เป็นขั้นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาปัญญา และ กล่าวได้ว่า เป็นขั้นต้นที่สุดของกระบวนการในการนำไปสู่ปัญญา

๒. ศรัทธาที่ประสงค์ ต้องเป็นความเชื่อความซาบซึ้งที่เนื่องด้วยเหตุผล คือมีปัญหารองรับ และเป็นทางสืบต่อแก่ปัญญาได้มิใช่เพียงความรู้สึกมอบตัวมอบความไว้วางใจให้สิ้นเชิงโดยไม่ต้องถามหาเหตุผล อันเป็นลักษณะทางฝ่ายอารมณ์(Emotion) ด้านเดียว

๓. ศรัทธาที่เป็นความรู้สึกฝ่าย อาเวกด้านเดียว ถือว่าเป็นความเชื่อที่มงาย เป็นสิ่งที่จะต้องกำจัดหรือแก้ไขให้ถูกต้อง ส่วนความรู้สึกฝ่ายอาเวกที่เนื่องอยู่กับศรัทธาแบบที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่จะนำมาใช้ในกระบวนการปฏิบัติธรรมให้เป็นประโยชน์ได้มากพอสมควรในระยะต้นๆ แต่จะถูกปัญญาเข้าแทนที่โดยสิ้นเชิงในที่สุด

๔. ศรัทธาที่มุ่งหมายในกระบวนการพัฒนาปัญญานั้น อาจให้ความหมายสั้นว่า เป็นความซาบซึ้งด้วย มั่นใจในเหตุผลเท่าที่ตนเองมองเห็น คือมั่นใจตนเองด้วยเหตุผลว่าจุดหมายที่อยู่เบื้องหน้านั้นเป็นไปได้จริงแท้ และมีค่าควรแก่การที่ตนจะดำเนินไปให้ถึง เป็นศรัทธาที่เร้าใจให้อยากพิสูจน์ความจริงของเหตุผล ที่มองเห็นอยู่เบื้องหน้านั้นต่อๆกันขึ้นไป เป็นบันไดขั้นต้นสู่ความรู้ ตรงข้ามกับความรู้สึกมอบใจให้แบบอาเวก ซึ่งทำให้หยุดคิดหาเหตุผลต่อไป

๕. เพื่อควบคุมศรัทธา ให้อยู่ในความหมายที่ถูกต้อง ธรรมหมวดใดก็ตาม ในพุทธธรรม ถ้ามีศรัทธาเป็นส่วนประกอบข้อหนึ่งแล้ว จะต้องมีปัญหาเป็นอีกข้อหนึ่งด้วยเสมอไป และตามปกติ ศรัทธาต้องมาเป็นข้อที่หนึ่ง พร้อมกับที่ปัญญาคือข้อสุดท้าย^{๔๔}

ลักษณะของผู้มีศรัทธา อันลักษณะของผู้ที่สมควรขนานนามว่าผู้มีศรัทธานั้นมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นความปรารถนาจะเห็นผู้มีศีล
๒. เป็นผู้ปรารถนาจะฟังพระสัทธรรม
๓. บรรณเทاملทินคือความตระหนี่ได้แล้ว

ในที่นี้จะขยายความของผู้ที่มีศรัทธา ในแต่ละลักษณะดังนี้คือ

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต) พุทธธรรมฉบับปรับปรุง และ ขยายความ, พ.ศ ๒๕๕๑

ประการที่หนึ่ง เป็นผู้ปรารถนาจะเห็นผู้มีศีลนั้น อธิบายว่า ผู้ใดมีความกระหายมีความประสงค์ที่จะพบเห็นท่านผู้มีศีล ผู้ทรงศีล ผู้มีศีลบริสุทธิ์ คือ ท่านผู้มีกายกรรม วชิกรรมสงบเรียบร้อยงดงาม แม้ว่าท่านผู้มีศีลนั้นจะอยู่ไกลแสนไกล เป็นร้อยเป็นพันกิโลเมตร แม้จะไปพบยากลำบากอย่างไรก็ตั้งใจไปพบ ไปเห็น ไปกราบไหว้ ไปสนทนากับท่านให้ได้ โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบากในการเดินทาง หนทางอันตรายกันดารหรือ อยู่ในหุบเขาในห้วย ก็ไม่เป็นอุปสรรคอันใด ผู้มีใจมั่นคงมีความประสงค์จะพบเห็น ท่านผู้ทรงศีลอยู่เป็นนิจ และไม่อ้อมด้วยการพบประผู้ทรงศีลทางธรรมเช่นนี้จัดว่าผู้มีศรัทธาโดยแท้

ประการที่สอง มีความปรารถนาจะฟังพระสัทธรรมนั้น ขยายความได้ว่า ผู้ใดมีจิตใจฝึกฝนอยู่กับการฟังธรรม สนใจที่จะฟังธรรม มีความเต็มใจอยู่กับการฟังธรรมโดยไม่เบื่อ ไม่อ้อมไม่ว่าจะฟังธรรมต่อหน้าพระสงฆ์หรือฟังจากวิทยุฟังจากโทรทัศน์หรือโดยที่สุคติมีความสนใจในการอ่านหนังสือธรรมด้วยเห็นประโยชน์อันสูงส่งแห่งการฟังธรรมว่าเมื่อตนเองฟังแล้ว จะได้ฟังเรื่องราวความรู้ใหม่ๆ^{๔๕}

ลักษณะศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือความเชื่อที่มีอิสระไม่ติดอยู่ในกรอบใดๆ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ โดยมุ่งตรงต่อความเป็นจริง และต้องมีลักษณะที่ประกอบด้วยปัญญา และเหตุผล มีบ่อเกิดได้ ๔ ลักษณะ คือการสดับจากภายนอก การคิดตรองด้วยใจ และการฝึกฝนปฏิบัติจนเกิดผล มีหน้าที่ทำลายความไม่เชื่อ “อสังทิยะ” และความสงสัยลังเลใจ “วิจิจิงกา” เป็นปัจจัยให้เกิดปิติ สุข ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสำคัญคือ การรวมกลุ่ม การเกิดพลัง เกิดความกล้าหาญ เป็นที่พึ่งอาศัยทำให้เกิดความเจริญ เป็นเครื่องเจริญอย่างอริยชน และยังเป็นเหตุปัจจัยให้พ้นทุกข์^{๔๖}

อีกความหมายหนึ่งของ**ศรัทธา** ลักษณะโดยกิจหรือหน้าที่ ที่ปรากฏในหนังสือ มลिनทปัญหา ดังนี้เช่น “สัมปักษ์นทนลักษณะสัทธา” คือ ศรัทธาที่มีความทำให้แล่นไปเป็นลักษณะ ศรัทธาในลักษณะนี้เกิดขึ้นเมื่อเห็นจิตที่หลุดพ้นของผู้อื่นแล้ว ก็ยอมแล่นไปด้วยดีในสโตปตติผลบ้าง ในสกทาคามีผลบ้าง ในอนาคามีผลบ้าง ในอรหัตผลบ้าง ย่อมกระทำความเพียรให้ถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อถึงผลที่ตนยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังไม่บรรลุ เพื่อบรรลุมรรคที่ตนยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ่มแจ้ง

^{๔๕} พระธรรม กิตติวงศ์ (ธรรมสารเทศนา) ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๙ หน้า ๑๓๔

^{๔๖} พระมหาพุทธกร ปณฺญาสิริ(สังจรัตนพงค์), ศิกษาวิเคราะหฺศรัทธาในพระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๔๖ (บทคัดย่อ).

ธรรมที่ยังไม่ทันทำให้แจ้ง เพื่อทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน หรือผลที่ตนยังไม่ได้ทำให้แจ้ง^{๔๗} และ **อีกลักษณะของศรัทธา** ที่พระธรรมปิฎกได้กล่าวถึงลักษณะของศรัทธาเอาไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า แบ่งออกเป็น **๒ ลักษณะ คือ**

๑. ศรัทธาญาณสัมปยุต คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นการเชื่อที่ใช้ปัญญา ในการพิจารณาไตร่ตรอง ก่อนตัดสินใจว่าควรเชื่อหรือไม่ เชื่อเพราะมีความเข้าใจเหตุผลเป็นมูลฐาน เมื่อเห็นว่าเหตุผลควรเชื่อจึงเชื่อ ศรัทธาโยนิโสมนสิการ

๒. ศรัทธาญาณวิปยุต คือ ความเชื่อที่ขาดปัญญา เป็นการเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ไม่ใช่ปัญญา พิจารณาไตร่ตรอง เชื่อแบบ น้อมใจเชื่อ บลงใจเชื่อ โดยไม่ต้องพิจารณาเหตุผล.^{๔๘} นอกจากนั้น และอีกความเห็นมุมมองของนักการปกครองในทางพระศาสนาได้กล่าวถึง **ศรัทธาทาน** ที่เป็นการให้ของ บุคคลที่มีต่อกันนั้น จัดได้สามรูปแบบ ๓ ลักษณะด้วยกันคือ

๑. เกิดจากผู้ให้ คือ ศรัทธาทาน ที่เกิดจากผู้ให้เป็นศรัทธาที่ยังไม่ครบองค์ประกอบ เนื่องจากว่าศรัทธาทานประเภทนี้ไม่มีเหตุผลค้ำยันเพียงพอที่จะผูกศรัทธาเอาไว้ให้มั่นคงได้ ผู้ให้ทาน อาจไม่ได้เต็มใจให้ด้วยศรัทธา เพียงแต่กระทำไปตามกระบวนกร ไปตามสังคมพาไป ไปตามเพื่อน ชักชวนให้เกิดศรัทธา ไปตามกระแสแห่งศรัทธา ไปตามการคาดเดาเอาว่าคนที่เรามีศรัทธา ทานให้ นั้น เป็นผู้ที่เหมาะสมควรศรัทธาหรือเกิดศรัทธาทาน โดยการหวังผลจากผู้รับทานนั้นๆ เป็นต้น ศรัทธาทาน ประเภทนี้ ท่านผู้รู้กล่าวว่า ไม่มั่นคง ได้บุญ และอานิสงส์น้อย.

๒. เกิดจากผู้รับคือศรัทธาทาน ที่เกิดจากผู้รับประเภทนี้ก็ยังไม่ครบองค์ประกอบที่สมบูรณ์ อยู่ดี เนื่องจากว่าผู้รับไม่ได้เต็มใจรับ ที่รับก็ทำไปตามหน้าที่ หรือทำไปตามความต้องการศรัทธาทาน ของผู้ให้เท่านั้น เพราะไม่ต้องการและยินดีในการรับเท่าใดหนัก เมื่อรับไปแล้วก็ไม่ได้รับการดูแลรักษาโดยเจตนา ที่มีต่อผู้รับ และรักษาศรัทธาทานนั้นให้มั่นคงได้ ความปลื้มปิติ ความอึดใจยังไม่ได้เกิดขึ้นต่อผู้รับ ท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า ศรัทธาทานประเภทนี้ก็ยังเป็นศรัทธาที่ไม่สามารถรักษาให้อยู่ยาวนานได้ ถ้าพูดถึงบุญ และอานิสงส์หรือประโยชน์ที่ได้รับจากความเกิดขึ้นของศรัทธาก็ยังน้อย.

๓. เกิดจากผู้ให้และผู้รับคือศรัทธาทานที่มีเหตุและผลพร้อมเป็นศรัทธาที่เกิดขึ้นด้วยความ เต็มใจ และความพอใจทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับ เป็นความปลื้มปิติ ความยินดี ความอึดใจ ความสบายใจ ความเพลิตเพลนใจ ความสุขใจ และยังคงรักษาศรัทธาทานเอาไว้ได้นาน และมั่นคงได้พร้อม

^{๔๗} ไชยวัฒน์กปิลาภญ์, มลินทปัญหา เล่ม๑ หน้า ๙๙

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม, พ.ศ.๒๕๕๑, หน้า ๖๑๕

อานิสงส์ หรือ คุณประโยชน์ ของศรัทธา มีขอบเขตความสำคัญแค่นั้นเพียงใดนั้นเป็นสิ่ง
ที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องการศึกษา เพื่อให้เข้าใจความหมายที่ถูกต้อง เป็นจริง รายละเอียดมีดังนี้

พูดเรื่องเกี่ยวกับศรัทธานั้นเป็นธรรมที่ทำได้ยาก และมีอานิสงส์มาก เพราะว่าการที่
บุคคลหนึ่งจะมีจิตศรัทธา และ รักษาศรัทธาในไตรสรณะคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยากรวมทั้งมีศรัทธา
เชื่อมั่นในสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ ๕ ประการ ก็จะมีอานิสงส์มาก ดังที่ปรากฏใน “อังคุตรก
นิกาย สัตตกนิบาต” ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลมีจิตใจเลื่อมใสถึง พระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์
ว่าเป็นสรณะที่พึ่งมีอานิสงส์มากกว่าการสร้างวิหารถวายสงฆ์ และการที่บุคคลมีจิตใจเลื่อมใสใน
สิกขาบท คือ

๑. การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. งดเว้นจากการลักขโมย หรือ ถู้อเอาสิ่งของที่เจ้าของเขามีได้ให้
๓. งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม
๔. งดเว้นจากการพูดเท็จทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
๕. การงดเว้นจากการดื่มสุรา และเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีผลมากกว่าที่
บุคคลมีจิตใจเลื่อมใส ถึงพระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์เป็นสรณะ^{๖๙}

อานิสงส์ หรือ คุณประโยชน์ของศรัทธา ตามแบบลักษณะของพุทธธรรมเป็นไปใน ๒
ลักษณะ คือ

๑, ศรัทธา เป็นปัจจัยให้เกิดปีติ ซึ่งทำให้เกิดปลื้มใจ (ความสงบเยือกเย็น) นำไปสู่สมาธิ
และปัญญาในที่สุด.

๒, ศรัทธา ทำให้เกิดวิริยะ คือ ความเพียรที่จะปฏิบัติ ทดลองสิ่งที่เชื่อกับศรัทธานั้นให้
เห็นผลประจักษ์จริงจังก่ตน ซึ่งนำไปสู่ปัญญาในที่สุด คุณประโยชน์ทั้งสองนี้จะเห็นว่าเป็นผลจาก
ความรู้สึกลงในฝ่ายอเวก แต่ต้องมีความประสงค์ใฝ่ปัญญาแฝงอยู่ด้วยตลอดเวลา^{๗๐}

อานิสงส์ของศรัทธา จากหนังสือเทศนาธรรม ตามแบบฉบับของลาว ๒๐ มิถุนายน
๒๕๓๘ ให้ความหมายว่า อานิสงส์ที่เกิดจากศรัทธานั้น มี ๕ ประการด้วยกัน คือ

๑. ผู้มีศรัทธาในการให้ทานนั้นย่อมเป็นรักของคนหมู่มาก
๒. เป็นผู้ที่มีมิตรสหาย และบริวารอย่างมากมาย

^{๖๙} อัง.สตุตทก.๒๓/๕๗/๔๔๙.

^{๗๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต) พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ที่. โรงพิมพ์
บริษัท สหธรรมมิก จำกัด พ.ศ ๒๕๕๑. หน้า ๖๔๘

๓. สัปบุรุษผู้สงบในโลกทุกๆท่าน เมื่อจะต้อนรับ ย่อมต้อนรับ ผู้มีศรัทธาก่อนผู้อื่น
๔. สัปบุรุษผู้สงบในโลกทุกๆท่านเมื่อจะแสดงธรรมย่อมแสดงธรรมแก่ผู้มีศรัทธาก่อนผู้อื่น
๕. กุลบุตรผู้มีศรัทธา เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์^{๗๗} และอีกที่มีใน

พระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนินบาตร ยังได้กล่าวถึงศรัทธาไว้ว่า ศรัทธาช่วยให้ดำรงมั่นในกุศลธรรม อันจะยังให้ถึงความเจริญงอกงามไปพลอยในพระธรรมวินัย^{๗๘} นอกจากนี้ยังมีที่ปรากฏอยู่ใน “จังกีสสูตรว่า เมื่อเขาเกิดศรัทธาแล้วย่อมเข้าไปใกล้ เมื่อเข้าไปใกล้แล้วย่อมนั่งใกล้ เมื่อนั่งใกล้แล้วย่อมเสียดสอกลง เมื่อเสียดสอกลงย่อมฟังธรรม”^{๗๙} ในนั้นอย่างใน “สัทธาสูตร” ยังได้กล่าวไว้ว่า ศรัทธาเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเพียร คือ “พระอรชยสาวกผู้ใดมีศรัทธามั่น เลื่อมใสในตถาคต พึงหวังได้ว่า จักเป็นผู้ปรารถนาความเพียร เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อมมีกำลัง มีความบากบั่น มั่นคง ไม่ท้อถอยในกุศลธรรมทั้งหลาย”^{๘๐}

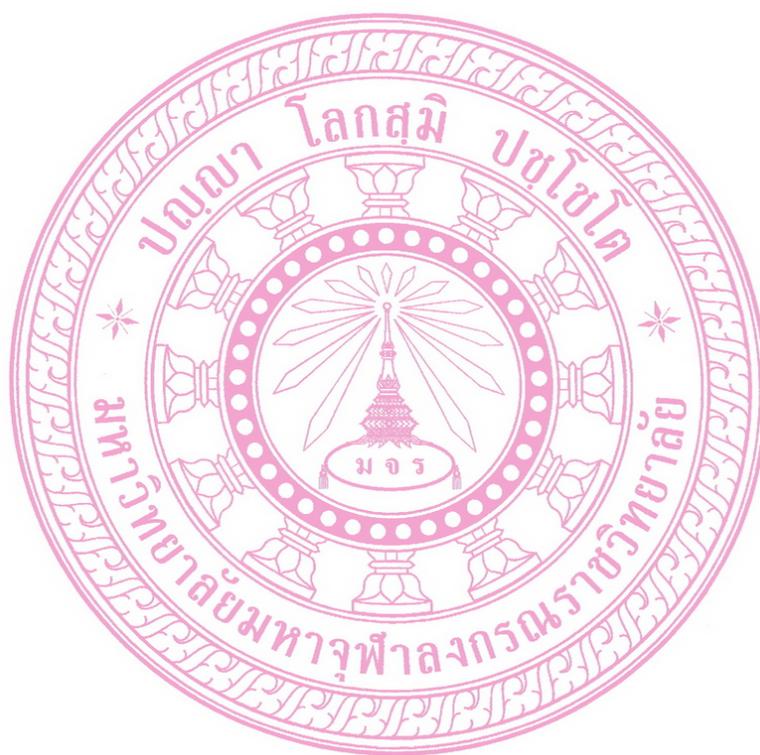
จากการศึกษาภาพรวมของศรัทธาทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่นศรัทธาที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงความหมายตามศัพท์ พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ-ลาว ที่เกี่ยวข้องกับ “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามที่นักคิด นักเขียน วิชาการ นักปราชญ์ในทางพระพุทธศาสนาทั้งลาว-ไทย และ ชาวต่างชาติ ได้ให้ความหมายไว้ตามศัพท์มีความหมายลึกซึ้งและกว้างมาก และประเภทของศรัทธา ลักษณะศรัทธา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา อานิสงส์หรือคุณประโยชน์ของศรัทธารวมความแล้วพอที่จะสามารถนำมาเขียนเพื่อให้ได้ใจความระเอียดในบทนี้ สรุปได้ว่า ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ ความเชื่อใจ ความไว้วางใจ ความเชื่อในบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่ เป็นเป็นประโยชน์ แต่สิ่งสำคัญต้องประกอบไปด้วยปัญญา มีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อหรือศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่จะเชื่อถือแบบขาดเหตุผล หรือ ปราศจากซึ่งปัญญา ให้อยู่ในรูปของพระธรรมวินัย หรือ เบญจศีล เบญจธรรม สิ่งเหล่านี้เรียกว่าศรัทธาโดยแท้และถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในเถรวาท ผู้ที่กระทำเช่นนี้ได้เรียกว่าผู้มีศรัทธาโดยสมบูรณ์.

^{๗๗} อัง.ฉก. ๒๒/๓๘/๔๑.

^{๗๘} อัง.ทสก. ๒๔/๘๒/๑๘๔.

^{๗๙} ม.ม. ๑๓/๖๕๙/๔๙๕ - ๔๙๖.

^{๘๐} ส.ม. ๑๙/๕๒๐/๓๕๑ - ๓๕๒.

บทที่ ๓

การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก

มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมรู้จักการศึกษา การพัฒนาการเรื่องของการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ต้องการจะศึกษาหาความรู้ในการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวพุทธลาวในแขวงจำปาสัก เชื่อมโยงทางวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณี ตามหลักศรัทธาทั้งในทางโลกและทางธรรม วิธีการดำรงชีวิต ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต หลักศีลธรรมที่เป็นแนวทางวิธีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ความถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวข้องกับการดำเนินตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ว่าเป็นอย่างไรซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบในรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

๓.๑. ความเป็นมาด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน

ความเป็นมาในหลักธรรมที่เป็นแนวทางวิธีปฏิบัติ ที่เกี่ยวเนื่องกับชาวพุทธเถรวาท โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักของศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถร ตามหลักของศรัทธา ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต อันเป็นแนววิถีทางแห่งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชีวิตของศาสนิกชนนั้น หลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติ มีอยู่ ๓ ประการเรียกว่าปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ หลักธรรมใช้กับชาวพุทธที่เป็นญาติโยมได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา^๑ และหลักของการปฏิบัติ อีกวิธีเรียกว่า ทางสายกลาง อันได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ^๒ คือ

๑. **สัมมาทิฐิ** เห็นชอบ(เห็นถูกต้องด้วยปัญญา) เห็นในอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

๒. **สัมมาสังกัปปะ** ดำริชอบ(คิดถูกต้อง) คิดหลักจากกามารมณ์ อภัยไม่จ้องร้าย ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน

๓. **สัมมาวาจา** เจรจาชอบ(พูดจริง) อ่อนหวาน ผสมไมตรี พอเหมาะกับกาลเวลา และความว่างเว้นจาก วาจีทุจริต ๔ คือ พูดปลด พูดข่อเสียด พูดคำหยาบ เผลอ ที่ไม่เป็นประโยชน์

^๑ สัมภาษณ์ พระพุโงง วงศ์พระจันทร์, เจ้าอาวาสวัดบ้านห้วยหมาก เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาคำพู อ่อนศรี, ที่ปรึกษาเจ้าอาวาสวัดบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ที่ดีให้แก่ชีวิต คือความดีงาม ความสุขใจและเข้าถึงประโยชน์อันสูงสุด คือการเข้าถึงอิสรภาพของชีวิต^{๑๒} สอดคล้องกับพระปัสสฺรพงษ์ ฐิตญาโณ(แก้วกอ) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์การบริหารองการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหายธรรมว่า ในการดำเนินชีวิตโดยนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาปฏิบัติ นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่ดีมากเพราะจะได้เตือนสติตนอยู่เสมอว่าเราทำอะไรอยู่เพื่อไม่ให้เรากระทำ ความผิดท่างไกลอบายมุข ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารองการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหายธรรมว่า หลักธรรมที่ส่งเสริมให้เจริญ คือหลักอปริหายธรรม เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความสมานฉันท์ สามัคคีปรองดอง รักใคร่กันและการร่วมมือร่วมใจกันคิด ช่วยกันทำหรืออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารบ้านเมือง จะต้องนำเอาหลักอปริหายธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่นที่ส่งเสริมเกื้อหนุนให้เกิดความสมบูรณ์ ความเจริญ ความสามัคคี ความไพบุลย์ อาทิเช่น หลักสังคหวัตถุ หลักสารณียธรรม หลักสาปุริสธรรม อิทธิบาท และ หลักความสามัคคี^{๑๓}

สิ่งที่ผู้วิจัยนำมาเสนอนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ของประกอบแนวทางหนึ่งในการนำจัดการบริหารตนเอง บริหารครอบครัวให้ดำเนินไปได้ด้วยดีตามหลักศีลธรรม จาริตประเพณีที่ดีงาม และปฏิบัติต่อสังคม อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

๓.๒. ความสำคัญในการดำเนินชีวิต

พระพุทธเจ้าทรงเป็นอัครมหาบุรุษของโลก อุบัติขึ้นมาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่มวลสรรพสัตว์ เป็นแสงสว่างเป็นดวงประทีปของจักรวาล ทรงชี้หนทางสว่างแก่ผู้ไม่รู้ ทรงประกาศสังฆธรรมเพื่อความสงบร่มเย็นของของโลก และ ความสงบสุขของเทวดาและมนุษย์^{๑๔} พระพุทธองค์ทรงเพียรเผยแผ่พระสัทธรรมตลอด ๔๕ ปีเต็ม บางครั้งต้องดำเนินด้วยพระบาทเปล้ากว่าร้อยกิโลเมตร เพื่อสอนคนเพียงคนเดียวโดยไม่มีค่าจ้างรางวัล ทรงเผยแผ่พระสัทธรรม มีเวลาพักผ่อนหลังเพียงวันละ

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางดวงฟูโส พันวงศา หัวหน้า สหพันธ์หญิง บ้านโนนตุ่ ผู้ช่วยศิลปากร แขวงจำปาสัก, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓} พระปัสสฺรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ) วิชยานินท์ การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหายธรรม, กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัด อุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๕.

^{๑๔} พระครูปลัด สัมพิพัฒนาธรรมจารย์, หนังสือ หัวใจพระพุทธศาสนา, พิมพ์เผยแพร่โดย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตบาฬีศึกษพุทธโฆส นครปฐม.

๔ ชั่วโมงเท่านั้น^{๑๕} คำสอนของพระพุทธเจ้ามีถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ อยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม เหตุที่พระพุทธศาสนามีคำสอนมากมายเช่นนี้ เพราะพระบรมศาสดาได้ทรงประกาศคำสอนเป็นเวลายาวนานถึง ๔๕ ปี แม้คำสอนพระพุทธเจ้าจะมีมากมายเช่นนี้ แต่เมื่อประมวลคำสอนที่เป็นหลักใหญ่เป็นหัวใจพระพุทธศาสนามีอยู่เพียง ๓ ประการเท่านั้น^{๑๖} คือ

๑. **สพฺพปาปสฺส อภินิ** การไม่กระทำความชั่วทั้งปวง อันได้แก่การไม่ทำบาปทุจริตทางกาย วาจา และใจ เช่น รักษาศีล ๕ ศีล ๘ เป็นต้น^{๑๗}

๒. **กุสลสฺสุสฺสอพฺพา** การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่การสร้างบุญกุศล ประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ มีความเมตตา กรุณา ประกอบสัมมาชีพมีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เสียสละ แบ่งปัน

๓.

๔.

๕. **สจิตฺตปริโยทปนํ** การทำจิตใจให้บริสุทธิ์^{๑๘} ได้แก่การชำระล้างจิตใจให้สะอาดปราศจากกิเลสอันเหตุแห่งความเศร้าหมอง

การดำเนินชีวิตมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้น และ สังคมนั้นจะดำเนินชีวิตทางแบบไหน แต่ที่สำคัญปัจจัยภายนอกก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบวิธีการของบุคคลหรือสังคม ปัจจัยที่ว่าคือสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ถ้าบุคคลมีจิตใจดี สุขภาพดีได้รับคำแนะนำที่การดำเนินชีวิตก็จะดีไปด้วย^{๑๙} การดำรงชีวิตมนุษย์นั้นสิ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตก็คือปัจจัย ๔ ที่เราทุกคนรู้จักกันดี อันได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่ อาศัยและยารักษาโรคเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิต ถ้าหากว่าขาดในส่วนนี้ก็จะยากลำบาก การดำเนินชีวิตจะดีหรือร้ายขึ้นอยู่กับตัวเราเองด้วยว่าจะพาชีวิตไปทางไหน ในส่วนตัวในฐานะที่เป็นพระในพุทธศาสนา ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือปัจจัยภายนอกที่ทำให้ตนเองอยู่ได้ในศาสนา มีวัดอยู่ มีที่บิณฑบาต มีกิจกรรมนันทนันทขึ้นบ้าน มีจีวรใส่ มีที่รักษาสุขภาพ และได้ช่วยเหลือสังคม

^{๑๕} ที.สี.อ.(บาลี) หน้า ๒๐๓, อจ. ฉก.อ. (บาลี) ๓/๒๑-๒๒/๑๐๘.

^{๑๖} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๘๐/๕๐, วิ.มหา.อ. (บาลี) ๑/๑๙/๑๙๐-๑๙๒.

^{๑๗} พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ ปริจเฉทที่ ๙ สมถกัมมัฏฐานที่ปณี, พิมพ์ครั้งที่ ๔ โรงพิมพ์ทิพย์วิมุทธิ์ หน้า ๔๑.

^{๑๘} ชู.ธ.อ. (บาลี) ๖/ ๔/ ๙๕.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายแพทย์บุญมี ศรีสว่างวงศ์, ห้องการสาธารณสุข เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก,

ประเทศชาติ พระพุทธศาสนา ได้รับการศึกษา ได้ทำประโยชน์เพื่อการศึกษา ได้สอนธรรมะให้กับนักเรียนและญาติโยม^{๒๐} การดำรงชีวิตของประชาชนในปัจจุบันถูกเหตุปัจจัยต่างๆมากระทบกระทั่ง เบียดเบียนอยู่ทุกเมื่อ ซึ่งล้วนแต่ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามสมควรแก่อัตภาพที่สมควรจะเป็นให้อยู่ดีกินดีมีความสุขได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ควรที่ทุกคนจะหันกลับมา ทบทวนถึงแนวทางแห่งการปฏิบัติปฏิบัติของตน เพื่อให้ระดับประคองตนให้รอดพ้นจากภัยพิบัติทั้งปวงมีความสุขอยู่ดีกินดีมีความสุขตามสมควร^{๒๑}

ในปัจจุบันบ้านเมืองมีความสุขอยู่ดีกินดีดีกว่าเมื่อก่อนมากขึ้นอย่างเห็นได้ในการจับจ่ายใช้สอย การทำบุญให้ทานของศรัทธาญาติโยมที่เป็นชาวบ้าน แน่นนอนในการดำเนินชีวิตก็ย่อมอยู่ภายใต้กฎ ๔ ข้อของพระพุทธศาสนาก็คือปัจจัย ๔ นั้นเองอันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ก็นับว่าไม่สมบูรณ์ในการดำรงอยู่ของการดำเนินชีวิต สำคัญคือความเป็นอยู่ที่ดี จึงสามารถทำให้การดำเนินชีวิตดีขึ้น มีความสุขในครอบครัวและสังคม แต่สังคมส่วนใหญ่ในแขวงจำปาสักเห็นว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาสะอาดผิวดำขึ้น ญาติโยมชาวพุทธให้ทานมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ น่าจะบ่งบอกได้ถึงความเป็นอยู่ของการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นชาวบ้านมีปัจจัย ๔ มากขึ้นมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น พระสงฆ์มีจีวรใหม่ใส่ บิณฑบาตได้อาหารดีๆ แต่ละวัดมีที่พักสวยงาม และได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากชาวบ้านเวลาเจ็บป่วย^{๒๒}

แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเอาวิธีการ และรูปแบบต่างๆตามหลักจิตวิทยามากกล่าวเพื่อนำเสนอสิ่งมีค่าของชีวิต วิธีปฏิบัติเพื่อการดำเนิน ช่วงระยะเวลาของชีวิต ตามความเป็นจริงแล้วคนที่มีความสุข คือคนที่มีความสมหวัง เป็นคนที่สามารถประกอบกิจการงานประสบความสำเร็จตามความปรารถนา มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัวหรือวิตกกังวล มีอารมณ์มั่นคง มีความอดทน เพราะชีวิตคือการต่อสู้ และ มีความสามารถต่อสู้อุปสรรคต่างๆได้ เป็นคนที่ยอมรับความจริงในชีวิต ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และ สังคม

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระภุมรินทร์ ไชยจักร ครูสอนวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก วัดหลวงปาเซ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๑} พระเมธวี อภิสุสโร (ฉัตรวิไล) ศึกษาวิเคราะห์จุดงควัดรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕ หน้า ๑๒๓.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระพรหมมา แก้วมณีโชติ, เจ้าวาสวัดหลัก ๓๕, ที่ปรึกษาประธาน อพส เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

การดำรงอยู่ซึ่งศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนา การปฏิบัติของพระสงฆ์ต้องยึดถือศีลธรรมจารีตประเพณีที่ถูกต้องเป็นหลัก การดำเนินชีวิตพระสงฆ์ในแขวงจำปาสัก ต้องมีการนำเอาศีลธรรม เข้าสู่สังคมในทุกชนชั้นเพื่อให้สังคมนั้นๆ มีความสงบร่มเย็น มีความสามัคคีปองดอง มีความหนักแน่น ต่อการสร้างฐานะครอบครัวด้วยศรัทธา ไม่ทำผิดศีลธรรมก็คือเคารบซึ่งฮิตคองและกฎหมายบ้านเมือง ชาวพุทธจำนวนหนึ่งมีศรัทธาเชื่อมั่นต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และ อีกจำนวนหนึ่งไปตามกระบวนกร เชื่อถือแบบนิยมในตัวบุคคล ในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เห็นว่ายังถือเอาไม่หนักแน่นควรที่จะเป็นในด้านเนื้อแท้ทางพุทธศาสนา เป็นการโฆษณาชวนเชื่อเท่านั้น แต่ยังไม่ลงลึกถึงรากแก่นแท้ของหลักคำสอน รวมความแล้วสร้างแต่วัตถุแต่ไม่ค่อยสร้างคน^{๒๓} สอดคล้องกับพระไชยปัญญา จันทปัญญาได้ให้คำสัมภาษณ์ว่า ปัจจุบันในการดำเนินชีวิตของสังคมพุทธ มีแนวทางในการสร้างศรัทธามาก แต่เป็นการสร้างศรัทธาในตัวบุคคลมากกว่าหลักคำสอน ในส่วนกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ส่วนมากจะนิยมปฏิบัติกันแบบกระบวนกรเป็นส่วนใหญ่ สลับแนวคิดในการสร้างศรัทธานั้น ในส่วนตัวเห็นว่าอยากให้มีการรวมกันทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องติดต่อกันเป็นประจำ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามหลักการคำของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ในส่วนของสังคมปัจจุบันยังรักษา และ เคารบในหลักศีลธรรมปฏิบัติตนในศีล ๕ เป็นหลัก^{๒๔}

ความสำคัญของชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษยชาติ ปัจจัยภายนอกเป็นสิ่งสนับสนุนให้กระบวนกรดำเนินชีวิต เป็นตัวขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงสถานะภาพของคน ครอบครัว สังคม กล่าวโดยสรุป ก็คือปัจจัย ๔ นั้นเอง อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ถ้าขาดสิ่งนี้ก็คือขาดความสุข คนที่มีความสุขก็คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เป็นคนที่สามารถปรับตัวได้อย่างดีในการดำรงชีวิตประจำวัน ความสุขเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เป็นการมองชีวิต มองตัวเอง และมองผู้อื่น ดังนั้นความสุขจึงเกิดขึ้นได้กับคน ทุกชั้นไม่ว่า ผู้ดี มั่งมี หรือ ยากจน

๓.๓. ลักษณะของการดำเนินชีวิต

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ จันทราช, ประธาน อพส แขวงจำปาสัก ผู้อำนวยการ วิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระไชยปัญญา จันทปัญญา, อาจารย์สอนวิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรี, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ลักษณะของการดำเนินชีวิตของชาวลาวนั้นได้ผูกพันกับทางพระพุทธศาสนา ทั่วไป โดยรวมแล้วในแขวงจำปาสักตามที่ตามที่ได้เก็บข้อมูลข่าวสารผ่านมาพุทธศาสนามีบทบาทมากต่อการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะศีล ๕ และคำสอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ^{๒๕} ลักษณะแนวความคิดทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอาจกล่าวสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้คือ

๑. พยายามรักษาสุขภาพทางกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ

อธิบายความเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า สุขภาพทางกาย และ สุขภาพทางจิตมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกันอย่างใกล้ชิด คนที่มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี ย่อมมีจิตใจร่าเริง สนุกสนาน ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่แข็งแรง ย่อมเจ็บป่วยเสมอ ทำให้มีอาการหงุดหงิด รำคาญใจ ดังนั้นเราจึงควรรักษาร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอโดยการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ มีการพักผ่อนเพียงพอ รักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องใช้ ตลอดจนหมั่นออกกำลังกายอยู่เสมอ ก็จะเป็นผลดีต่อร่างกายสติปัญญาอันสมบูรณ์ และจิตใจด้วย.

ในการรักษาสุขภาพ เป็นเรื่องของอารมณ์จิต และปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าบอก ปล่อยวาง พุดแต่เรื่องดีๆ ทำในสิ่งที่ไม่ผิดศีลธรรม เคารรพกฎหมายของบ้านเมือง ปฏิบัติจารีตประเพณีตามครองธรรม คุยกันในเรื่องที่ดีสนุกสนาน ดื่มน้ำมากๆ ไม่ดื่มน้ำเมา เช่นสุรา ทำให้ผิวพรรณชุ่มและออกกำลังกายสม่ำเสมอ ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และครอบครัวต้องเข้าใจกัน ให้กำลังใจกันเวลาเมื่ออุปสรรค ชีวิตพอเพียงนึกถึงคุณงามความดีที่สร้างไว้ในโลก เป็นการให้ความสำคัญแก่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม^{๒๖}

๒. รู้จักตนเองอย่างแท้จริง

ควรสำรวจตัวเองว่า เป็นคนอย่างไร มีความสามารถทางใด แคไหน มีความสนใจและต้องการสิ่งใด มีอะไรเป็นข้อดีและข้อเสีย พยายามหาทางแก้ไขข้อบกพร่อง และส่งเสริมส่วนที่ดีจะทำให้เราตั้งเป้าหมายของชีวิตได้เหมาะสมกับความเป็นจริง ตลอดจนมีโอกาสพบกับความสำเร็จและความสมหวังได้มาก การรู้จักตนเองเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเรายู่กับสังคม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่น การรู้จักข้อบกพร่อง ข้อดีของตนเองจะทำให้เรามีความสำนึกในบุญคุณมีสำมาคารวะ

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายบุญทวิน อินธิสาน, สื่อมวลชน นักข่าวสถานีโทรทัศน์ภาพของแขวงจำปาสัก, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖,

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายโพไซย นวลวิไล, รองผู้อำนวยการบริหาร วิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ทำให้เจ้านายรักและเอ็นดู เป็นคนมีศีลมีธรรมในใจ ไม่พูดอวด ไม่พูดคำ
 หยาบเป็นสิ่งที่ไม่ดี ปฏิบัติได้อย่างนี้ก็จะทำให้เราอยู่กับคนอื่นอย่างมีความสุข^{๒๗}

๓. จงเป็นผู้มีความหวัง

ความหวังทำให้คนเราเกิดพลังแห่งศรัทธาในด้านหนึ่งของชีวิตเพราะฉะนั้นชีวิตเราต้องอยู่
 ด้วยความหวัง เราควรตั้งความหวังไว้เสมอ แม้เวลาที่ตกต่ำก็อย่าท้อดอาลัย จงคิดหวังเสมอว่าเราจะ
 ไม่อยู่ในสภาพเช่นนี้ตลอดไป สักวันหนึ่งเราอาจจะดีขึ้นได้กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ชีวิตของเราจะก้าว
 เดินไปข้างหน้า ถึงแม้ว่าเราจะไม่มีบิดา-มารดา อยู่ร่วมกับเราที่คอยปกป้องเรา เหมือนกับเพื่อนบ้าน
 คนอื่นๆ แต่เราก็ดำเนินชีวิตต่อไป โดยยึดถือหลักศีลธรรมที่พ่อแม่เคยสอนคือศีล ๕ และดีต่อเพื่อน
 บ้านขยันทำงาน^{๒๘}

๔. ต้องกล้าเผชิญกับความกลัว และความกังวลใจต่างๆ

ความกลัวเป็นภัยคุกคามต่อชีวิต ในชีวิตของเราที่มีสิ่งต่างๆมากมาย ที่ทำให้กลัวเริ่ม
 ตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้น เมื่อรู้สึกกลัวอะไรต้องพยายามค้นหาความจริงว่าสิ่งนั้นคืออะไร ทำไม่ถึงกลัวสิ่ง
 นั้นและสิ่งที่เรากลัวอยู่นั้นทำอันตรายเราได้ไหม ยกตัวอย่างเรากลัวตัวหนอน และ ไล่เดือน แต่ถ้า
 ทำอะไรเราไม่ได้เราก็ไม่ควรปล่อยจิตใจให้หวาดกลัวโดยไม่มีเหตุผล

๕. ไม่ควรเก็บกดอารมณ์ที่ตึงเครียด

อารมณ์เครียดเป็นตัวปัญหาและปัจจัยสิ่งหนึ่งที่ทำให้คนเราขาดสติโดยไม่ทันยั้งคิด และ
 ทำให้ตัดสินใจผิดพลาด จนไม่มีโอกาสสามารถได้แก้ตัวมาแล้วหลายต่อหลายครั้งก็มี เหตุนี้ ควรหาทาง
 ระบายอารมณ์ที่ขุ่นมัวหรือไม่สบายใจ โดยหาทางออกในสิ่งที่สังคมยอมรับและเป็นไปในทางที่พึง
 ประารถ

๖. จงเป็นผู้มีอารมณ์ขัน

การมีอารมณ์ขันช่วยให้มีอารมณ์ผ่อนคลาย ทำให้เรามีความรู้สึกว่าเรามีความสุขขณะที่หัว
 เกลาะ มีชีวิตชีวาดีขึ้น ไม่ควรมองการไกลในแง่เอาเป็นเอาตายมากเกินไป

๗. การยอมรับข้อบกพร่อง และข้อผิดพลาดของตนเอง

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางใบพร สีดาทอง, เลขาคณะอำนาจการฝ่ายบริหาร หัวหน้าห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์
 จำปาสัก, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางทิพพร ไชยราช ราษฎรบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๕
 ธันวาคม ๒๕๕๖.

การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง จะช่วยให้เรายอมรับข้อบกพร่อง หรือความผิดพลาดของตนเอง และให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นได้

๘. ต้องรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนทำอยู่

การรู้จักพอใจในงานหรือสิ่งที่ตนทำอยู่ จะทำให้บุคคลนั้นเกิดอารมณ์สนุก ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ทำให้ชีวิตน่าสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีกำลังใจเข้มแข็งในการต่อสู้อุปสรรคต่างๆ มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ทำให้ชีวิตมีความสุข และสดชื่นอยู่เสมอ

๙. มีความต้องการพอเหมาะพอควรและมีความยืดหยุ่นได้

ต้องมีเหตุผล รู้จักความพอดีเกี่ยวกับความต้องการ ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ควรมีความคิดใฝ่ฝันที่ใกล้เคียงกับความสามารถ และความเป็นจริงจะช่วยให้เราวางแผนต่างๆ ไว้เป็นระยะๆ เพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

๑๐. อย่าพะวงเกี่ยวกับตนเองมากเกินไปหรืออย่าคิดถึงแต่ตัวเองตลอดเวลา

เช่น คิดว่าตัวเองจะต้องเด่น ต้องดี ต้องสำคัญกว่าผู้อื่น การคิดแต่เรื่องของตัวเองจะทำให้เราไม่มีความสุขเลย เพราะไม่ว่าเราจะคิดอะไร ทำอะไรหรือไปที่ไหน จะต้องตกอยู่ในภาวะของการแข่งขันตลอดเวลา

๑๑. การยอมรับสภาพของตัวเองโดยไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น

เพราะการเปรียบเทียบจะทำให้เราเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจว่า ทำไมเราจึงไม่โชคดีอย่างคนอื่น แต่เราอาจไม่ทราบว่า คนอื่นเขาก็มีความทุกข์เหมือนกัน

๑๒. การยึดคิดว่า จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ

การทำสิ่งใดให้ใครโดยหวังผลตอบแทน ย่อมจะทำให้ผิดหวังได้มากเพราะแม้แต่กังวลอยู่ว่าเราจะได้รับอะไรเป็นการตอบแทนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เมื่อไม่ได้รับตามที่ตนคาดหวังก็จะผิดหวังทำให้ไม่มีความสุข คิดว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรมในชีวิต

๑๓. การหาเพื่อนสนิทสักคน

การหาเพื่อนสนิทสักคนหนึ่งหรือใครก็ได้ที่สามารถระบายความทุกข์ และปรึกษาหารือได้ เพราะการมีเพื่อนจะทำให้เรารู้สึกว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวโหลดเดี่ยวในโลก

๑๔. จงปล่อยให้เหตุการณ์บางอย่างผ่านไปตามแนวทางของมัน

อย่าไปฝืนหรือเอาจริงเอาจังเกินไป เมื่อทำอะไรไม่สำเร็จก็เกิดอารมณ์ตั้งเครียดหงุดหงิดเสียระยะหนึ่ง แล้วค่อยหันกลับมาทำใหม่ หรือเปลี่ยนแนวทางการกระทำเสียใหม่

๑๕. จงตระหนักว่า เวลาเป็นยารักษาความเจ็บปวด เมื่อพลาดหวังหรือผิดหวัง

จงอดทนและมีความหวังต่อไป ไม่ควรใช้วิธีถอยหนีหรือหลีกเลี่ยงปัญหาโดยการทำลายตัวเองต่อนี้ก็ไว้เสมอว่า ถ้าเราปล่อยให้เวลาผ่านไปนานเท่าไรก็ตาม ความเจ็บปวดต่างๆ จะค่อยๆ ลดน้อยลงและหายไปในที่สุด

๑๖. อย่าปล่อยให้เวลาว่างไปวันหนึ่งๆ โดยไม่ทำอะไร

การปล่อยให้เวลาว่าง จะทำให้คิดฟุ้งซ่าน ต้องพยายามหางานอดิเรกที่ตนสนใจทำ เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นกีฬา อ่านหนังสือ ฯลฯ โดยเฉพาะงานอดิเรกที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ จะช่วยบำรุงจิตใจให้ชีวิตมีความสุขสดชื่น และ มีความสงบ^{๒๙}

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการปฏิบัติตัวอย่างกว้างๆ การที่จะดำรงชีวิตอยู่ให้มีความสุขเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคคลว่าจะนำหลักการหลักธรรมหรือแนวทางไปดัดแปลง ปรับปรุงให้เหมาะสมกับตนแค่ไหนเพียงใด ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนเราในสังคม ในการดำรงชีวิตของชาวจำปาสัก และเขตภูมิภาคนี้ก็มีใกล้เคียงกันมาก ความเชื่อจารีตประเพณี และ วัฒนธรรมที่ติดพันกับธรรมชาติ ทุกภาคส่วนใหญ่ของแขวงเป็นสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมที่ผสมผสานคติความเชื่อพื้นเมืองเช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือธรรมชาตินับถือศาสนาบุคคลเข้ากับคติความเชื่อทางศาสนา การเป็นสังคมที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ มีความอ่อนน้อมถ่อมตัว อาศัยการทำนาเป็นอาชีพหลัก การทำสวนเป็นอาชีพรอง ในอดีตเป็นการทำนาที่ใช้แรงงานคนในครอบครัว และแรงงานสัตว์เป็นหลัก ฟังพาน้ำฝนและน้ำในแม่น้ำลำคลองสายต่างๆ เข้าในการเพาะปลูก อธิเช่น แม่น้ำโขงเป็นต้นและใช้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะการดำรงชีวิตที่ที่ขาดไม่ได้ก็คือปัจจัย ๔ ถึงแม้ว่า จะต้องพึ่งพาธรรมชาติ ฟังพาดตนเอง แต่จำเป็นเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และพึ่งพากันของชาวบ้านเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตที่ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นสุขร่วมกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว.

๓.๔. ด้านครอบครัว

^{๒๙} แหล่งที่มา <http://www.thaigoodview.com>, สืบค้นเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๐๑๓.

ครอบครัวเป็นพื้นฐานแรกในการดำรงชีวิตนับจากที่มนุษย์เราได้เกิดมา ลืมตา อ้าปากได้ สิ่งทีไกล้ตัวมนุษย์เรา มีทั้งความใกล้ชิด ความรัก ความอบอุ่น นั่นคือ “ความเป็นครอบครัว” ในสมัยก่อน ความเป็นครอบครัว จะอบอุ่นมากๆ เนื่องจากสังคม ที่มีปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่น้อง อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ต่อมาในปัจจุบัน ครอบครัวในสังคม จะเป็นครอบครัวที่เล็กลง บางครอบครัวก็ยังเป็นครอบครัวใหญ่อยู่แต่เท่าที่สังเกตในปัจจุบันครอบครัวจะมีสภาพเล็กลง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมในการดำรงชีวิตประจำวัน เริ่มเปลี่ยนแปลงเพราะพ่อแม่ต้องทำงาน ยิ่งปัจจุบันการศึกษาทำให้คนได้รับการพัฒนามากขึ้น จึงจำเป็นต้องแยกครอบครัวออกมาจากครอบครัวใหญ่แล้วอยู่กันเป็นครอบครัวเล็กๆ ตามลำพังพ่อแม่ลูก จึงทำให้สภาพครอบครัวของสังคมในปัจจุบันเกิดความแตกต่างกับครอบครัวสมัยก่อน

ถึงแม้จะเป็นครอบครัวเล็กๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงมีอยู่กับ คำว่า "ครอบครัว" นั่นคือบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในครอบครัว ซึ่งสมาชิกทุกคนภายในครอบครัวมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อปฏิบัติร่วมกันให้เป็นหนึ่งเดียวเป็นครอบครัวที่เข้มแข็งและแข็งแรงที่อยู่ในสังคมได้.^{๓๐}

๓.๔.๑. หน้าที่ของครอบครัว

เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่หล่อหลอมและพัฒนาบุคคลต่างๆ ในครอบครัวให้เป็นบุคคลอันพึงประสงค์ของสังคม กล่าวได้ว่า "ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด" มีหน้าที่และบทบาทในการอบรมสั่งสอนสมาชิกของตนภายในครอบครัว เป็นสถาบันที่ให้การอบรมสั่งสอนที่สำคัญที่สุดเรียกว่า “เป็นพื้นฐานของสังคม” โดยมุ่งเน้นให้รู้จักค่านิยมพื้นฐานทางวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยและการปรับตัวเข้ากับสังคมต่อไปในอนาคต

ส่วนการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาหรือหน้าที่ทางศาสนา ครอบครัวต้องมีหน้าที่ในการปลูกฝังให้เลื่อมใสศรัทธาในศาสนาประจำชาติและส่งเสริมให้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา เพื่อให้เป็นคนดีของสังคมต่อไป^{๓๑}

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในครอบครัว ที่เป็นสถาบันแห่งแรกของการที่เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ และก็ต้องปฏิบัติหน้าที่นี้ต่อไป จนกว่าเราทุกคน

^{๓๐} แหล่งที่มา <http://www.gotoknow.org/posts/409462>, สืบค้นเมื่อ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

^{๓๑} แหล่งที่มา <http://www.women-family.go.th/สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว>, สืบค้นเมื่อ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

จะหมดลมหายใจ อาจกล่าวได้ว่า "ถ้าสถาบันครอบครัวแข็งแรงมีภูมิคุ้มกันที่ดียอมทำให้สถาบันสังคมแข็งแรงและมีภูมิคุ้มกันที่ดีตามไปด้วย"

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกในการให้ความรัก ความอบอุ่นและกำลังใจให้แก่สมาชิกภายในครอบครัว เพื่อให้สามารถต่อสู้และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไปได้. ในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นหลักการที่จะทำให้ชีวิตของเราเดินไปได้ ถ้าการขัดกับหลักการนี้ชีวิตของเราจะดำเนินไปได้ยาก เช่นว่าเราไม่เคารรพกฎหมายของบ้านเมือง ทำผิดจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติ เราก็จะอยู่ร่วมกับสังคมยากลำบาก ทำงานก็ลำบากเพราะเราขาดความสุขที่เกิดจากใจ การยึดหลักการดำรงชีวิตบนแนวทางความถูกต้องจริงเป็นหลักสำคัญต้องปฏิบัติตามระเบียบการของบ้านเมือง ในทางทำเนียบประเพณีของพุทธศาสนา ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ หลักพรหมวิหาร ๔ รักและเข้าใจต่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัว^{๓๒}

ชาวพุทธในแขวงจำปาสักนั้น ยังมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพุทธศาสนาอย่างสูงยิ่ง เห็นได้จากแนวคิดการสร้างศรัทธาต่อประเพณี ได้มีการปฏิบัติตามอิตสิบสองครองสิบสี่ สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ชาวพุทธมีหลักมั่นอยู่ในความดี ส่วนตัวเห็นว่ามีกิจกรรมบางอย่างมีความสวยงาม ในการทำปฏิบัติได้ค่อนข้างดี ส่วนในการดำเนินชีของชาวพุทธลาว มีความสงบเรียบร้อย พระสงฆ์ในแขวงจำปาสักได้แนะนำแนวทางในการสร้างชาติให้กับชาวพุทธ^{๓๓} สอดคล้องกับพระบุญปอน ศรศักดิ์ ได้ให้การสัมภาษณ์ว่า ชาวพุทธมีความศรัทธาในการให้ทาน ช่วยเหลือพระพุทธรูป ก่อสร้างกุฏิ ศาลาโรงธรรม สีมา และอื่นๆในวัดได้ดี มีความดีในการให้ทานมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในแขวงจำปาสักก็เห็นว่าดีขึ้นกว่าเมื่อก่อนโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้เห็นว่า คณะนำอำนาจการปกครองได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการสร้างวัดวาอาราม ก็เห็นว่ามีควมตื่นตัวรวมในการให้ทานและการสร้างศาสนสถานต่างๆ ของพุทธศาสนาในทั่วแขวงจำปาสัก ปกป้องรักษาดูแล อิตครองและประเพณีอันดีงาม ยังคงไว้เคียงคู่กับชาติบ้านเมือง ไม่ให้เปลี่ยนแปลง ควรให้ดำรงคงอยู่ดีดี พันธกับพุทธศาสนาตลอดไป ในส่วนของการดำเนินชีวิตในเทศมณณนั้น พระสงฆ์เป็นครอบครัวที่ใหญ่ ครอบครัวที่ว่านั้นก็คือ วัดเป็นสถานที่หล่อหลอมจิตใจ ให้ใสสะอาดด้วยข้อวัตรปฏิบัติ คือ

๑. การกระทำครองวัดตามข้อวัตรปฏิบัติอิตครองของพระสงฆ์

^{๓๒} นายคำไพ ศรีบุญเรือง, ครูสอนวิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระบุญจัน สุธรรมะโกสาน ประธานคณะ อพส เมืองมุนละพระโมก แขวงจำปาสัก ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

๒. ปกป้องดูแลรักษาศาสนาสมบัติของสงฆ์ในเขตอาราม

๓. ปฏิบัติศาสนากิจ สั่งสอนญาติโยม ช่วยเหลือสังคม เท่าที่ทำได้ตามความเหมาะสม^{๓๔}

ในการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนา ส่วนมากเป็นไปในทางที่ดี มีความเชื่อถือที่ดีมากกว่า ส่วนที่ไม่ดี ทั้งพระสงฆ์และญาติโยมทุกบ้านทุกภาคส่วน ในสังคมได้ร่วมกันอนุรักษ์ปกป้องรักษา คุ้มครองประเพณีวัฒนธรรมของแขวงเอาไว้ในแต่ละท้องถิ่น ส่งเสริมศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ต่อวัฒนธรรมของตนให้มีความก้าวหน้าเสริมสร้างให้เป็นเอกลักษณ์ของกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ในแขวงจำปาสักในสภาพรวมมีลักษณะดีขึ้นมาก ถ้าเทียบกับเมื่อก่อน ในแขวงจำปาสักมีกิจกรรมหลายอย่างที่จัดขึ้นในแต่ละปี นับว่าเป็นการรักษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นมั่นคง การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากการมีศรัทธาต่อศาสนาสร้างศาสนาสมาบัติให้กับวัด ส่วนพระสงฆ์และส่วนตัวได้ปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์และปฏิบัติธรรมวินัยยึดถือระเบียบธรรมนูนปกครองสงฆ์ลาว^{๓๕} ส่วนหลวงหลายที่ขึ้นชื่อว่าชาวพุทธมีศรัทธาอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธที่จำปาสักหรือชาวพุทธลาวส่วนใหญ่ เราจะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตของเขาเจ้าที่ผ่านมาได้ดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติยึดหลักคำสอนในทางพุทธศาสนาเป็นชีวิตจิตใจ รู้จักความซื่อสัตย์ที่ที่เขาเจ้าได้รับโทษไม่ว่าทางกายก็ดี รู้จักทำความดี คือการเสียสละทางกาย และทรัพย์สินส่วนตัวให้กับคนอื่น เช่น ช่วยกันสร้างวัด และที่สำคัญเขามีการรักษากายพฤติกรรมที่ตรงตามเห็นพระเดินผ่านมาบิณฑบาตรก็น้อมตัวลงนั่งแล้วยกมือไหว้พร้อมใส่บาตร^{๓๖} สอดคล้องกับนายศรีอา ผันบันดาน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นชาวพุทธ ได้ตั้งสัจอธิฐานว่า ได้ปฏิบัติตามจารีตประเพณี ที่ได้ทำสืบกันมาด้วยความเชื่อในทางพุทธศาสนา ได้พาครอบครัวกระทำบุญเป็นประจำ นับถือศีล ๕ เป็นที่ตั้ง^{๓๗} เมื่อเวลาที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนาก็ได้เข้าร่วมในสังคมก็ได้ปฏิบัติร่วมทำบุญสร้างประโยชน์ให้สังคม

๓.๕. ด้านประชาสังคม

๓.๕.๑. ความหมายประชาสังคม (Civil Society)

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระจักร พรหมรินทร์ รองประธาน อพส เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก, หัวหน้ากรรมาธิการปกครองสงฆ์ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระคุณ พิมเสน, ประธาน อพส เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระสุริยา ดวงปัญญา, รักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายศรีอา ผันบันดาน, ครูสอนวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

มีนักคิดนักวิชาการให้ความหมายไว้มากพอที่จะสรุปได้ว่า “ประชาสังคม” หมายถึง การที่คนในสังคม ซึ่งมีจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ในการกระทำบางอย่าง ทั้งนี้ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ประชาสังคม จะก่อให้เกิด "อำนาจที่สาม" นอกเหนือจาก อำนาจรัฐ และอำนาจธุรกิจ อำนาจที่สามนี้อาจไม่ต้องการคนจำนวนมาก แต่เป็นกลุ่มเล็กน้อย กระจัดกระจายและอาจมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ (Civic Network) การรวมตัวกันนั้น อาจไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกัน แต่สามารถสื่อสารกันได้เกิดเป็นองค์กรขึ้น (Civic Organization) ซึ่งอาจเป็นองค์กรทางการ (นิติบุคคล) หรือไม่เป็นทางการก็ได้^{๓๘} ต่อกับปัญหาด้านประชาสังคมนางผ่องศรี สายสุวรรณ ได้ให้ทัศนะว่า ศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ดีและประเสริฐในทัศนะส่วนตัวคิดว่าทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ในสังคมส่วนใหญ่ก็เห็นเป็นเช่นนี้ ศีลธรรมเป็นสิ่งที่พึงได้ การทำบุญให้ทานก็เพราะเชื่อว่าได้บุญ เชื่อมั่นในคำสั่งสอนของศาสนา เชื่อในศีลในธรรม คนอื่นจะคิดอย่างไรก็ตามแต่ใจศรัทธาเชื่อมั่น เพราะเวลาที่เราได้ปฏิบัติตามอติครองประเพณี เช่นยามเข้าตักบาตรไม่ให้ขาดในครองศีลธรรม ปฏิบัติต่อสามี มีอะไรก็พูดจาต่อกันพร้อมเพียงกัน ระหว่างสามีภรรยา สิ่งเหล่านั้นนับว่าได้ปฏิบัติต่อกับสังคมเป็นอย่างดีต่อกับภาพรวมในหมู่บ้านของเราศรัทธาหลุดลง เกิดจากผู้นำหมู่บ้านไม่ให้ความสนใจในวัดมั่วเมาแต่อบายมุขเช่นดื่มเหล้า แต่สังคมส่วนใหญ่ทั่วไปปฏิบัติได้ดีมากๆ เชื่อมั่นในประเพณีคิดว่าดีต่อสังคมและครอบครัว ในการมาทำบุญที่วัดทุกวันจิตใจเบิกบาน มีความสุข^{๓๙}

ในการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่อยู่ร่วมกับสังคม ได้แนะนำสั่งสอนลูกหลาน ชักชวนให้เขาเข้าวัดฟังธรรม การได้เข้าวัดทำบุญดีใจมากมีความสุขใจ ในการปฏิบัติตนผ่านมาคือรักษาศีล ๕ ไม่ให้ขาด ไม่อัสสارىขยาบังเบียดคนอื่น บอกลูกหลานรักษาศีล ๕ ได้บุญกุศล มีความเชื่อมั่นในประเพณี คิดว่าประเพณีต่างๆได้สร้างความสมานสามัคคี ระหว่างชาวบ้านกับวัด มีความเคารรักต่อ

^{๓๘} แหล่งที่มา http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0109501/Unit02/unit02_005.htm

สืบค้นเมื่อ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางผ่องศรี สายสุวรรณ ประชาชนชาวบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๖

กันวัดสวยบ้านก็สวย เป็นความภูมิใจที่ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม^{๔๐} ในมุมมองของชาวลาวบ้านพูนอีกคน ได้กล่าวว่า ปัจจุบันคนได้เข้าใจต่อพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น น่าจะเป็นเพราะคนมีความอยู่ดีกินดี และมีความสุขมากขึ้น เวลานี้เกือบจะพูดได้ว่า ๗๐-๘๐ ส่วนร้อยของความเชื่อถือ ในการเชื่อแยก ออกเป็นสองประเภท คือ เชื่อมต่อตัวบุคคลและศาสนาพอกันหรือพูดอีกอย่างว่าเชื่อแบบงมงายยึดติด ในตัวบุคคลมากกว่าเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนา สำหรับการปฏิบัติต่อประเพณีดีขึ้นถึงขั้นดี มากกว่าเมื่อก่อน^{๔๑}

ในส่วนของนางพิศสมัย อินทร์วงศ์ ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนานับว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐ ในหัวใจเริ่มแรกตั้งแต่อายุ ๑๕ ปีได้เข้าวัดทำบุญใส่บาตถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์มาตลอด การเชื่อถือนั้นคงและหนักแน่น เชื่อว่าทำบุญได้บุญทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เพราะการที่ได้กระทำความดี ทำให้จิตใจสบายขึ้นมีความสุข คิดว่าในสังคมส่วนใหญ่ก็คงจะเห็นเป็นเช่นเดียว เพราะดูตามประเพณีต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาได้มีคนให้ความสนใจมาก เช่น สมโภชพระ มีคนไปร่วมทำบุญมาก ในการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนา ต่อครอบครัวและต่อสังคม ได้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีล ๕ ดำรงชีวิตตามคำสอนทางศาสนา เคารพต่อระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง ที่สำคัญรักพ่อแม่เชื่อฟังครูบาอาจารย์^{๔๒}

ด้านการดำเนินชีวิตประจำวันตนเองมีการไหว้พระสวดมนต์ ก่อนนอนทุกครั้ง ยามวันพระก็เข้าวัดจำศีล ๘ และศีลอุโบสถ ในวันพระใหญ่ ได้นุ่งขาวร่มขาว เวลาให้ทานทุกครั้งก็เอาจิตใจน้อมไปในสิ่งที่ตนกระทำอยู่ เชื่อมมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ ได้ปฏิบัติต่อสามีตามอิตครองการวะสามียามปีใหม่ลาว ในงานสังคมต้องไปร่วมทำบุญเมื่อคนอื่นบอกแต่ถ้าไม่บอกก็ไม่กล้าที่ไปเพราะคิดว่าไม่เหมาะสม ในทางประเพณีการทำบุญต้องบอกชาวบุญให้แ่กัน แต่ถ้าทำที่วัดไม่ต้องชาวบอกก็ไป เพราะถือว่าเป็นกิจที่พึงควรกระทำ ตามสังเกตในปัจจุบันศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มีมากยิ่งขึ้นส่วนใหญ่จะมีเพียงแต่ผู้หญิงมากกว่า ส่วนผู้ชายถึงมีก็น้อยบางครั้งในการทำบุญมีแต่ผู้หญิงด้วยซ้ำ การปฏิบัติต่อกันในการดำเนินชีวิตต้องพร้อมเพียงกันระหว่างสามีและภรรยา จริงอบอุ่นและมีความสุข^{๔๓}

^{๔๐} สัมภาษณ์ คุณยายแดง พุทธเจริญ ชาวบ้านพัฒนาหลัก ๗ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางประทุมมาศรัทธาธร, ชาวบ้านภูม่วงเมืองปากเซแขวงจำปาสัก, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นางพิศสมัย อินทร์วงศ์, ชาวบ้านทุ่ง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ คุณยายโค มไลบุตร, ชาวบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ร้อยตำรวจโทพัฒนา วงศ์ภูธร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในสภาพรวมของพุทธศาสนาในจำปาสัก เห็นว่า ดีขึ้นตามลำดับ ผู้คนให้ความสนใจในการทำบุญตักบาตรในวันศีลและวันสำคัญในทางพุทธศาสนา ได้แสดงออกหลายอย่างเช่น การปกป้องรักษา ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของวัด ในฐานะที่เป็นชาวพุทธได้ดำเนินชีวิต ปฏิบัติตามจารีตประเพณี ที่สืบทอดกันมา ในทางพุทธศาสนา ได้ส่งเสริมให้ครอบครัวรู้จักรักษาศีล ทำบุญให้ทานเป็นประจำ ถ้าเป็นไปได้อยากส่งเสริมให้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากขึ้นเพื่อเปิดกว้างให้ชาวพุทธทั้งหลาย มีความเข้าใจในทางที่ดี ต่อพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนาหลักของชาติ^{๔๔} สอดคล้องกับ นายจิตดา กองมหาไชย ได้ให้คำเห็นว่า การเผยแผ่ศีลธรรมเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะสร้างจิตสำนึกให้กับคน เคารพต่อผู้สูงอายุและให้เกียรติแก่ผู้ที่ยอดโอกาส เพื่อให้ชาวพุทธรับรู้ถึงจารีตประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ในความรู้สึกเห็นว่า ชาวลาวส่วนใหญ่ได้เอาพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ครอบครัวและสังคม เพราะเป็นสังคมพุทธ เช่นการยึดหลักศีล ๕ ข้อของพระสัมมาสัมพุทธะเจ้าเป็นแนวทางปฏิบัติ มีการทำบุญให้ทาน และรักษาจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นปกติ^{๔๕}

การดำเนินชีวิตคือ การปฏิบัติต่อกฎหมายบ้านเมือง ศึกษาอบรมแนวความคิดให้สมาชิกในครอบครัว เข้าใจถึงแนวทางนโยบายของรัฐบาล และแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้รับรู้ถึงบาปบุญคุณโทษ ในปัจจุบันเห็นว่าประชาชนมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น อยากให้มีการเผยแผ่คำสอนสอนทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น และดำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ให้ได้รับการสืบทอดให้รุ่นต่อไป^{๔๖} พระสงฆ์มีหน้าที่ในการเผยแผ่คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาที่ยึดหลักศีล ๕ เป็นบันทึศฐาน โดยเอาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไปอธิบาย และไปเผยแผ่ให้ญาติโยมที่เป็นชาวบ้านให้เข้าใจถูกต้อง เช่น ธรรมะ ทิฐุธรรมมิกถาประโยชน์ คือประโยชน์ในชาตินี้ให้เขาได้รู้จักช่วยเหลือตนเอง ไม่เป็นพาละให้กับสังคม ส่วนพระสงฆ์ของเราก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าสอน เราก็จะอยู่อย่างมีความสุข^{๔๗}

^{๔๔} สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจโท วัฒนา วงศ์ภูธร จากโรงเรียนการเมือง การปกครองแขวงจำปาสัก, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายจิตดา กองมหาไชย, พนักงานไฟฟ้าลาว สาขาแขวงจำปาสัก, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายบุญนาเลท อินทจักร์, วิชาการโรงเรียนการเมือง การปกครองแขวงจำปาสัก, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระบุญเฮียง เทพอินท์ทา ประธาน อพส เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก สามารถสรุปได้ว่า: การดำเนินชีวิตมีความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ต่อจารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่ติดพันกับธรรมชาติ ทุกภาคส่วนใหญ่ของแขวงเป็นสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมที่ผสมผสานคติความเชื่อพื้นเมืองดั้งเดิมเช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือธรรมชาตินับถือศาสนาบุคคลเข้ากับคติความเชื่อทางศาสนา ลักษณะการดำรงชีวิตที่ที่ขาดไม่ได้ก็คือปัจจัย ๔ ถึงแม้ว่าจะต้องพึ่งพาธรรมชาติ พึ่งพาตนเอง แต่จำเป็นเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตให้อารมณ์ดีได้อย่างมั่นคงเป็นสุข อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติ แนวทางในการดำเนินชีวิตนั้นต้องยึดถือศีลธรรมหลักและหลักจิตวิทยา คือ “พยายามรักษาสุขภาพทางกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ รู้จักตนเองอย่างแท้จริง จงเป็นผู้มีความหวัง ต้องกล้าเผชิญกับความกลัว และความกังวลใจต่างๆ ไม่ควรเก็บกดอารมณ์ที่ตั้งเครียด จงเป็นผู้มีอารมณ์ขัน การยอมรับข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของตนเอง ต้องรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนทำอยู่ มีความต้องการพอเหมาะพอควรและมีความยืดหยุ่นได้ อย่าพะวงเกี่ยวกับตนเองมากเกินไปหรืออย่าคิดถึงแต่ตัวเองตลอดเวลา การยอมรับสภาพของตัวเองโดยไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น การยึดคิดว่า จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ การหาเพื่อนสนิทสักคน จงปล่อยให้เหตุการณ์บางอย่างผ่านไปตามแนวทางของมัน จงตระหนักว่า เวลาเป็นยารักษาความเจ็บปวด เมื่อพลาดหวังหรือผิดหวัง อย่าปล่อยให้เวลาว่างไปวันหนึ่งๆ โดยไม่ทำอะไร เข้าใจต่อความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม”

สิ่งที่นำมาสรุปเป็นกรอบแนวความคิดที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลจริงที่ได้จากแนวความคิดจากการสัมภาษณ์แบบตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจคนละบุคคลต่างๆในการมีส่วนร่วมของการศึกษาในครั้งนี้ ในขณะที่เดียวกันข้าพเจ้าไม่บังอาจที่จะก้าวล่วงล่วงเกิน ท่านคณะอาจารย์ นักปราชญ์ และท่านผู้รู้ทั้งหลาย แต่หากท่านคณะอาจารย์ นักปราชญ์ และท่านผู้รู้ทั้งหลายได้อ่านเห็นว่า สิ่งใดยังขาดตกบกพร่อง ไม่ถูกไม่ควรไม่เหมาะสมประการใด ขอจงโปรดชี้แนะ และต่อเติมให้สิ่งที่ขาดหายไปนั้นสมบูรณ์ จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง ข้าพเจ้ายินดีที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข ในโอกาสต่อหน้าพ้อมที่จะรับเอาเป็นบทเรียนต่อไป ขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้ด้วย

ตามหลักการพุทธศาสนาและพื้นฐานดั้งเดิมของลาวพุทธศาสนานิกายเถรวาทนับเป็นลัทธิความเชื่อหลักของประชาชนลาว นับตั้งแต่พุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศนี้ ลาวเทิ่งซึ่งเป็นชนชาติดั้งเดิมที่ริเริ่มก่อตั้งชุมชนชาวลาวและเป็นชนชาติส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บนที่ราบสูง และภูเขาต่างๆ มีความศรัทธาในลัทธิผี บางส่วนนับถือลัทธิเต๋าตามแบบจีน พุทธศาสนาในลาว มีลักษณะเช่นเดียวกันกับหลายๆประเทศ คือมีบทบาทสูงต่อ สังคม วัฒนธรรมประเพณีของลาว และพุทธศาสนานี้เองได้ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชาตินิยมลาวขึ้น ความผูกพันทางด้านการปกครองระหว่างพุทธศาสนาและอำนาจการบริหารบ้านเมือง สามารถสืบสาวไปได้ถึงยุคสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้ม (king Fa Ngum) ราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เจ้าฟ้างุ้มพระองค์เป็นกษัตริย์พระองค์แรกของราชอาณาจักรที่นับถือพระพุทธศาสนา กรุงล้านช้างเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการของอาณาจักรอยู่ราวทศวรรษ ค.ศ.๑๓๕๓ – ๑๕๕๐ พุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมือง วิถีชีวิต เศรษฐกิจและสังคม และ สังคมพุทธศาสนานิกายเถรวาทนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของประชาชนลาว ต่อมาอีกถึง ๖ ศตวรรษ^๓

๔.๒.๑. อิทธิพลของพระพุทธศาสนาทางด้านสังคมมีคือ

๑. ช่วยให้ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย เพราะประชาชนตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม และหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

๒. การศึกษาของประเทศมีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้า เพราะมีการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชเรียน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการศึกษาของประเทศ และการพัฒนาทางด้านจิตใจของประชาชนเช่นสมัยยุคปัจจุบัน

๓. พระพุทธศาสนาได้ช่วยให้เกิดวรรณกรรมพื้นบ้าน และวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาของลาว เช่น วรรณกรรมเรื่องปู่สอนหลาน หรือ หลานสอนปู่^๔ อิทธิพลสอนลูกและอื่นๆเป็นต้น พระไตรปิฎกและพระบางได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาและอำนาจการปกครองของมหากษัตริย์ลาวสืบต่อมาและพระบางนี้เองก็เปรียบเหมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาพระ

^๓ สมบูรณ์ สุขสำราญ พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง (กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย, ลาว และ กัมพูชา) จัดพิมพ์โดย:โครงการเผยแพร่ผลการวิจัย,ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ หน้า ๙๑

^๔ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติพระพุทธศาสนา. พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พ.ศ. ๒๕๕๐. หน้า ๑๓๑

ราชอาณาจักรลาว ประวัติศาสตร์การวางรากฐานพุทธศาสนา ในประเทศลาว ศูนย์กลางสัญลักษณ์ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของพุทธศาสนาก็คือพระบางนั่นเอง^๕

๔.๒.๒. ที่ตั้งของพระพุทธรูปในแขวงจำปาสัก

นครจำปาสักหรือ(แขวงจำปาสักในปัจจุบัน)เป็นเขต แขวงปกครองหนึ่งของประเทศลาว หรือมีชื่อเป็นทางการว่า ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว แขวงจำปาสัก ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศ ซึ่งมีอาณาเขตทิศเหนือติดกับแขวงสาละวัน และแขวงเซกอง ทิศตะวันออกติดกับแขวงอัตตะปือ ทิศใต้ติดกับจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระวิหาร ของประเทศกัมพูชา และ ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศราชอาณาจักรไทย แขวงจำปาสัก ซึ่งมีเมืองที่ขึ้นกับในเขตการปกครองทั้งหมดประกอบด้วย ๑๐ ตัวเมืองได้แก่ เมืองชนะสมบุญ เมืองประทุมพร เมืองปากช่อง เมืองบาเจียง เมืองโพนทอง เมืองจำปาสัก เมืองสุขุมมา เมืองมูลปะโมกข์, เมืองโขง และเมืองปากเซ.

สำนักที่ว่าราชการของแขวงจำปาสัก ตั้งอยู่ที่เมืองปากเซ เพราะเป็นเมืองหลักของแขวง และเป็นเมืองใหญ่อันดับ ๓ ของประเทศ รองจากนครหลวงเวียงจันทน์ และเมืองคันทะบูลีหรือเมืองไกสอนในปัจจุบัน ปากเซถือว่าเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธรูปของแขวงจำปาสักเพราะมีวัดจำนวนถึง ๔๔ วัดในเทศบาลเมืองปากเซ นับได้ว่าเป็นสถานที่ที่มีชุมชนชาวพุทธอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น^๖ นอกนั้นยังเป็นศูนย์กลางทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงการท่องเที่ยวของประเทศลาวในตอนใต้ มีสถานที่ท่องเที่ยว หลายแห่งที่ขึ้นชื่อลือชา มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก เช่นน้ำตกตาดคอนพะเพ็ง น้ำตกตาดลีผี น้ำตกตาดผาส่วม ตาดอี่ตู้ ตาดเอียง ตาดพานและอื่นๆ เป็นต้น จำปาสักเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ มีทั้งดินแดนที่เป็นเขตของภูเขาไฟเก่าเมื่อหลายล้านปีก่อน เป็นที่ลาปลสูง บริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การกระเพาะธัญญา ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่นกาแฟเป็นต้นอยู่ที่เมืองปากช่อง ส่วนเมืองโขง เนื่องจากเป็นเมืองที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่านกลาง และเกิดเกาะแก่งเป็นจำนวนมากจนได้สายานามว่า

^๕ เรื่องเดิม สมบุญ สุขสำราญ พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง (กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย, ลาว และ กัมพูชา) จัดพิมพ์โดย: โครงการเผยแพร่ผลการวิจัย, ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ หน้า ๙๑

^๖ ໜັງສື ສະຖິຕິ ຈຳນວນວັດ, ຫໍ ອົງການ ອ.ພ.ສ ແຂວງຈຳປາສັກ, ປີ ພ.ສ 2556 ໜ້າ 3

"ดินแดนสี่พันดอน" ซึ่งมีคำขวัญว่า: “เมืองโขงถิ่นตำนาน เสียงลำสี่พันดอน คอนพะเพ็งลือชา ชมป่า
ขาทางคอน น้ำตาลก้อนหอมหวานบ้านหินสิว ชมทิวทัศน์หมู่เกาะดอน กินก้อยปลาพอนเมืองโขง”^๗

แขวงจำปาสักเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจาก
เป็นพื้นที่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรขอมโบราณ และเป็นที่ตั้งของอาณาจักรจำปาสัก ซึ่งเป็นส่วน
หนึ่งของอาณาจักรล้านช้างในเวลาต่อมา แขวงจำปาสักจึงมีมรดกทางวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่มากมาย
ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศลาว ที่ได้รับรองจากองค์การ UNESCO “ปราสาทหินวัดพู
จำปาสัก” ให้เป็นสถานที่เมืองมรดกโลกแห่งที่ ๒ ของลาวนับจากหลวงพระบาง สถานที่นี้ตั้งอยู่บน
เนินเขา หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าภูเขาควาย ห่างจากตัวเมือง จำปาสักไป ๙ กิโลเมตร เชื่อกันว่า
ปราสาทวัดพูแห่งนี้เป็นเทวสถานขอมคล้ายกับเขาพระวิหาร ณ ที่ปราสาทวัดพูแห่งนี้ได้สร้างก่อน
อังกอร์วัดประเทศเขมร ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ในสมัยพระเจ้ามเหศวรมัน โดยใช้สถานที่แห่งนี้
เป็นสถานที่บูชาเทพเจ้าตามความเชื่อของศาสนาฮินดูต่อมาประเทศลาวได้รับพระพุทธศาสนาเข้ามา
ในประเทศ เทวสถานแห่งนี้ได้กลายเป็นวัดของพุทธศาสนานิกายเถรวาทจนถึงทุกวันนี้^๘

จากการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในลาวและความเป็นมาของ
พระพุทธศาสนาจำปาสักในอดีต **สามารถสรุปความได้ว่า** อาณาจักรจำปาสักหรือแขวงจำปาสัก
ปัจจุบัน เป็นเมืองพุทธเป็นเมืองแห่งนักปราชญ์ พระพุทธศาสนาได้มีความเจริญงอกงามเป็นลำดับมา
ประชาชนชาวลาวมีความใกล้ชิดและผูกพันกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก กษัตริย์ลาว “ผู้นำ
ลาว”ในอดีต และ ประชาชนลาว มีความเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เป็นชีวิตจิตใจ
จากหลักฐานต่างๆ ในทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา สามารถเป็นที่ยืนยัน เชื่อถือ
ได้ถึงความเชื่อมั่นและศรัทธาของชาวลาว และชาวลาวจำปาสัก ที่มีต่อพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงไม่
แปลกใจเลย ในเมื่อก่อนที่ผู้ปกครองได้แบ่งเบาภาระความรับผิดชอบบ้านเมือง ให้กับพระสงฆ์เป็นผู้
ช่วยกันปกป้องรักษา เพื่อให้ชาติบ้านเมืองได้รอดพ้นจากภัยคุกคามภายนอก และพระพุทธศาสนาก็ยัง
ได้ทรงอิทธิพลทางด้านจิตใจ ถึงความเชื่อต่อชาวลาว ในเรื่องบาปบุญ คุณโทษ ในอดีตถึงเท่าปัจจุบัน.

๔.๓. กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีบทบาทต่อสังคมลาวเป็นอย่างมากเหตุนี้ทางการ ผู้มีอำนาจฝ่ายบริหาร
ถึงได้ให้ความสำคัญต่องานศาสนาในทุกๆศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนา นับได้ว่าเป็นศาสนาที่เก่าแก่

^๗แหล่งที่มา [HTTP://WWW.OUNON19.COM/TRAVEL_IN_LAOS.HTM](http://www.OUNON19.COM/TRAVEL_IN_LAOS.HTM), สืบค้นเมื่อ ๑๙ สิงหาคม ๒๐๑๓.

^๘แหล่งที่มา <http://www.oceansmile.com/Lao/laotay18Oct47.htm>, ๒๐ สิงหาคม ๒๐๑๓.

ดั้งเดิม เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจในการสร้างความสามัคคี ให้กับบ้านเมือง จึงได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาขึ้นเป็นประจำ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ พระบุญตา แก้วบัวพา ว่าทุกกิจกรรมในทางพุทธศาสนาล้วนแต่สร้างประโยชน์ให้กับสังคม คือสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนชาวพุทธ^{๙๙} กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา งานศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ และก็เป็นอีกงานหนึ่งที่มีความสำคัญจะต้องได้รับการส่งเสริม เพราะเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาวัฒนธรรม-สังคมของแควงดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยตรง คือคณะกรรมการแนวลาวสร้างชาติขึ้นต่างๆภายในแควง ต้องเป็นเจ้าการเอาใจใส่ชี้แนะลမ်းดมขบช่วยเหลือแต่ละศาสนาให้ตื่นตัวอบรมสั่งสอนให้สมาชิกของตนมีความสามัคคีปองดองกัน เพื่อให้เกิดความสงบ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสังคม^{๑๐๐} ดังมีในบทรายงานบางตอนของกรรมการแนวลาวสร้างของแควงจำปาสักว่า ได้ทำให้บรรดาศาสนา มีเสถียรภาพดี ราบปรกกันไม่ให้เกิดมีความที่ไม่สงบใดๆ อันส่งผลสะท้อนที่ไม่ดีในสังคมของแควง”^{๑๐๑} ในนั้นได้มีกิจกรรมดังนี้ คือ

๑. จัดกองประชุมสัมมนาผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานศาสนา ระหว่างแนวลาวสร้างชาติ แควง แพนกพายในแควง และฝ่ายป้องกันความสงบ กองประชุมได้วางจุดประสงค์ อย่างชัดเจน ได้ดำเนินการ ด้วยรูปแบบ และ วิธีการต่างๆ การเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหาในสัมมนา อย่างคบบั่วน มีการกำหนดหัวข้อ และการเตรียมการ เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม .

๒. สร้างโครงการจัดกองประชุมหัวหน้าศาสนาประจำปี ๒๕๕๕ โดยเอาใจใส่เก็บก่าสภาพด้านอ่อน ด้านแข็งของแต่ละศาสนา สภาพสมาชิกของศาสนาต่างๆให้รับรู้เข้าใจถึงแนวทางนโยบายของพรรค นโยบายกฎหมายของรัฐ การเข้าร่วมปฏิบัติด้านดีและอ่อนอย่างไรกำหนดได้สังเกตตริราคาได้กลุ่มคนที่ไม่ดีสว้ยใช้ศาสนาแบ่งแยกสมาชิก ผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์มาเคลื่อนไหวแบบผิดระเบียบการทางด้านกฎหมายทำลายความน่าเชื่อถือของพรรคและรัฐบาล และความสามัคคีของประชาชนเผ่าต่างๆ กำหนดให้แต่ละศาสนา และยั้งแนะนำให้แต่ละศาสนาสรุปเกี่ยวกับปัญหาสภาพ

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระบุญตา แก้วบัวพา, รองประธาน อพส หัวหน้าห้องการปกครองสงฆ์ผู้ประจำการ เมืองปากเซ แควงจำปาสัก, ๑๙ กันยายน ๒๕๕๖.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายศรีสุกข์ โพธิสาธาธณะสุข, ประธานคณะกรรมการ แนวลาวสร้างชาติ, บ้านภูมวง เมืองปากเซ แควงจำปาสัก ๒๐ กันยายน ๒๕๕๖.

^{๑๐๑} บัດວາຍງານ ກອງປະຊຸມສາມັນຄົບຄະນະກຳມະການແນວລາວສ້າງຊາດ ແຂວງ ຈຳປາສັກ ກໍລິ ັງຫນີ 2 ສະໄໝຫນີ 5 ເມສີ່ ອັ ັງຫນີ 9 ສີ່ ັງຫນີ ໒. 2545 ຫນີ 22

จุดอ่อนจุดแข็งของแต่ละศาสนาของตน แนวทางปรับปรุงของศาสนา ให้ติดพันักกับแผนการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และรับล้างความทุกข์ยากของประชาชน.

๓. **สร้างโครงการปลูกละมขนชววย** บรรดาศาสนาเป็นต้นพระสงฆ์ พระสังฆราช คุณพ่อนักบวช ศาสตราจารย์ที่มียศสูง มีฐานะตำแหน่งและมีอิทธิพลในแต่ละศาสนา เพื่อศึกษาอบรมบรรดาสนิทชนของตนให้เข้าใจแนวทางกฎระเบียบและหลักคำสอนของศาสนา ประสานสมทบทกับอำนาจการปกครองชั้นต่างๆ เพื่อดูแล และปกป้องผลประโยชน์อันชอบธรรมถูกต้องตามกฎหมายและหลักพระธรรมคำสอนแต่ละศาสนา.^{๑๒} และนอกจากนั้นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ยังได้นำเอาหลักธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าออกเผยแผ่ในวันสำคัญต่างๆ พุทธศาสนาอีกด้วย มีการอบรมศีลธรรมเป็นประจำในวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้ชาวลาเวเกิดความเข้าใจต่อพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นต่อกับโครงการนี้ พระมหาพรหมมา แก้วมณีโชติ ที่ปรึกษากรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรมประจำแขวงจำปาสักได้ให้ทรรศนะว่า พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีความแตกต่างจากสมัยก่อนพอสมควร เพราะเมื่อก่อนคนเข้าวัดเพื่อไปฟังธรรม แต่ปัจจุบันคนเข้าวัดเพราะมีความทุกข์ทางใจ หรือไปหาหมอดูตามบ้านต่างๆ เพื่อระบายความทุกข์ แต่บางคนยิ่งทุกข์หนักเข้าไปอีก พระสงฆ์เราในฐานะมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม ควรที่จะหาแนวทางในการช่วยให้ญาติโยมได้เข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเพื่อรักษาศรัทธาด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมถูกต้องต่อพระธรรม วินัยจึงได้กำหนดเอาวันต่างๆ เป็นวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา^{๑๓}

๔. **การกำหนดเอาวันต่างๆ เป็นวันสำคัญในทางศาสนา** ในการกำหนดเอาวันต่างๆ เป็นวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนานั้น พระมหาสุวรรณ จันทราช ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงจำปาสัก ได้กล่าวว่า องค์การพุทธศาสนาได้กำหนดเอาวันต่างๆ วันสำคัญทางพุทธศาสนาของลาว ที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีด้วย คือ

๑. วันเพ็ญ เดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันมาฆะบูชา ซึ่งคล้ายตรงกับวันที่พระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์จำนวน ๒๕๐๐ รูปไปชุมนุมกันเพื่อไปไหว้พระพุทธรเจ้าโดยไม่ได้นัดหมาย.

๒. วันเพ็ญ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันคล้ายตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธรเจ้า และถือว่าเป็นวันสากลของโลกหรือวันแห่งสันติภาพโลก ทางจันทะคะติของทุกปี

^{๑๒} บั ดวอยวาม ກອງປະຊຸມສາມັນຄັບຄະນະກຳມະການແນວລາວສ້າງລາວ ແຂວງຈຳປາສັກ ກໍລິ ັງທິ 2 ສະໄໝທິ 5 ເມ ື່ ອັ ັນທິ 9 ສິ ັງຫາ ພ.ສ. 2545 ຫັ ັງ 22

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาพรหมมา แก้วมณีโชติ, ที่ปรึกษา กรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรมประจำแขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาสวัด หลัก ๓๘ เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก, ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖.

ถือว่าเป็นวันสำคัญที่สุดในทางพระพุทธศาสนา และมอบให้คณะปกครองชั้นวัด คณะ อปส ชั้นเมือง (อำเภอ) คณะ อ พ ส ชั้นแขวง(จังหวัด) หรือนครหลวง และ อปส ชั้นศูนย์กลาง(ส่วนกลาง) ในขอบเขตทั่วประเทศต้องนำพาชาวพุทธทุกชั้นคนจัดตั้งพิธีรำลึกวันสำคัญนี้ขึ้น.

๓. วันเพ็ญ เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันคล้ายตรงกับวันที่พระพุทธเจ้าแสดงธรรมจักกัปปะวัตตानะสูตร วันที่มีพระสงฆ์เกิดขึ้นองค์แรกในพุทธศาสนา และถือเอาวันนี้เป็นวันกระทำบุญก่อนวัน (ปวารณาเข้าพรรษา) ของทุกปีตามจันทรคติ.

๔. วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ เป็นวันทำบุญ “ห่อเข้าประดับดิน” วันเพ็ญเดือน ๑๐ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันทำบุญ “ห่อเข้าสลาก” และ วันเพ็ญเดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันทำบุญ “ปวารณาออกพรรษา”. ในจำนวน ๓ วันที่กล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นวันสำคัญของชาวพุทธลาวในการทำความดี “ทำบุญ” ตามระเบียบธรรมเนียมปกครองสงฆ์ลาว.^{๑๔}

๕. ได้กำหนดเอาวันที่ ๑ กรกฎาคม ของทุกปีเป็นวันปลูกต้นไม้แห่งชาติเพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้สวยงาม และปลูกต้นไม้ให้เป็นอย่างพื้นเมืองเพื่อเป็นการรักษาโรคช่วยเหลือพระสงฆ์ที่อากาศเจ็บป่วย.^{๑๕} ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นอีกวิธีทางหนึ่งในการสร้างศรัทธาพร้อมทั้งพระสงฆ์ลาวในพระพุทธศาสนาได้มีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบ่อยครั้งเพื่อเสริมสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมลาว

๔.๓.๑. หลักการเกี่ยวกับศรัทธาใน “บทเทศน์”

สำหรับหลักการที่เกี่ยวกับศรัทธาในทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลายประการแต่ที่สำคัญสิ่ง ที่ผู้วิจัยจะนำมาเสนอในหัวข้อนี้ได้แก่หลักการที่เกี่ยวกับศรัทธาในบทเทศน์ในลาว ในพระไตรปิฎกได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับศรัทธา และความเลื่อมใสที่มีต่อบุคคลที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า บุคคลมีความเลื่อมใสในโลกนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. บุคคลถือรูปเป็นประมาณ เลื่อมใสในรูป ถือรูปเป็นใหญ่ มีความเลื่อมใส ยินดีในรูป
๒. บุคคลถือเสียงก้องเป็นประมาณ มีความเลื่อมใส ยินดีในเสียง...
๓. บุคคลถือความเศร้าหนองเป็นประมาณ

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ จันทราช, ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงจำปาสัก, ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕} ຈາກບົດວາຍງານ ກໍ່ ວິວັກ ບັຫ້ ອງການສຶກສາສົງແລະຫ້ ອງການ ອ.ພ.ສ ແຂວງຈຳປາສັກ ກໍ່, ຈັດທຳໂດຍນັກສຶກສາພິກາງານຮຸ້ນບົດ 2 ວິທະຍາໄລສົງຈຳປາສັກ ພ.ສ. 2553 ໜ້າ 70-72.

๔. บุคคลถือธรรมเป็นประมาณ มีความเลื่อมใสในธรรม^{๑๖} และนอกจากนั้นในสำหรับหลักธรรมที่ว่านี้ยังได้สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของพระคำพัก พรหมมหาชัย หัวหน้าเผยแผ่ศีลธรรม ประจำแขวงจำปาสัก ที่ว่าการเทศนาก็คือการเผยแผ่ศีลธรรมจุดมุ่งหมายของของคณะเผยแผ่ที่จะต้องศึกษาหรือทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลาวนั้นมี ๒ จุดมุ่งหมายคือ

๑. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ทางโลกและทางธรรม ให้ถึงผู้ด้อยโอกาส

๒. จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่คำสั่งสอนในทางพุทธศาสนา

สำหรับจุดมุ่งหมายต่อไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชาวพุทธนั้นมีจุดมุ่งหมายดังนี้คือ

๑. เพื่อความมั่นคงถาวรแห่งพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้ามุ่งหวัง ให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน

๒. เพื่อปฏิบัติตาม คำสั่งสอน คำแนะนำ คำขอร้องของพระพุทธเจ้าให้มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระองค์

๓. เพื่อป้องกันความเลื่อมของพระพุทธศาสนา ในความเชื่อของชาวลาว

๔. เพื่อความมุ่งหวังอันเป็นแนวทางให้กับชาวโลก อย่างที่พุทธศาสนาต้องการ

๓. เพื่อความสงบสุขของสรรพสัตว์ทั้งหลาย รวมถึงความสุขของชาวลาว^{๑๗} นอกจากนี้ผู้ที่จะเป็นนักเผยแผ่ นักเทศนาธรรม ที่จะทำงานเกี่ยวกับพระศาสนาได้ต้องมีคุณสมบัติดังนี้คือ

๑. เป็นพหูสูตได้ศึกษาเล่าเรียนมามากพอสมควรในด้านการเผยแผ่ เป็นผู้มีความรู้ดีอย่างชำนาญ

๒. เป็นผู้มีความประพฤติดี เป็นผู้ท่องจำหัวข้อธรรมะได้ดีมากคล่องแคล่วแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

๓. มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักพูด รู้จักทำดี รู้จักคิดค้นจากตำหรับตำลาต่าง ๆ มากสมควรในทั้งทางโลก และทางธรรม

๔. เป็นผู้จดจำพุทธพจน์ได้มากสมควร หรือ จะเป็นภาสีททางโลกและทางธรรมก็ได้

๕. เป็นผู้ที่มีความรักในงานเผยแผ่ เป็นนักเสยสละประกอบด้วยผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี

^{๑๖} มหาวงศ์, นส, กส, ธิยะจ, ก, ๗, ๖๖, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๒, ๘๓, ๘๔, ๘๕, ๘๖, ๘๗, ๘๘, ๘๙, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓, ๙๔, ๙๕, ๙๖, ๙๗, ๙๘, ๙๙, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๐๙, ๑๑๐, ๑๑๑, ๑๑๒, ๑๑๓, ๑๑๔, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๑๙, ๑๒๐, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๓, ๑๒๔, ๑๒๕, ๑๒๖, ๑๒๗, ๑๒๘, ๑๒๙, ๑๓๐, ๑๓๑, ๑๓๒, ๑๓๓, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๓๙, ๑๔๐, ๑๔๑, ๑๔๒, ๑๔๓, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๔๖, ๑๔๗, ๑๔๘, ๑๔๙, ๑๕๐, ๑๕๑, ๑๕๒, ๑๕๓, ๑๕๔, ๑๕๕, ๑๕๖, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๕๙, ๑๖๐, ๑๖๑, ๑๖๒, ๑๖๓, ๑๖๔, ๑๖๕, ๑๖๖, ๑๖๗, ๑๖๘, ๑๖๙, ๑๗๐, ๑๗๑, ๑๗๒, ๑๗๓, ๑๗๔, ๑๗๕, ๑๗๖, ๑๗๗, ๑๗๘, ๑๗๙, ๑๘๐, ๑๘๑, ๑๘๒, ๑๘๓, ๑๘๔, ๑๘๕, ๑๘๖, ๑๘๗, ๑๘๘, ๑๘๙, ๑๙๐, ๑๙๑, ๑๙๒, ๑๙๓, ๑๙๔, ๑๙๕, ๑๙๖, ๑๙๗, ๑๙๘, ๑๙๙, ๒๐๐, ๒๐๑, ๒๐๒, ๒๐๓, ๒๐๔, ๒๐๕, ๒๐๖, ๒๐๗, ๒๐๘, ๒๐๙, ๒๑๐, ๒๑๑, ๒๑๒, ๒๑๓, ๒๑๔, ๒๑๕, ๒๑๖, ๒๑๗, ๒๑๘, ๒๑๙, ๒๒๐, ๒๒๑, ๒๒๒, ๒๒๓, ๒๒๔, ๒๒๕, ๒๒๖, ๒๒๗, ๒๒๘, ๒๒๙, ๒๓๐, ๒๓๑, ๒๓๒, ๒๓๓, ๒๓๔, ๒๓๕, ๒๓๖, ๒๓๗, ๒๓๘, ๒๓๙, ๒๔๐, ๒๔๑, ๒๔๒, ๒๔๓, ๒๔๔, ๒๔๕, ๒๔๖, ๒๔๗, ๒๔๘, ๒๔๙, ๒๕๐, ๒๕๑, ๒๕๒, ๒๕๓, ๒๕๔, ๒๕๕, ๒๕๖, ๒๕๗, ๒๕๘, ๒๕๙, ๒๖๐, ๒๖๑, ๒๖๒, ๒๖๓, ๒๖๔, ๒๖๕, ๒๖๖, ๒๖๗, ๒๖๘, ๒๖๙, ๒๗๐, ๒๗๑, ๒๗๒, ๒๗๓, ๒๗๔, ๒๗๕, ๒๗๖, ๒๗๗, ๒๗๘, ๒๗๙, ๒๘๐, ๒๘๑, ๒๘๒, ๒๘๓, ๒๘๔, ๒๘๕, ๒๘๖, ๒๘๗, ๒๘๘, ๒๘๙, ๒๙๐, ๒๙๑, ๒๙๒, ๒๙๓, ๒๙๔, ๒๙๕, ๒๙๖, ๒๙๗, ๒๙๘, ๒๙๙, ๓๐๐, ๓๐๑, ๓๐๒, ๓๐๓, ๓๐๔, ๓๐๕, ๓๐๖, ๓๐๗, ๓๐๘, ๓๐๙, ๓๑๐, ๓๑๑, ๓๑๒, ๓๑๓, ๓๑๔, ๓๑๕, ๓๑๖, ๓๑๗, ๓๑๘, ๓๑๙, ๓๒๐, ๓๒๑, ๓๒๒, ๓๒๓, ๓๒๔, ๓๒๕, ๓๒๖, ๓๒๗, ๓๒๘, ๓๒๙, ๓๓๐, ๓๓๑, ๓๓๒, ๓๓๓, ๓๓๔, ๓๓๕, ๓๓๖, ๓๓๗, ๓๓๘, ๓๓๙, ๓๔๐, ๓๔๑, ๓๔๒, ๓๔๓, ๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๖, ๓๔๗, ๓๔๘, ๓๔๙, ๓๕๐, ๓๕๑, ๓๕๒, ๓๕๓, ๓๕๔, ๓๕๕, ๓๕๖, ๓๕๗, ๓๕๘, ๓๕๙, ๓๖๐, ๓๖๑, ๓๖๒, ๓๖๓, ๓๖๔, ๓๖๕, ๓๖๖, ๓๖๗, ๓๖๘, ๓๖๙, ๓๗๐, ๓๗๑, ๓๗๒, ๓๗๓, ๓๗๔, ๓๗๕, ๓๗๖, ๓๗๗, ๓๗๘, ๓๗๙, ๓๘๐, ๓๘๑, ๓๘๒, ๓๘๓, ๓๘๔, ๓๘๕, ๓๘๖, ๓๘๗, ๓๘๘, ๓๘๙, ๓๙๐, ๓๙๑, ๓๙๒, ๓๙๓, ๓๙๔, ๓๙๕, ๓๙๖, ๓๙๗, ๓๙๘, ๓๙๙, ๔๐๐, ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓, ๔๐๔, ๔๐๕, ๔๐๖, ๔๐๗, ๔๐๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๑๑, ๔๑๒, ๔๑๓, ๔๑๔, ๔๑๕, ๔๑๖, ๔๑๗, ๔๑๘, ๔๑๙, ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๒๒, ๔๒๓, ๔๒๔, ๔๒๕, ๔๒๖, ๔๒๗, ๔๒๘, ๔๒๙, ๔๓๐, ๔๓๑, ๔๓๒, ๔๓๓, ๔๓๔, ๔๓๕, ๔๓๖, ๔๓๗, ๔๓๘, ๔๓๙, ๔๔๐, ๔๔๑, ๔๔๒, ๔๔๓, ๔๔๔, ๔๔๕, ๔๔๖, ๔๔๗, ๔๔๘, ๔๔๙, ๔๕๐, ๔๕๑, ๔๕๒, ๔๕๓, ๔๕๔, ๔๕๕, ๔๕๖, ๔๕๗, ๔๕๘, ๔๕๙, ๔๖๐, ๔๖๑, ๔๖๒, ๔๖๓, ๔๖๔, ๔๖๕, ๔๖๖, ๔๖๗, ๔๖๘, ๔๖๙, ๔๗๐, ๔๗๑, ๔๗๒, ๔๗๓, ๔๗๔, ๔๗๕, ๔๗๖, ๔๗๗, ๔๗๘, ๔๗๙, ๔๘๐, ๔๘๑, ๔๘๒, ๔๘๓, ๔๘๔, ๔๘๕, ๔๘๖, ๔๘๗, ๔๘๘, ๔๘๙, ๔๙๐, ๔๙๑, ๔๙๒, ๔๙๓, ๔๙๔, ๔๙๕, ๔๙๖, ๔๙๗, ๔๙๘, ๔๙๙, ๕๐๐, ๕๐๑, ๕๐๒, ๕๐๓, ๕๐๔, ๕๐๕, ๕๐๖, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๐๙, ๕๑๐, ๕๑๑, ๕๑๒, ๕๑๓, ๕๑๔, ๕๑๕, ๕๑๖, ๕๑๗, ๕๑๘, ๕๑๙, ๕๒๐, ๕๒๑, ๕๒๒, ๕๒๓, ๕๒๔, ๕๒๕, ๕๒๖, ๕๒๗, ๕๒๘, ๕๒๙, ๕๓๐, ๕๓๑, ๕๓๒, ๕๓๓, ๕๓๔, ๕๓๕, ๕๓๖, ๕๓๗, ๕๓๘, ๕๓๙, ๕๔๐, ๕๔๑, ๕๔๒, ๕๔๓, ๕๔๔, ๕๔๕, ๕๔๖, ๕๔๗, ๕๔๘, ๕๔๙, ๕๕๐, ๕๕๑, ๕๕๒, ๕๕๓, ๕๕๔, ๕๕๕, ๕๕๖, ๕๕๗, ๕๕๘, ๕๕๙, ๕๖๐, ๕๖๑, ๕๖๒, ๕๖๓, ๕๖๔, ๕๖๕, ๕๖๖, ๕๖๗, ๕๖๘, ๕๖๙, ๕๗๐, ๕๗๑, ๕๗๒, ๕๗๓, ๕๗๔, ๕๗๕, ๕๗๖, ๕๗๗, ๕๗๘, ๕๗๙, ๕๘๐, ๕๘๑, ๕๘๒, ๕๘๓, ๕๘๔, ๕๘๕, ๕๘๖, ๕๘๗, ๕๘๘, ๕๘๙, ๕๙๐, ๕๙๑, ๕๙๒, ๕๙๓, ๕๙๔, ๕๙๕, ๕๙๖, ๕๙๗, ๕๙๘, ๕๙๙, ๖๐๐, ๖๐๑, ๖๐๒, ๖๐๓, ๖๐๔, ๖๐๕, ๖๐๖, ๖๐๗, ๖๐๘, ๖๐๙, ๖๑๐, ๖๑๑, ๖๑๒, ๖๑๓, ๖๑๔, ๖๑๕, ๖๑๖, ๖๑๗, ๖๑๘, ๖๑๙, ๖๒๐, ๖๒๑, ๖๒๒, ๖๒๓, ๖๒๔, ๖๒๕, ๖๒๖, ๖๒๗, ๖๒๘, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑, ๖๓๒, ๖๓๓, ๖๓๔, ๖๓๕, ๖๓๖, ๖๓๗, ๖๓๘, ๖๓๙, ๖๔๐, ๖๔๑, ๖๔๒, ๖๔๓, ๖๔๔, ๖๔๕, ๖๔๖, ๖๔๗, ๖๔๘, ๖๔๙, ๖๕๐, ๖๕๑, ๖๕๒, ๖๕๓, ๖๕๔, ๖๕๕, ๖๕๖, ๖๕๗, ๖๕๘, ๖๕๙, ๖๖๐, ๖๖๑, ๖๖๒, ๖๖๓, ๖๖๔, ๖๖๕, ๖๖๖, ๖๖๗, ๖๖๘, ๖๖๙, ๖๗๐, ๖๗๑, ๖๗๒, ๖๗๓, ๖๗๔, ๖๗๕, ๖๗๖, ๖๗๗, ๖๗๘, ๖๗๙, ๖๘๐, ๖๘๑, ๖๘๒, ๖๘๓, ๖๘๔, ๖๘๕, ๖๘๖, ๖๘๗, ๖๘๘, ๖๘๙, ๖๙๐, ๖๙๑, ๖๙๒, ๖๙๓, ๖๙๔, ๖๙๕, ๖๙๖, ๖๙๗, ๖๙๘, ๖๙๙, ๗๐๐, ๗๐๑, ๗๐๒, ๗๐๓, ๗๐๔, ๗๐๕, ๗๐๖, ๗๐๗, ๗๐๘, ๗๐๙, ๗๑๐, ๗๑๑, ๗๑๒, ๗๑๓, ๗๑๔, ๗๑๕, ๗๑๖, ๗๑๗, ๗๑๘, ๗๑๙, ๗๒๐, ๗๒๑, ๗๒๒, ๗๒๓, ๗๒๔, ๗๒๕, ๗๒๖, ๗๒๗, ๗๒๘, ๗๒๙, ๗๓๐, ๗๓๑, ๗๓๒, ๗๓๓, ๗๓๔, ๗๓๕, ๗๓๖, ๗๓๗, ๗๓๘, ๗๓๙, ๗๔๐, ๗๔๑, ๗๔๒, ๗๔๓, ๗๔๔, ๗๔๕, ๗๔๖, ๗๔๗, ๗๔๘, ๗๔๙, ๗๕๐, ๗๕๑, ๗๕๒, ๗๕๓, ๗๕๔, ๗๕๕, ๗๕๖, ๗๕๗, ๗๕๘, ๗๕๙, ๗๖๐, ๗๖๑, ๗๖๒, ๗๖๓, ๗๖๔, ๗๖๕, ๗๖๖, ๗๖๗, ๗๖๘, ๗๖๙, ๗๗๐, ๗๗๑, ๗๗๒, ๗๗๓, ๗๗๔, ๗๗๕, ๗๗๖, ๗๗๗, ๗๗๘, ๗๗๙, ๗๘๐, ๗๘๑, ๗๘๒, ๗๘๓, ๗๘๔, ๗๘๕, ๗๘๖, ๗๘๗, ๗๘๘, ๗๘๙, ๗๙๐, ๗๙๑, ๗๙๒, ๗๙๓, ๗๙๔, ๗๙๕, ๗๙๖, ๗๙๗, ๗๙๘, ๗๙๙, ๘๐๐, ๘๐๑, ๘๐๒, ๘๐๓, ๘๐๔, ๘๐๕, ๘๐๖, ๘๐๗, ๘๐๘, ๘๐๙, ๘๑๐, ๘๑๑, ๘๑๒, ๘๑๓, ๘๑๔, ๘๑๕, ๘๑๖, ๘๑๗, ๘๑๘, ๘๑๙, ๘๒๐, ๘๒๑, ๘๒๒, ๘๒๓, ๘๒๔, ๘๒๕, ๘๒๖, ๘๒๗, ๘๒๘, ๘๒๙, ๘๓๐, ๘๓๑, ๘๓๒, ๘๓๓, ๘๓๔, ๘๓๕, ๘๓๖, ๘๓๗, ๘๓๘, ๘๓๙, ๘๔๐, ๘๔๑, ๘๔๒, ๘๔๓, ๘๔๔, ๘๔๕, ๘๔๖, ๘๔๗, ๘๔๘, ๘๔๙, ๘๕๐, ๘๕๑, ๘๕๒, ๘๕๓, ๘๕๔, ๘๕๕, ๘๕๖, ๘๕๗, ๘๕๘, ๘๕๙, ๘๖๐, ๘๖๑, ๘๖๒, ๘๖๓, ๘๖๔, ๘๖๕, ๘๖๖, ๘๖๗, ๘๖๘, ๘๖๙, ๘๗๐, ๘๗๑, ๘๗๒, ๘๗๓, ๘๗๔, ๘๗๕, ๘๗๖, ๘๗๗, ๘๗๘, ๘๗๙, ๘๘๐, ๘๘๑, ๘๘๒, ๘๘๓, ๘๘๔, ๘๘๕, ๘๘๖, ๘๘๗, ๘๘๘, ๘๘๙, ๘๙๐, ๘๙๑, ๘๙๒, ๘๙๓, ๘๙๔, ๘๙๕, ๘๙๖, ๘๙๗, ๘๙๘, ๘๙๙, ๙๐๐, ๙๐๑, ๙๐๒, ๙๐๓, ๙๐๔, ๙๐๕, ๙๐๖, ๙๐๗, ๙๐๘, ๙๐๙, ๙๑๐, ๙๑๑, ๙๑๒, ๙๑๓, ๙๑๔, ๙๑๕, ๙๑๖, ๙๑๗, ๙๑๘, ๙๑๙, ๙๒๐, ๙๒๑, ๙๒๒, ๙๒๓, ๙๒๔, ๙๒๕, ๙๒๖, ๙๒๗, ๙๒๘, ๙๒๙, ๙๓๐, ๙๓๑, ๙๓๒, ๙๓๓, ๙๓๔, ๙๓๕, ๙๓๖, ๙๓๗, ๙๓๘, ๙๓๙, ๙๔๐, ๙๔๑, ๙๔๒, ๙๔๓, ๙๔๔, ๙๔๕, ๙๔๖, ๙๔๗, ๙๔๘, ๙๔๙, ๙๕๐, ๙๕๑, ๙๕๒, ๙๕๓, ๙๕๔, ๙๕๕, ๙๕๖, ๙๕๗, ๙๕๘, ๙๕๙, ๙๖๐, ๙๖๑, ๙๖๒, ๙๖๓, ๙๖๔, ๙๖๕, ๙๖๖, ๙๖๗, ๙๖๘, ๙๖๙, ๙๗๐, ๙๗๑, ๙๗๒, ๙๗๓, ๙๗๔, ๙๗๕, ๙๗๖, ๙๗๗, ๙๗๘, ๙๗๙, ๙๘๐, ๙๘๑, ๙๘๒, ๙๘๓, ๙๘๔, ๙๘๕, ๙๘๖, ๙๘๗, ๙๘๘, ๙๘๙, ๙๙๐, ๙๙๑, ๙๙๒, ๙๙๓, ๙๙๔, ๙๙๕, ๙๙๖, ๙๙๗, ๙๙๘, ๙๙๙, ๑๐๐๐

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระคำพัก พรหมมหาชัย, หัวหน้ากรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรม ประจำแขวง จำปาสัก, ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖.

๖. มีความอดทนและกล้าหาญต่อสิ่งที่ตามมา และ ย่อมรับในงานเผยแผ่ที่ตนทำด้วย นอกจากมีคุณสมบัติของนักเผยแผ่ นักเทศนาธรรมที่ดีแล้วยังจะต้องมี องค์ประกอบความรู้ของนักเทศนาปาละกาถาอีก^{๑๘} ๕ ประการคือ

๑. เป็นคนปากไวแสดงธรรมไปโดยลำดับ ไม่ตัดลอนให้ขาดความจนเกินไป
๒. เป็นคนใจกล้าที่จะแสดงธรรม อ่างเหตุผลให้ผู้ฟังเข้าใจได้
๓. เป็นคนหน้าด้านใจอด พร้อมทั้งมีจิตเมตตา ปราศจากจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
๔. เป็นคนเทศเสียงดัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักกะละ
๕. เป็นคนมีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อยดี ไม่แสดงธรรมกะทบตนและผู้อื่นและไม่แสดงธรรมยกตนและเสียตีสื่ออื่น.^{๑๙} ต่อกับเรื่องนี้ พระมหาบุญทวี วิไลจักร ได้ให้ทรรศนะว่าการเทศในลาวมี ๕ ลักษณะด้วยกันคือ

๑. เทศฉลองในการเทศสองนี้มีหลายจังหวะด้วยกันเช่นลมพัดไฟกาต้มน้ำก่อนนำโตนตาด.
๒. เทศปติการ ในการเทศแบบเป็นการเทศโดยวิหารคือการเทศด้วยปากเปล่า เทศในงานไหนก็ได้ไม่เลือกสถานที่
๓. เทศแหล่ หรือ เทศเล่นเสียง ในการเทศแบบนี้นิยมเทศในเทศการต่างๆ เช่นในงาน (บุญมหาเวสสันดร) มีการเทศแหล่เล่นเสียงเรื่องพระนางมณีและเทศแหล่เรื่องราวต่างๆเป็นต้น
๔. เทศสามธรรมมาส ในการเทศนาแบบนี้จะต้องมีองค์ที่เป็นนักเทศ ๓ รูปเท่านั้น ถ้าขาดองค์ใดองค์หนึ่งถือว่าไม่ใช้การเทศสามธะมาด
๕. เทศปุจฉาและวิสัชนา ในการเทศแบบนี้เป็นการเทศนาแบบถามและตอบปัญหาเป็นช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย^{๒๐}

จากองค์ประกอบดังกล่าวมานี้พอที่จะสามารถสรุปได้ว่า เป็นกุนแจสำคัญ ในบทเทศทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีนิยมที่นำไปใช้ในสังคมชาวลาวนั้นมีหลายประการ แต่ที่สำคัญสิ่งที่ผู้วิจัยจะนำมาเสนอในหัวข้อนี้ได้แก่หลักการที่เกี่ยวกับศรัทธาในบทเทศนี้ในลาวของนัก

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหานนท์ ทนันทร์ (พรหมจักร), เจ้าอาวาส วัดหายโศก บ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙} ໜັງສື ເອກະສານປະກອບການຮັບການສອນ ໒ ດູກະພິ ທິ ການສອນ, ວິ ທະຍາໄລສົງຄາມ ຈຳປາສັກ, ພາກພິ ເສດ ຮວບຮວມໂດຍ: ຄະນະກຳມະການບໍ ລິ ທານງານ ສ.ພ.ສ. ໒໐໐໑ ຈຳປາສັກ. ພ.ສ. 2553 ໜັງ າ 12

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญทวี วิไลจักร, คณะกรรมการธิการเผยแผ่ เจ้าอาวาส วัดวิจิตรธรรมมาราม, เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก. ๕ ตุลาคม ๒๕๕๖.

เทศนา ปาณะกาถา อันเป็นองค์แห่งความรู้ เพื่อนำไปใช้ในการบรรยายธรรม หรือ เผยแผ่ศาสนาสืบต่อไปให้มั่นคงถาวร และเพื่อความสงบสุขของสัพพะสัตว์.

๔.๔. ประเพณีที่เกี่ยวกับศรัทธาของชาวพุทธลาว

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา และ พอจะไขความเพื่อให้เป็นประเด็นในการศึกษาได้ว่าเป็นจารีตสิบสองรายการ คือประเพณีสิบสองเดือนนั่นเอง เป็นจารีตให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกัน ทำบุญเป็นประจำเดือนทุกๆเดือนรอบปี ผลที่ได้รับก็คือทุกคนจะได้มีเวลาเข้าวัด ใกล้ชิดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนในย่านใกล้เคียงรู้จักมักคุ้นสามัคคีกันเป็นอย่างดี และมีผลทางอ้อมคือเมื่อว่างจากการงานแล้วก็มีจารีตบังคับให้ทุกคนเสียสละร่วมกันในสังคม เพื่อเป็นการจรรจนโรงพระพุทธรักษา และ ปฏิบัติตามหลักประเพณีที่ดีงามให้อยู่คู่กับสังคมลาวตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายอุ่นหล้า บุปผางค์ จารีตประเพณีที่ดีงามนี้มีมาตั้งแต่บรรณพระบุรุษแล้ว สิ่งที่สำคัญพวกเราควรสร้างศรัทธาด้วยการปกป้องรักษากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาแต่ในบางจารีตก็ถือเอาไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควรเพราะสังคมส่วนใหญ่ไปยึดถือเอาวัตถุมากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจ ซึ่งไม่ใช่แก่นแท้ของประเพณี^{๒๐} “ฮีตสิบสอง” หรือจารีตประเพณี สิบสองเดือนของชาวลาว^{๒๑} และ คองสิบสี่ หรือระเบียบข้อวัดปฏิบัติของกลุ่มคนในสมัยโบราณ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยยึดถือคำสอนพุทธศาสนาเป็นหลัก^{๒๒} มีในรายละเอียดมีต่อไปนี้เป็นคือ

๑. เดือนเจียง “เดือนอ้าย” เป็นบุญเข้าปริวาสกรรม เป็นพิธีกรรมเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าพระสงฆ์ มิใช่การล้างบาปแต่เป็นการ แต่เป็นการฝึกความรู้สำนึก

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายอุ่นหล้า บุปผางค์ หัวหน้าหน่วยงาน กิจกรรมนักศึกษา วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก. ๒๑ กันยายน ๒๕๕๖.

^{๒๑} ວິທະຍາໄລສົງຄົມ, ໂຄງສ້າງຫວັດສູດອຣຸປະຣົນຍາຕຣີມັດທະຍົມຕອນຕົ້ນ, ສາຂາ ພຣະພຸດທະສາດສະໜາ ວິຊາ ພຸດທະພິທີ, ອຸປະຖໍາພິມໂດຍ: ກະຊວງສື່ ກສາທິ ການແລະກິລາ, ກົມສ້າງຄູ. ຄ. ໑໐ ນທ. 18 ມັງກອນ 2011. ໜ້າ 161.

^{๒๒} ພຣະຄູ ຍຸ ພິມມະສອນ ໜັງສື ພຣະໂຕຣໂລກວິຖານ. ພິມທິ ເມໂທຣ ການພິມ, ພ.ສ. 2549, ຄ.ສ. 2006. ໜ້າ 70-73.

โดยเอาแต่ละบ้านมาแข่งขันกันมีกรรมการตัดสินถ้าฝ่ายใดชนะจะได้รับรางวัล ตามความเหมาะสม ตอนเช้ามีการจุดธูปไปถวายแด่เพื่อขอฝน และถวายอาหารแด่พระสงฆ์ ในประเพณีนี้นายกุ หมื่นอาสา ผู้สันตศีลครุณี เกี่ยวกับประเพณีนี้มานานได้กล่าวว่าเป็นเพราะชาวลาวเคยนับถือผีมาก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามาจึงมีการทำบุญเลี้ยงผีและทำพิธีทางศาสนาส่งบุญให้ผี^{๓๓}

๘. **เดือนแปด** บุญเข้าพรรษา ประเพณีแม่่นทำบุญถวายภัตตาหารเข้าแด่พระสงฆ์ ฟ้าอาบน้ำฝน ฟ้าจํานำพรรษา และ ประทับประทีปน้ำมันเพื่อให้พระใต้ไหว้พระสวดมนต์^{๓๔} กลางคืนมีการเวียนเทียนบูชาดอกไม้

๙. **เดือนเก้า** ทำบุญห่อเข้าประดับดิน ประเพณีการทำบุญนี้จุดประสงค์เพื่ออุทิศให้กับญาติผู้ล่วงลับไปแล้วที่มีโอกาสได้รับผลบุญในวันนี้ เรื่องของการกระทำบุญให้ทานในใคร่ก้อยากจะทำเวลาได้กระทำลงไปแล้วทำให้จิตใจสบาย ดูได้จากงานวันนี้มีคนเข้าวัดมาก โดยนำเอาวัตถุสิ่งของที่เป็นของทานเช่น ข้าวและอาหารหวานคาว หมากพลูบุหรี ห่อด้วยใบตองกล้วยและนำไป ถวายให้พระสงฆ์ จำนวนหนึ่งวางไว้ต้นไม้และพื้นหญ้าให้กับสัตว์ เพื่ออุทิศให้แก่บรรดาญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยกำหนดทำในวันแรมสิบสี่ค่ำเดือนเก้า ตอนเช้ามีการถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์สามเณร แล้วอุทิศให้แก่ผู้ตายด้วยการ “ตรวดน้ำ” ให้แก่ผู้ตายเป็นญาติ^{๓๕} จนมีคำกล่าวว่า “พอเมื่อถึงเดือนเกล้ากลางแห่งวัดสะการ ผูกประชาชนชาวเมืองก่อเหล่าเตรียมตัวพร้อม พวกกันทานยังข้าวประดับดินกินก่อน ทายกทานให้เจ้าพระสงฆ์พร้อมสู่กาย ฟังธรรมะจิตจะบ่อโหดร้ายบ่อโลกถ่ายกระทำผิด พระราชาในเมืองก็ยอมทำแนวนี้ ฮิตหากมีมาแล้ววางลงให้ถือต่อ”

๑๐. **บุญข้าวสาก** หรือ บุญข้าวสากภัตต ประเพณีนี้นิยมทำกันในวันเพ็ญเดือนสิบ เป็นการอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ตาย เช่นเดียวกับบุญข้าวประดับดิน โดยมีเวลาห่างกัน ๑๕ วัน^{๓๖} เป็นระยะเวลาที่พวกเปรตจะต้องกลับไปเมืองนรก ตามนิทานชาดก โดยผู้ที่ถวายทานเขียนชื่อของตนเองติดแปะใส่ลงในภาชนะ ที่ใส่ของทานไว้ แล้วเขียนชื่อของตนใส่กระดาษอีก นำไปใส่ลงในบาตร เพื่อให้พระภิกษุสามเณรจับ เมื่อภิกษุสามเณรรูปใดจับได้ ชื่อคนที่เป็นเจ้าของสากก็จะนำเอาไปถวายพระ

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายกุ หมื่นอาสา, ชาวบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางแสงจันทร์ วิรวงศ์, ชาวบ้านภูคูน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิศักดิ์ วงศ์ศักดิ์, นายบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางพร กันหวางค์, ชาวบ้านภูคูน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๖.

และเนรภูนั้น ครั้นพระเนรฉันแล้ว ก็ประชุมกันฟังเทศน์ บรรยายนิทานวัตถุต่างๆ ทั้งอันสูงส์ สลากภัตด้วย จนมีสำนวนที่ว่า “พอถึงเดือนสิบแล้วถวายทานเททอด ผุงหมู่ลุงและบ้ออวอพร้อมผ้อ หมู่คน ด้วยศรัทธามากล้นอุคทิสแผ่ไพศาล ให้ถึงดวงวิญญานผุงหมู่เปรตเปโตพุ่น ด้วยผลบุญโมทนา น้อมตอมกันหมดฝ้ายทั้งหญิงชายใหญ่น้อย ทำบุญได้คู่คู่คน”

๑๑. **บุญออกพรรษา** ประเพณีนี้ได้ปฏิบัติกันตลอดมาชาวบ้านได้หลังไหลกันเข้าวัดเพื่อ ทำบุญตักบาตรไม่ว่าเด็กและผู้ใหญ่เพราะเชื่อกันว่าเป็นวันที่เทพเจ้าได้มาตรวจตราดูเมืองมนุษย์ตามที่ ชาดกกล่าว และเป็นการกระทำที่ได้บุญมากเพราะพระสงฆ์ผู้จำวัดเป็นผู้บริสุทธ์ไม่ได้ไปที่ไหน เมื่อ ทำบุญตักบาตรถวายสังฆทานเสร็จแล้ว บางครอบครัวก็พากันไปเที่ยวเพื่อความสนุกสนานได้ทั้งบุญได้ ทั้งความม่วนชื่นความสุขใจ^{๓๓} จากนั้นในวันต่อมาก็จะเป็นประเพณีบุญช่วงเรือประจำปี มีการแข่งขัน กันเพื่อความสนุกสนาน ในประเพณีนี้ชาวลาว เมื่อก่อนส้าล้บุญเดือนสิบเอ็ด ที่สำคัญชุมชนที่อยู่เลียบ ตามริมแม่น้ำโขงก็คือมีการ “แข่งเรือ” เพื่อบูชาอุสุภพญานาค ๕ ตระกูลรำลึกถึงพระยาฟ้ารุ่งมหาราช ที่ได้พระไตรปิฎกมาแต่เมืองอินทปัตถนคร “เขมร”^{๓๔} จนได้ความว่า “พอถึงเดือนสิบเอ็ดแล้วก็ เป็นแนวทางป่อง เป็นช่องของพระเจ้าคนเข้าแล้วออกมา ชุมชนลาวทั่วหล้าพากันเที่ยวทำบุญ สร้างกุศล ให้เป็นทุนชาติสิมาภายช้อย”

๑๒. **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดหาสิบห้าค่ำเดือนสิบ สองเพ็ง และมีอีกคำกล่าวหนึ่งเรียกว่าบุญเพ็งธาตุ เพราะเป็นวันสุดท้ายของการถวายผ้ากฐินเป็นบุญ นมัสการพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ คำว่ากฐิน เป็นคำที่คุ้นหูมากในสังคมลาว เป็นชื่อของประเพณีที่นิยม กันทำในระยะเวลาหนึ่งเดือนตามคัมภีร์พระวินัยปิฎก มหารรรคทุติยภาค ข้อที่ ๖๕ ได้กล่าวถึงกฐินไว้ว่า กฐินเป็นพระบรมพุทธานุญาต คือเป็นการอนุญาตของพระพุทธเจ้า ให้แก่พระภิกษุชาวเมืองปาฐา จำนวน ๓๐ รูป ที่ถืออรัญญิกุดงค์ บิณฑบาตุดงค์ และ เตจิวริกุดงค์ คือการอธิฐานจิต อยู่ป่าเป็น วัด บิณฑบาตเป็นวัด และใช้ผ้าชุดเดียวเป็นวัด เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าในฤดูฝน^{๓๕}

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางสาย สะหมอน, ราษฎรชาวบ้านภูคน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ไชยทองยศ นามวงสาร, รองหัวหน้าแขนงส่งเสริมสหกรณ์เกษตรกรรม แพนก เกษตรกรรม และ ป่าไม้แขวงจำปาสัก, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๓๕} พระมะฆานัน บโทะบับ บโมะลั ทร.บ , บกะทิน, ๓ ' ไธงโอม:สะทอ ' าว ภาวโอม, ๓ ' ฮอ บโ 19 ัก บอ ๒. ๒556. ๓ ' 1-4

อีกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีปฏิบัติของชาวลาว ถ้าจะดูตามลักษณะของคอง ๑๔ แล้ว จะเห็นว่าเป็นการปกครองและการถวายความเคารพจงรักภักดีระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ภายใต้ การปกครอง และผู้บริหารในสังคมด้านศีลธรรม คือพระสงฆ์ด้วย ดังนั้นคำว่า “คอง” ครองสิบลี คือ ระเบียบกฎหมาย ข้อปฏิบัติ ๑๔ ข้อ ของพระราช พระสงฆ์ และคนทั่วไป ซึ่งได้ถอดออกมาจาก ของเดิมฉบับหลวงของหลวงพระบาง โดยมีเปลี่ยนแปลงอะไรโดยจะแยกเป็นอย่างไร ดังนี้ในที่นี้ ผู้เขียนจะยกเอาแต่เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเท่านั้นคือ “คอง” ที่ว่านั่นได้แก่คองสิบลีสำหรับ พระสงฆ์ และคนทั่วไปดังมีที่มาในรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๔.๑. คองสิบลีสำหรับพระสงฆ์

คองสิบลีของพระสงฆ์ก็คือข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์นั่นเองตามแบบฉบับหลวงพระบางอา จักรล้านช้างเดิม^{๕๐} สำหรับครองสิบลีสำหรับพระสงฆ์ลาวในสมัยก่อนนั้น นักปราชญ์คนลาวโบราณได้ ศึกษาแล้วนำเอาออกมาจากเสขียวัตถหรือ “ข้อปฏิบัติเพื่อความงามของสมณะ” และทำเป็นระเบียบ วิธีปฏิบัติของพระสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติเข้าได้กับทำเนียบประเพณีให้เป็นที่ศรัทธาและเลื่อมใสของญาติ โยม^{๕๑} รายละเอียดมีต่อไปนี้

๑. ข้อหนึ่ง ให้พระสงฆ์เจ้าสูตรเรียน พระธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้าและรักษาศีล ๒๒๗ อย่าให้ศีลต่างพร้อยและศีลขาด
๒. ข้อสอง ให้บัวละบัตร์กุฏิวิหาร ปิดตาดกรวดยงอย่าให้วัดเค้าร้าหมอง
๓. ข้อสาม ให้ปฏิบัติจัดทำตามศรัทธาชาวบ้านที่นิมนต์การทำบุญให้ทานบวชหตเป็นต้น
๔. ข้อสี่ ถึงเดือนแปดให้เข้า จำพรรษาตลอดสามเดือน จนถึงเดือนสิบเอ็ดแสมค้ำหนึ่งไป หาเดือนสิบสองเพ็ง ให้รับผ้ากฐินรักษาผ้าครอง รักษาครองผ้าถึงสี่เดือน
๕. ข้อห้า ออกพรรษาแล้ว ถูหนาวภิกษุสงฆ์เจ้าเข้าปริวาสกรรม ฯลฯ
๖. ข้อหก ให้เที่ยว บินบาตร ตามบ้านน้อยบ้านใหญ่ อย่าให้ขาด
๗. ข้อที่เจ็ด ให้สูตรมนต์ภาวนา ทุก คำ เข้า คิน วัน อย่าขาด ฯลฯ
๘. ข้อที่แปด เถิงวันศีลดับ ศีลเพ็งให้ประชุมกันทำอุโบสถสังฆกรรมอย่าขาด

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระคำแพง มณีวงศ์, เจ้าอาวาสวัดบ้านโนนสว่าง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๖.

^{๕๑} ພຣະມະຫາພົນທະນັບພົມມະຈັກຣ໌, ເສຂີຍະວັຕຣ໌ ເພີ່ອຕວາມງາມ ຂອງສ໌ ມມະນະ. ທີ່ ໂຮງພົມ: ສະຫວ່າງກາງພົມ, ພ.ສ. 2556. ໜ້າ 1,14.

๙. **ข้อที่เก้า** เถลิงเทศกาลปีใหม่ทวายกไหว้ชิวอ แห่น้ำไปสรองพระพุทธรูปพระธาตุเจดีย์

๑๐. **ข้อสิบ** สังกาศปีใหม่ พระเจ้ามหาชีวิต ไหว้พระ ให้สรองน้ำ ให้พระราชวัง และบาศรี พระสงฆ์เจ้า

๑๑. **ข้อสิบเอ็ด** ศรีทธาชาวบ้านนิมนต์สิ่งใด อันบ่อผิดครองวินัยก็ให้ปฏิบัติตาม

๑๒. **ข้อสิบสอง** เป็นสมณะให้พร้อมกันสร้างวัดวาอาฮาม พระธาตุเจดีย์

๑๓. **ข้อสิบสาม** ให้รับทานของทวายก หรือ สังฆภัต สลากภัตรเป็นต้น

๑๔. **ข้อสิบสี่** พระเจ้ามหาชีวิต เสนาข้าราชการ มีศรีทธานิมนต์ มาประชุมกันในสิมา “โบสถ์” แห่งใดแห่งหนึ่ง ในวันเดือนสิบเอ็ดเพ็ง เป็นกาลละอันใหญ่อย่าได้ขัดขืน

๔.๔.๒. คองสิบสี่ “กฎหมายสิบสี่ข้อสำหรับคนทั่วไป”

สำหรับครองสิบสี่ของบุคคลทั่วไปแล้วก็คือข้อวัตรปฏิบัติหรือการวิธีปฏิบัตินั้นเองตามแบบ สมัยโบราณของลาว^{๔๒} ราชระเอียมต่อไปนี้

๑. **ข้อหนึ่ง** เมื่อเข้ากล้า เป็นหมากแล้ว อย่านับกินก่อน ให้เอาทำบุญให้ทานแก่ผู้มีศีล กินก่อน แล้วจึงค่อยกินเมื่อภายหลัง

๒. **ข้อสอง** อย่าโลภร้าย ถ้อยตาซึ่ง อย่าจ่ายเงินแดงแปลงเงินคว้าง และอย่ากล่าวคำ หยาบเข้า กล้าแข็งต่อกัน

๓. **ข้อสาม** ให้พร้อมกันทำฮั่วต้าย และกำแพงอ้อมวัดวาอารามและบ้านเมืองแห่งตน แล้ว ให้ปักหอสีแจไว้บ้านและเฮือน

๔. **ข้อสี่** เมื่อจักขึ้นเฮือนนั้นให้พากันช่วยล้างตีนเสียก่อนแล้วจึงขึ้น

๕. **ข้อห้า** เมื่อถึงวันศีล ๗,๘ ,๑๔,๑๕ คำ ให้สมมา “ขอขมา” ก้อนคร้าแม่คิไฟ บันได และ ประตู ที่ตนอาศัย ชูค้ำคื่น

๖. **ข้อหก** เมื่อจักนอนให้เอาน้ำล้างตีนก่อนจึงนอน

๗. **ข้อแปด** เถิงวันศีลให้เอาให้เอาดอกไม้รูปเทียน “ขอขมา” บูชาผัวแห่งตน และเถิงวัน อุโบสถ ให้แต่งดอกไม้ทูปเทียนไปเคนถวายพระสงฆ์เจ้า

๘. **ข้อแปด** เถิงวันศีลดับศีลเพ็งมานั้น ให้นิมนต์พระสงฆ์เจ้ามาสูตรมุงคุณเฮือน และ ทำบุญใส่บาตรถวายทาน

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายอานงศักดิ์ แก้วพันธวงศ์, ผู้รับผิดชอบด้านประเพณีประจำบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๖

๙. **ข้อเก้า** เมื่อภิกษุมาบิณฑบาตนั้นอย่าให้ท่านได้ร้อถ้า และเวลาใส่บาตรก็อย่าชวนบาตร และยามใส่บาตรนั้นอย่าใส่รองเท้าถึอร่ม ผ่าปกหัวอุ้มหลาน หรือถือเครื่องศาสตราอาวุธ

๑๐. **ข้อสิบ** เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ข้าอะเบื่องตันแล้วให้แต่งขันดอกไม้รูปเทียน และ เครื่องอัฐฐะบริขารไปถวายทาน

๑๑. **ข้อสิบเอ็ด** เมื่อเห็นภิกษุสงฆ์เจ้ากายมา ให้นั่งลงยอมมือไหว้ก่อนแล้วจึงค่อยจาระจา

๑๒. **ข้อสิบสอง** อย่าเหยียบย่ำเงา เจ้าพระภิกษุ ตนมีศีล บริสุทธิ์

๑๓. **ข้อสิบสาม** อย่าเอาอาหารที่ตนกินแล้วไปทาน ให้แก่พระสงฆ์เจ้าและอย่าเอาไว้ให้ ผัวกิน จะกายเป็นบาป ได้อันใดในชาติหน้าจะมีแต่แนวบ่อดี

๑๔. **ข้อสิบสี่** อย่าเสพเมถุนกามคุณในวันศีลวันเข้าวัสสะ ออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ ถ้าต้อทำ ได้ลูกได้หลาน ออกมาก็จะบอกยากสอนยาก^{๕๓}

ในประเพณีสิบสองเดือนและครองสิบสี่ที่เป็นข้อวัตรปฏิบัติของชาวลาวสมัยก่อนสอดครองกับการให้สำภาษณ์ของนายสำราญ มณีวงศ์ กรรมการแนวลาวสร้างชาติแขวงจำปาสัก ได้กล่าว ว่า อยากให้ประชาชนบรรดาเผ่าได้พร้อมเพียงกัน เชิดชูและเสริมขยายมูลมรดกอันล้ำละบุชาของชาติ สุมใส่งานการศึกษาอบรม การเมืองแนวคิดให้ประชาชนบรรดาเผ่า บรรดาชั้นคน ให้รักบ้านเกิดเมืองนอน รักอิทธครองประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม และเคียงกับมีน้ำใจรักชาติ คือมูลเชื่อความสามัคคี อันล้ำละบุชาที่ยึดเยื้อยาวนาน รู้ครรรพนับถือ วัฒนธรรม อิทธครองประเพณีอันดีงามของชาติ รู้อดอ้อมตอมต้อม รักแพงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมพัฒนาตนเอง เป็นเจ้าการเพื่อความก้าวหน้าภายในแขวงและเมืองของพวกเรา, ประสานสัมพันธ์กับองการพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว และศาสนาต่างๆ เพื่อปฏิบัติความสามัคคีประชาชนในชาติ,ปฏิบัติสิบสี่ในการเชื่อถือ หรือไม่เชื่อถือของพลเมืองลาว.^{๕๔}

การศึกษาประเพณีที่เกี่ยวกับศรัทธาของชาวพุทธลาวประเพณีในการทำควมดีในจำนวนสิบสองเดือนหรือเรียกอีกอย่างว่าประเพณี “อิทธสิบสองครองสิบสี่”ในวิถีพุทธแบบชาวลาวพอที่จะสรุปได้ควมหมายสองประเด็นว่า

^{๕๓} ເຮົາ ອົງເດີມ ຫນ້າ ງສີ ທ່ານປົມປະຕິບັດ ພະນະຄອນວົງຈັນ ມູນ ມໍລະດົກລຸ້ນລາວອ້າຍລາວ ຫນ້າ 245, ພຣະຄູ ຍູ ພົມມະສອນ ພຣະໄຕຣໂວກວິ ດານ. ພົມທົ ດມໂທຣການພົມ, ພ.ສ. 2549, ຫນ້າ 72-73.

^{๕๔} ສັມພາສັນ ນາຍສຳຣາູ ມນີວົງສ໌ ກຣມການແນວລາວສ້າງຊາດີ ແຂວງຈຳປາສັກ ກຣມການພັກເມືອງ ປຣະ ຫາຣແນວລາວສ້າງຊາດີເມືອງສຸຂຸມາ, ຄຣິ່ງວັນທີ ๙ ສິງຫາຄມ ๒๕๕๖

๑. เป็นวิธีการ กิจกรรม สำหรับการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้ปกครองผู้นำและผู้ตาม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๒. เป็นระเบียบ กติกา กฎหมาย กฎเกณฑ์ ของการอยู่ร่วมกัน กับคนจำนวนมาก และได้สะท้อนให้เห็นท่วงท่าของการดำรงชีวิต โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ

สรุปว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องพิสูจน์ของความเฟื่องฟูรุ่งเรืองทางวรรณคดีความเจริญทางด้านประเพณี และศิลปะ วัฒนธรรมของประชาชนของชาติอ้ายลาว แต่โบราณว่า มีอัจฉริยะ หรือเป็นเจ้าบทกลอนเพียงใด แม้แต่จารีตประเพณีอันเป็นกรอบสำคัญ ประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคลตลอดจนกระทั่งกติกากในการปกครองบ้านเมือง สำหรับชนชั้นปกครอง ประดุจธรรมนูญจารีตประเพณีของประเทศ ได้จารึกเป็นบทกลอน เพื่อที่จะให้เป็นภาษา สละสลวย แพร่หลาย จนซึมซาบเข้าถึงจิตใจของสมาชิกในสังคมทุกคนได้งานขึ้น เป็นการปลูกฝังด้วยศรัทธา โดยชี้ให้เห็นถึงบาปต่อผู้ที่ขัดขืนและกระทำความผิด ให้สำนึกและเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคม.

จากการศึกษาวิจัยโดยภาพรวมแนวทางการสร้างศรัทธาในลาวและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาในลาวก็คือในแขวงจำปาสักของลาวสามารถสรุปได้ว่า: สถาบันที่สำคัญในการบริหารประเทศได้แก่สถาบันการเมืองก็มีส่วนสำคัญในการสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางในการส่งเสริมประเพณีต่างๆ เพราะถือว่าเป็นสถาบันที่ขับเคลื่อนระบบกลไกต่างๆ ของแขวงเหมือนกันกับหลายๆประเทศ ดังนั้นแนวทางในการสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและประเพณีต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสำคัญทางสองฝ่ายคือรัฐและฝ่ายคณะสงฆ์ได้มีส่วนร่วมด้วยกัน.

๔.๕. การปกครองของคณะสงฆ์แขวงจำปาสัก

โครงการประกอบการปกครองสงฆ์ ได้ยึดถือปฏิบัติตามมติที่ประชุมใหญ่ผู้แทนพระสงฆ์ลาวทั่วประเทศแต่ละครั้ง ว่าด้วยการแต่งตั้งประธานองการพุทธศาสนาสำหรับลาว ธรรมะมนูปกครองสงฆ์ลาว^{๕๕} ฉบับปรับปรุงใหม่หมวดที่ ๕ ว่าด้วยสิทธิ์และหน้าที่ของ อพส. มาตรา ๑๘ สิทธิ์และหน้าที่ของประธาน มาตรา ๑๘ ข้อที่ ๑๘ - ๑. ประธานมีสิทธิ์และหน้าที่ แต่งตั้งยกย่องหรือปลดตำแหน่งหัวหน้ากรรมการ คณะกรรมการ อพส.หัวหน้าห้องการ คณะห้องการ ประธานวินัยธร ประธาน

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระถาวร แก้ววงศ์สา, หัวหน้ากรรมการปกครองสงฆ์ วัดอุดมไซ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๖.

ธรรมะธร ประธาน อพส แขวง ประธานนครหลวง เขตพิเศษ ตามการเสนอของคณะกรรมการบริหารงานประจำ และ ตามคำรัฐมนตรีกำหนดหลักการ ระเบียบการว่าด้วยการคุ้มครองและปกป้องการเคลื่อนไหวศาสนาใน สปป.ลาว เพื่อให้การปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย รับประกันการปฏิบัติสิทธิในการเชื่อถือและไม่เชื่อถือในศาสนาของพลเมืองลาว และ โครงประกอบกรรมาธิการปกครองสงฆ์ลาวมีดังนี้

- กรรมาธิการปกครองสงฆ์ขึ้นเมือง (อำเภอ)
- กรรมาธิการปกครองสงฆ์ขึ้นแขวง (จังหวัด)
- กรรมาธิการปกครองสงฆ์ขึ้นศูนย์กลาง (ส่วนกลาง)

หัวหน้ากรรมาธิการปกครองสงฆ์ขึ้นใดจะต้องได้มาจากรองประธาน อพส ขึ้นนั้นๆ หากมีหัวหน้ากรรมาธิการปกครองสงฆ์ขึ้นใดว่างลงคณะกรรมการบริหารงานประจำ อพส ขึ้นนั้นต้องได้ค้นคว้าหาบุคลากรผู้มารับผิดชอบหน้าที่แทนโดยเร็ว และ เสนอให้ประธาน อพส ขึ้นของตนออกข้อตกลงแต่งตั้งอย่างเป็นทางการอย่างช้าไม่เกิน ๓๐ วัน. กรรมาธิการปกครองสงฆ์แต่ละชั้นมีโครงสร้างประกอบการจัดตั้งของตนดังนี้คือ:

- หัวหน้ากรรมาธิการ ๑ องค์
- รองหัวหน้ากรรมาธิการ ๑ - ๒ องค์
- คณะกรรมาธิการ ๒ - ๓ องค์

กรรมาธิการปกครองสงฆ์แต่ละชั้นประกอบมีคณะพระวินัยธร และ ธรรมะธร คณะละ ๓-๕ องค์^{๔๖}.

๔.๕.๑. กรรมาธิการปกครองสงฆ์ขึ้นต่างๆในแขวงจำปาสักประกอบมี ๔ คือ:

- ด้านกรรมาธิการปกครอง
- ด้านกรรมาธิการศึกษา
- ด้านกรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรม และปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐาน
- ด้านกรรมาธิการศาสนูปการ “การก่อสร้าง ซ่อมแซม ปั่วแปลง”

๔.๕.๒. ด้านกรรมาธิการปกครองสงฆ์.

^{๔๖} ທຳມະນູນບົກຄອງສົງຄາວ ໝວດທີ 4, ວ່າດ້ວຍການຈັດຕັ້ງຊຸມຊົນບໍລິຫານສົງຄາວ ຕາມ ທີ 13: -1. ພ.ສ 2541 ຈັດພິມໂດຍ: ສູນກາງແນວລາວສ້າງຊາດ, ພິມທິ ໂຮງພິມລາວໝູ່ ມ ໜ້າ 9-10.

คณะกรรมการปกครองสงฆ์ในแต่ละชั้น ปฏิบัติงานภายใต้คำแนะนำประธานคณะ อ พ ส ชั้นของตน มีที่ทำงานห้องการเป็นเอกราช และอยู่ใกล้กับสำนักงานประธานชั้นของตนและกรรมการปกครองสงฆ์มีพละบาทสำคัญดังนี้คือ:

๑. มีภารบพบาท เป็นเสนาธิการให้แก่คณะประธาน อ พ ส ชั้นของตน.
๒. มีภารบพบาท ในการปกครองสงฆ์ คຸ້ມครองการเคลื่อนไหวของสงฆ์ และพระพุทธศาสนาทางด้านพระธรรม วินัย.
๓. มีภารบพบาท ในการกำหนดระเบียบปกครองสงฆ์ การคຸ້ມครองพระธรรม วินัย การดำเนินการแก้ไข อธิกร คดี การตัดสิน และการปฏิบัติโทษต่อผู้ฝ่าฝืนพระธรรม วินัย.
๔. มีภารบพบาท ในการค้นคว้า พิจารณา และเสนอขอยกย่อง เสนอให้เกียรติต่อผู้มีคุณงามความดี ทางพระพุทธศาสนา และปฏิบัติ วินัยกับผู้กระทำผิดต่อพระธรรม วินัย.

๕. การมีภารบพบาท ในการร่วมมือกับการนำ ของศาสนาพุทธต่างๆในการแลกเปลี่ยนพระธรรมทูตซึ่งกัน และกัน.^{๕๗}

๔.๕.๓. บทบาทกรรมการปกครองสงฆ์

มีบทบาทรับผิดชอบตำแหน่งงานสำคัญตามการให้คำสัมภาษณ์ พระบุญปอน สอนสักสิทธิ์ รองประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว หัวหน้ากรรมการปกครองลาว ได้กล่าวถึงบทบาทกรรมการปกครองสงฆ์ลาวว่ากรรมการปกครองสงฆ์มีบทบาทต่างๆ ในการปฏิบัติงานในรายละเอียดของการปฏิบัติงานดังนี้คือ

- งานบริหาร ขาเข้า-ขาออก สถิติ และ แผนการของห้องการปกครอง.
- งาน วินัยจร ธรรมจร ประสานงาน และร่วมมือสากลเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนพระธรรมทูต งานนิติกรรม และการยกย่อง การปฏิบัติวินัย.^{๕๘}

จากการศึกษาวิจัยโดยภาพรวมของระบบการปกครองสงฆ์ลาว สามารถสรุปได้ว่า: ระบบการปกครองสงฆ์ลาว ต้องอิงอาศัยองประชุมใหญ่ผู้แทนพระสงฆ์ลาวทั่วประเทศแต่ครั้งธรรม

^{๕๗} ຈາກບົດລາຍງານ ກ່ຽວກັບຫ້ອງການ ສຶກສາສົງແລະ ຫ້ອງການ ອ.ພ.ສ ແຂວງຈໍາປາສັກ, ຈັດທຳໂດຍ ນັກສຶກສາພື້ນຖານລາວ, ວັນທີ 20 ທະຍາໄລສົງຈໍາປາສັກ. ຄ.ສ 2010. ໜ້າ 68.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระบุญปอน สอนสักสิทธิ์ หัวหน้ากรรมการปกครองสงฆ์แขวงจำปาสัก, ๒ สิงหาคม ๒๕๕๖.

มะนูนปกครองสงฆ์ลาว เป็นหลักในการบริหาร ในการปกครองยึดถือตาม มาตรา ๑๘ ของธรรมนูญประธานมีสิทธิและหน้าที่แต่งตั้ง ยกย่องหรือลดตำแหน่งงานหัวหน้ากรรมการ คณะกรรมการบริหารงาน อพส. ทุกชั้นทุกแขนงการ แต่ต้องได้รับการเห็นชอบ ตามการเสนอของคณะกรรมการบริหารงานประจำ หรือ คณะกรรมการบริหารงานชั้นต่างๆ สำหรับวุฒิในการเข้ารับตำแหน่งเป็นผู้ปกครองสงฆ์ในแต่ละชั้น ตลอดถึงนครหลวง ต้องมีสิบบรรษาขึ้นไป สำหรับผู้ปกครองชั้นวัดต้องมีอายุพรรษาตั้งแต่ ห้าพรรษาขึ้นไป ยกเว้นวัดที่ไม่มีพระถึงห้าพรรษา แต่ต้องเป็นคณะกรรมการบริหารงาน อพส. ชั้นนั้นๆ ในการคัดเลือกเอาพระสงฆ์ขึ้นมาร่างตำแหน่งเป็น “เจ้าอาวาสวัด” ในแต่ละครั้งต้องมีคณะกรรมการบริหารงานชั้นบ้าน คณะกรรมการบริหารงาน อพส. ชั้นเมือง(อำเภอ) แนวลาวสร้างชาติอำเภอ และ ปัจจุบันมีอีกหนึ่งองค์กรที่ตั้งขึ้นมาใหม่ คือ แพนทภายในเมือง(อำเภอ) เข้าร่วมเพื่อเป็นสักขีพยานในการรับรู้ และสะดวกต่อการประสานพบกับฝ่ายบ้านเมือง ในการบริหารงาน การปกครองสงฆ์ ในการบริหารงานแต่ละครั้งในแต่ละชั้นต้องได้ปฏิบัติตามธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาวที่ว่าด้วยสิทธิหน้าที่และภาระบทบาทตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในหมวดที่ 5 มาตรา 18 ของธรรมนูญปกครองสงฆ์ และปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบตำแหน่งงานในแต่ละชั้นของตนที่ถูกแต่งตั้ง.

๔.๖. งานด้านการศึกษา

สำหรับการศึกษาในแขวงจำปาสัก ได้มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากระบบก่อนโรงเรียน เช่น อนุบาล ก็มีสถานศึกษาหลายแห่งทั้งทางภาครัฐ และ เอกชน มีโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและโรงเรียนวิชาชีพต่างๆ ก็ได้มีการเปิดการเรียน-การสอนอย่างเป็นปกติและได้มีการปรับปรุงระบบการศึกษา เป็นขั้นๆ เรื่อยมาเพื่อให้เหมาะสมใกล้เคียงกับสากล ในทีละขั้น และ ในปีพุทธศักราช. พ.ศ. ๒๕๕๖ นี้เองประเทศลาว ได้มีการปรับปรุงระบบการศึกษาใหม่ แขวงจำปาสักก็มีการสนองตอบรับต่อนโยบายของรัฐบาลปฏิบัติตามคำรัฐทิศทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ของระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาของลาววางออก^{๔๙} ที่มีอยู่ ๓ ลักษณะ ๕ หลักมูล ที่เกี่ยวกับการศึกษาของลาว

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ บุตรศรีวงศ์, หัวหน้าห้องการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก, ๓ สิงหาคม ๒๕๕๖

ลักษณะของการศึกษาของลาว หมายถึงจุดพิเศษเฉพาะของการศึกษาลาว ซึ่งประกอบไปด้วยคือ ๑). ลักษณะชาติ ๒). ลักษณะวิทยาศาสตร์และทันสมัย ๓). ลักษณะมหาชน ทั้ง ๓ ลักษณะดังกล่าวได้กลายเป็นหลักการหรือวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาของลาวมาหลายทศวรรษแล้ว.

หลักการการศึกษา หมายถึงหลักการ หรือ จุดหมายพื้นฐานของการศึกษาที่มุ่งการสร้างคนรุ่นใหม่ให้พัฒนารอบด้าน และ สมส่วนทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา “ความรู้ความสามารถ” โดยให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม ของชาติตามทิศสังคมนิยม. หลักการศึกษาของลาว ประกอบด้วยคือ ๑). คุณสมบัตินักศึกษา. ๒). ปัญญาศึกษา. ๓). แรงงานศึกษา. ๔). การศึกษา. ๕). ศิลปศึกษา.^{๕๐} และในข้อตกลงของรัฐมนตรี ว่าด้วย ๓ ข้อแข่งขันของแผนการศึกษาและกีฬา หมวดที่ ๑ บทบัญญัติทั่วไป มาตรา ๒ ว่าด้วย เนื้อใน ๓ ข้อแข่งขันของแผนการศึกษาและกีฬา มีเนื้อในดังนี้คือ

๑. สอนดี-เรียนเก่ง
๒. ต้านปรากฏการย่อท้อ(สิ่งที่ไม่ดี)
๓. สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน ศูนย์สถาบันการศึกษาและกีฬา^{๕๑}

การศึกษาคือการพัฒนาคนจากจุดหนึ่ง ไปยังอีกจุดหนึ่ง จากไม่มีความรู้กายมาเป็นคนที่มีความรู้ มีคุณสมบัตินักศึกษา คือพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล กลุ่มคนและสังคม คุณสมบัตินักศึกษา หมายถึงความดี ความประพฤติดี คุณลักษณะประจำตัวทางด้านแนวคิดทัศนคติ ค่านิยม ที่แสดงออกต่อกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของลาวในระยะใหม่นี้ นายบัวริน วงพะจันทร์ สมาชิกสภาแห่งชาติ ชุดที่ ๗ หัวหน้าแผนกศึกษาธิการและกีฬา แขวงจำปาสัก ได้ให้สัมภาษณ์ที่โรงแรมปากเซ เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ว่า^{๕๒} คุณสมบัตินักศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างพลเมืองดีให้แก่ประเทศชาติ เพื่อให้สังคมมีความสวัสดี ยุติธรรม ความสงบ ปราศจากความขัดแย้ง และ เป็นการหลุดพ้นปรากฏการย่อท้อต่างๆ ในสังคมเพื่อให้บ้านเมืองสามัคคีปองดอง

^{๕๐} จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ๓๖ มาตรา ๕๖ ของลาว พ.ศ. ๒๕๕๖ หน้า ๑, ๑๔.

^{๕๑} จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ๓๕ มาตรา ๕๕ ของลาว พ.ศ. ๒๕๕๖ หน้า ๒.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายบัวริน วงพะจันทร์, สมาชิกสภาแห่งชาติ ชุดที่ ๗ หัวหน้าแผนกศึกษาธิการ และกีฬา แขวงจำปาสัก, ที่โรงแรมปากเซ, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

๔.๖.๑. ด้านกรรมาธิการศึกษา

ในส่วนของการศึกษาสงฆ์นั้น พระมหาบุญเลิศ ศรีวิวงศ์ศักดิ์ นักเผยแผ่ศีลธรรม พระธรรมทูตของลาวให้ความเห็นว่าการศึกษาที่น่าพาให้ความเจริญ การให้การศึกษาคือการให้ทรัพย์ที่มีค่าแก่ชาติ^{๕๓} สอดคล้องกับธรรมเนียมปกครองสงฆ์ลาวที่บัญญัติไว้ว่า^{๕๔} คือ

๑. ด้านกรรมาธิการศึกษาสงฆ์ การศึกษาสงฆ์ เป็นแขนงหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ประกอบส่วนเข้าในการพัฒนาการศึกษา อยู่ใน สปป.ลาว ก็คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทาง นโยบายของพรรคและรัฐบาล.

๒. การศึกษาสงฆ์ มุ่งเน้นความรู้ความสามารถ ในด้าน พุทธศาสตร์ ธรรม วินัย ภาษาบาลี และ พระไตรปิฎกให้แก่พระสงฆ์สามเณรได้นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอน ที่ดีงามของพระพุทธศาสนา ไปเผยแผ่ให้เกิดประโยชน์อย่างเข้มแข็งแก่สังคม.

๓. นอกนั้นยังให้ความรู้ความสามารถในวิชาสังคม ศิลปะอันเป็นมูลมรดก และ เทคนิค วิทยาการ พื้นฐานจำนวนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ ประกอบส่วนเข้าในการบำรุงรักษา สร้างพลเมืองดี มีน้ำใจรักชาติ รักรบอบประชาธิปไตยประชาชน รัก และเป็นเจ้าเสริมขยายมูลเหตุวัฒนธรรมของชาติ.

๔. การศึกษาสงฆ์ได้ดำเนินการ บริหารจัดการ ภายใต้การคุ้มครอง ขององค์การพระพุทธศาสนาสำหรับลาว โดยมีการอุปถัมภ์จากกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ในด้านวิชาการและงบประมาณของรัฐ การศึกษาสงฆ์สามารถปรับปรุง และ พัฒนาด้วยการระดมทุนการบริจาค จากพุทธศาสนิกชน และ การสร้างตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษา โดยการรับผิดชอบขององค์การพระพุทธศาสนาสำหรับลาว การศึกษามีสองภาคดังนี้:

ก. ภาคสามัญศึกษากำหนดเรียน ๑๒ ปี

ข. ภาคอชีวศึกษา “เรียนอาชีว” เรียนหลักสูตรปริญญาตรี ๔ ปี

ในปัจจุบันภาครัฐบาลได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรใหม่ รับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬาของลาว เพื่อการศึกษาของลาวได้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ เป็นสากลมากขึ้นทางคณะสงฆ์

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระมหาบุญเลิศ ศรีวิวงศ์ศักดิ์, นักเผยแผ่ศีลธรรม พระธรรมทูตของลาว ที่บ้านหมากมี เมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก, ๔ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๕๔} ເຮົາ ອົງເດີມ ທ່າມະນຸນ ບໍ່ ກຳລັງ ສົງ ງາວ ໝອດທາ ີ 5, ວ່າດ້ວຍໜ້າ ທາ ີ ຂອງ ອ.ພ.ສ ສົງ ກສາສົງ, ມາດຕາທາ ີ 17: -1-6. ພ.ສ 2541 ຈັດພິມໂດຍ: ສູນກາງແນວ ລາວສ້າງລາວ, ພິມທາ ີ ໂຮງພິມລາວໜຸ່ມ ພິມໜ້າ 11,12

ลาวก็ได้ปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์ใหม่ให้ดีขึ้น มีการกำหนดหลักสูตรใหม่ ด้วยการรับรองจากรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาของลาว ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร ระบบการเรียน การสอน ในระดับสามัญศึกษา และ ระดับวิชาชีพ รายละเอียดดังนี้คือ:

ค. ภาคสามัญศึกษา “ภาคบังคับ” กำหนดเรียน ๑๒ ปี

- ชั้นประถมศึกษา ๕ ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเรียน ๔ ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเรียน ๓ ปี

ง. ภาคอชีวศึกษา “เรียนอาชีพ” วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย กำหนดเรียน ๒-๔ ปี. เรียนหลักสูตรชั้นสูงหรืออนุปริญญา ๒ ปี เรียนหลักสูตรปริญญาตรี ๒ ปี. รวมเป็น ๔ ปี. สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ พระบุญจันท์ ห่อจิ้นยวงค์ หัวหน้ากรมการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก กล่าวว่า การที่พรรคและรัฐบาลได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาใหม่นั้นว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะอีกไม่นานลาวก็ได้เขาเป็นประชาชาติอาเซียนแล้ว ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องได้ปรับปรุงระบบการศึกษา วิทยาลัยสงฆ์จำปาสักก็ได้ร่วมสัมมนาทางวิชาการ ด้านการศึกษากับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นประจำ^{๕๕}

๔.๖.๒. ระบบการบริหารการศึกษาสงฆ์

สภาพบริหารการศึกษาคือองค์ประกอบการบริหารสูงสุดของการศึกษาสงฆ์ เปิดประชุมสามัญปีละครั้งและประชุมวิสามัญตามความจำเป็นของสภาพบริหารการศึกษาสงฆ์ ครือประธานองการพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวเป็นผู้แต่งตั้ง แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น

๑. ชั้นศูนย์กลาง “ส่วนกลาง” เรียกว่า คณะศึกษาสงฆ์ศูนย์กลางชั้นแขวง หรือ “นครหลวง” เรียกว่า คณะศึกษาสงฆ์แขวง(จังหวัด) หรือคณะศึกษาสงฆ์นครหลวง

๒. ชั้นเมือง(อำเภอ) เรียกว่า คณะศึกษาสงฆ์เมือง.

๔.๖.๓. ระบบการศึกษาชั้นสูง “อนุปริญญา” และปริญญาตรี ส่วนของวิทยาลัยสงฆ์:

วิทยาลัยสงฆ์จำปาสักเป็นระบบการศึกษาชั้นสูง “อนุปริญญา” และปริญญาตรี สถาบันแห่งนี้ได้รับอนุญาตสร้างตั้งขึ้นจากรัฐบาลโดยตรง เป็นสถาบัน การศึกษาของของรัฐคุ้มครองโดยกจากศูนย์กลางองการพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวโดยได้รับการอุปถัมภ์ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระบุญจันท์ ห่อจิ้นยวงค์, หัวหน้ากรมการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก, ๔ สิงหาคม ๒๕๕๖.

ของลาว วิทยาลัยสงฆ์จำปาสักเป็นสถาบันการศึกษาสงฆ์อีกแห่งหนึ่งของคณะศึกษาสงฆ์ลาวนับว่าเป็นสถาบันการศึกษาแห่งที่สองของคณะสงฆ์รองจากวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้งที่นครเวียงจันทน์ ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ที่แขวงจำปาสัก ภาคใต้ของลาว มีระบบการบริหาร หน่วยงาน การจัดการ การเรียน การสอน เหมือนกับวิทยาลัยทั่วไป แต่วิทยาลัยสงฆ์จำปาสักมีสองภาคส่วนที่ขึ้นตรงต่อที่ให้การดูแลและอุปถัมภ์ สำนักงานภาษาลาวนิยมใช้กับงานราชการ เรียกว่าสายตั้งและสายขวาง สายตั้งที่ขึ้นกับก็คือคณะศึกษาสงฆ์ส่วนกลาง ขึ้นตรงทั้งสองภาคส่วนอันได้แก่ภาคส่วนพุดินัย และนิตินัย ส่วนสายขวางที่วิทยาลัยสงฆ์ขึ้นกับ ในทางนิตินัยได้แก่ภาคส่วนของรัฐคือกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา มีหน้าที่ในการช่วยสร้างหลักสูตร ช่วยสร้างตำราเรียน ช่วยคุ้มครองบริหาร ช่วยติดตามและกวดกาการศึกษาเพื่อรับรองสถานที่ทางการศึกษาคือโรงเรียนและรับรู้ประกาศนียบัตร

๔.๖.๔. รูปแบบการพัฒนาบุคลากรครูของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก

การพัฒนาบุคลากรครูก็คือการพัฒนาการศึกษา ถ้าครูมีความรู้ความสามารถดีมีคุณภาพดีก็จะสามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพดีไปด้วยเพราะครูคือแม่พิมพ์ของชาติ ดังนั้นวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก นับว่าเป็นสถานการศึกษาหนึ่งที่ช่วยแบ่งเบาพาละของภาครัฐก็คือประเทศชาติ ปรับปรุงความรู้ความสามารถให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้ดีขึ้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ นายคำพุด วิมนต์จิตร รักษาการวิชาการกล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรเพราะจะช่วยพัฒนาทักษะ ความรู้ที่จำเป็นของบุคลากรครูรวมถึงพัฒนาอาชีพ และพัฒนาองค์กรจะช่วยในการพัฒนาแนวคิด คุณสมบัติ ทักษะคติมีความหนักแน่นต่อวิชาชีพและพฤติกรรมของบุคลากรให้ดีขึ้นตามลำดับ^{๕๖} ในการพัฒนาควรต้องทำปกติ เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและทำทุกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานะภาพของบุคลากรหรือมีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้น สำหรับวิธีการในการพัฒนาบุคลากรครูได้มีการพัฒนาในหลายรูปแบบเช่น:

ค. มีการส่งไปยกระดับทางการศึกษา ทั้งภายใน และต่างประเทศ ทั้งระยะสั้น และระยะยาว การไปฝึกอบรม หรือ ไปทัศนศึกษา ศึกษาทางไกล การร่วมประชุมทางด้านวิชาการ การประชุม นิเทศ แนะนำ และ การนิเทศการเรียน-การสอน.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายคำพุด วิมนต์จิตร รักษาการ วิชาการ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก, ๕ สิงหาคม ๒๕๕๖.

ง. การมอบหมายงาน การทดลองงาน และการรักษาการแทน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และงานสอนอื่นๆ ที่สามารถพัฒนาบุคลากรครูให้ถูกต้อง และ เหมาะสมกับสภาพการตัวจริง.^{๕๗} นี้ก็เป็นแผนงานหนึ่งของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก ที่ได้ยกระดับการบริหาร และ พัฒนาให้ดีขึ้นอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อกระเเริ่ยมเข้าเป็นประชาชาติอาเซียนอย่างภาคภูมิใจ

๔.๗. กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.

กระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา มีหน้าที่ในการรับผิดชอบดังนี้:

๑. กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา มีหน้าที่ในการช่วยสร้างหลักสูตร ช่วยสร้างตำราเรียน ช่วยคุ้มครองบริหาร ช่วยติดตาม และกวดกวดการศึกษาเพื่อรับรองสถานที่ทางการศึกษา คือโรงเรียน และรับรู้ประกาศนียบัตร(วุฒิบัตร).

๒. ส่งครูไปช่วยสอนแบบประจำ หรือเป็นรายชั่วโมงในชั้นมัธยมตอนต้น และตอนปลาย และไปช่วยงานแขนงการศึกษาสงฆ์ ตามถาณะบทบาทการจัดตั้งเมื่อเห็นว่ามีควาจำเป็น.

๓. ให้การอุปถัมภ์ทางด้านงบประมาณของรัฐ เพื่อเป็นนิจกัคให้แก่ครูสอน นับแต่ชั้นมัธยมเป็นต้นมา สื่ออุปกรณ์ที่ใช้เข้าในการเรียนการสอน และพาหาณะที่จำเป็นเข้าในการศึกษา.

๔. ช่วยซ่อมแซม อาคารเรียน ช่วยก่อสร้างโรงเรียน มัธยมตอนปลายและวิทยาลัยสงฆ์ในกรณีสนับสนุนเงินสวัสดิการให้แก่ักเรียนมัธยมตอนปลาย และวิทยาลัยสงฆ์ในกรณีมีความจำเป็น.

๕. ช่วยก่อสร้าง การยกระดับพนักงานให้โรงเรียนสงฆ์ ให้ได้รับการศึกษาทั้งภายใน และต่างประเทศ ถ้ามีเงื่อนไข^{๕๘}

๔.๘. องการพุทธศาสนาสำพันธ์ลาว

องการพุทธศาสนาสำพันธ์ลาวมีหน้าที่ในการรับผิดชอบดังนี้:

๑. รับผิดชอบการบริหารการศึกษาสงฆ์ แต่งตั้งอาจารย์ที่เป็นพระสงฆ์รับผิดชอบงาน การสอน สร้างวัสดุ และอุปกรณ์ทางการศึกษา.

^{๕๗} ທ້າວ ວິ ລັດ ແລະ ນາງ ມະ ນິ ດາ ອຳ ທາ ວິ ງ, ບົດ ລາຍ ຂອບ ກະ ສິ ກສາ ພິ ກາ ງານ (ພາກ ພິ ເສດ) ລຸ້ ນ ທີ ີ 3, ທີ ີ ວິ ທະ ພາ ໄລ ສິ ງ ຈຳ ບາ ສັ ກ. ວັນ ທີ ີ 24/04/2013. ຫນ້ ຳ 21-22.

^{๕๘} ຈາກ ບົດ ລາຍ ງານ ກ່ ັ ີ ວັ ກ ັ ບ ຫ້ ອງ ການ ສິ ກສາ ສິ ງ ແລະ ຫ້ ອງ ການ ອ ພ ສ ແຂວງ ຈຳ ບາ ສັ ກ, ລັ ດ ທຳ ດ້ ັ ງ ບ໌ ກະ ສິ ກສາ ພິ ກາ ງານ ລຸ້ ນ ທີ ີ 2 ວິ ທະ ພາ ໄລ ສິ ງ ຈຳ ບາ ສັ ກ. ຄ.ສ 2010. ຫນ້ ຳ 72-76.

๔. จัดโครงการบวชสามเณร อบรมเยาวชน โครงการช่วยผู้ป่วยเอดส์ ช่วยเหลือผู้ทุพพิกาศ ผู้ด้อยโอกาส โครงการแก้ไขสิ่งแวดล้อม และ โครงการสกัดกั้นสิ่งเสพติดที่ทำชาติบ้านเมือง.

๕. จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ เขียนบทลงหนังสือพิมพ์ ธรรมะสั้นจร และ จัดปาฐกถาในวันสำคัญต่างๆ.^{๖๐}

จากการศึกษาวิจัย ในด้านกรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรม และปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานในแขวงจำปาสักของลาว สามารถสรุปได้ว่า มีระบบระเบียบขั้นตอนเป็นอย่างดี มีที่ตั้งและสำนักงานในการทำงานในการเผยแผ่ ทางภาครัฐฝ่ายบ้านเมืองก็ให้ความสะดวกแนะนำผลักดัน ให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้ลงเคลื่อนไหวนำเอาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ไปเผยแผ่ให้กับผู้ที่นับถือได้เข้าใจรับรู้โดยเฉพาะเยาวชนในเรื่องความดีความชั่วเรื่องของบาปบุญคุณโทษ บวกกับความมีศรัทธาของชนิกชนลาว ที่มีต่อพุทธศาสนาจริงเป็นการง่ายต่อการเผยแผ่ แต่องการพุทธศาสนาในแขวงเองยังขาดบุคคลกรผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้ ถึงแม้แต่น้อย และยังขาดปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อุปกรณ์ในการเผยแผ่ พาหนะในการรับใช้ และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง องค์กรพุทธศาสนายังไม่ได้ให้ความสำคัญในจุดนี้เท่าที่ควร เหตุนี้การเผยแผ่ศีลธรรม ในทางพระพุทธศาสนา จึงไปไม่ถึงเขตชนบท และสถานที่ห่างไกล.

๔.๘.๒. กรรมาธิการสาอนุปการ “การก่อสร้าง ซ่อมแซม บั้วแปลง”

การปกปักรักษาศาสนาสมบัติได้แก่การปกปักรักษาสมบัติสิ่งมีค่าของศาสนาเช่น พระพุทธรูป พุทธสีมาศาลาโรงธรรม กุฏิ หอพระไตรปิฎก หอระฆังและสิ่งก่อสร้างอื่นๆของศาสนา รวมไปถึงการปกปักรักษาหนังสือใบลานลาว ที่จารึกคำสอนทางศาสนา รวมไปถึงการสร้างวัดใหม่ การฟื้นฟูวัดร้าง การยกเลิกวัดและการย้ายวัด ทุกอย่างต้องทำให้ถูกต้องอย่างเป็นระบบ และการผูกมัดสีมา “ขอดสิม” จะต้องทำให้ถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติแท้ คือสวดถอด ทักลูกนิมิต และ สวดสมมุติให้ให้ถูกต้องแท้จริงเป็นพัทธสีมาสมบูรณ์^{๖๑} ในการทำยอดข้อฟ้าใส่พัทธสีมานั้นให้ปฏิบัติกระทำได้เพียงแต่ ๓,๕,๗,๙ ยอดเท่านั้น เพราะหมายถึงพระรัตนไตร พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ โภธิปิยธรรม

^{๖๐} จາກບົດວາງງານກໍ່ ວັດກໍ່ ບັ້ ອງການ ສຶກສາສົງ ແລະ ບັ້ ອງການ ອ ພ ສ ແຂວງ ຈຳປາສັກ, ຈັດບົດ ວ່າ ໂດຍ ນັກສຶກສາພື້ນຖານ, ບັນທຶກ 2 ວິທະຍາໄລສົງ ຈຳປາສັກ, ຄ.ສ 2010. ໜ້າ 69-70.

^{๖๑} ຫນັງສື ວິນັຍວິພາກ 3 ວິທີ ຜູກສົມ (ຂອດສົມ), ຈັດພິມໂດຍ: ຄະນະພຸດທະປະຣິດຊະຍາ ສູນກາງ ອ.ພ.ສ. ວັນທີ 9 ທັນວາ ພ.ສ. 2535. ໜ້າ 12

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาว” กรณีในแขวงจำปาสัก ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการมีดังต่อไปนี้

๑. ศรัทธาที่มาในคัมภีร์ ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. การดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธลาวในแขวงจำปาสัก
๓. การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเชิงคุณภาพ(Qualitative Research), การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research), เอกสารประณมภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการต่างๆ รวมไปถึงบทความ และ หนังสือที่เป็นประโยชน์ให้กับข้อมูลทางวิชาการรวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม(Field Research), การสัมภาษณ์เชิงลึก(In – depth Interview), การสังเกตแบบมีส่วนร่วม(Participant Observation), เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงถูกต้องและครบถ้วนนำมาศึกษาเพื่อความเข้าใจในปัญหาที่ถูกต้องได้สมเหตุสมผลดังกล่าวในรายละเอียดต่อไป...

๕.๑. สรุปผลของการศึกษา

๕.๑.๑. ศรัทธาที่มาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาภาพรวมของศรัทธาทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น ศรัทธาที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ความหมายตามศัพท์ พจนานุกรม บาลี-ไทย-ลาว-อังกฤษ ที่เกี่ยวข้องกับ “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามที่นักคิด นักเขียน วิชาการ นักปราชญ์ในทางพระพุทธศาสนา ลาว ไทยและชาวต่างชาติ ได้ให้ความหมายไว้ตามศัพท์มีความหมายลึกและกว้างมากและประเภทของศรัทธา ลักษณะศรัทธา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา อานิสงส์ หรือ คุณประโยชน์ของศรัทธา รวมความแล้วพอที่จะสามารถนำมาเขียนเพื่อให้ได้ใจความละเอียดในบทนี้มีดังต่อไปนี้คือ

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น ความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ ผู้มีศรัทธาแก่กล้าในพระพุทธศาสนาถึงกับสรรหรรพ์สมบัติของตนที่หามาได้โดยยากสรรให้ เป็นประโยชน์ในการกุศล นำมาทำให้เกิดประโยชน์กับตนเอง บุคคลอื่นและสังคม ผู้ที่กระทำเช่นนี้ได้

เรียกว่าผู้มีศรัทธา ศรัทธาหรือความเชื่อมั่นนี้เป็นสิ่งที่เกิดเองและเกิดได้ง่าย ไม่ต้องมีใครบอกหรือสอนก็เชื่อได้เอง เพราะความเชื่อเกิดได้จากตัวบุคคล จึงเชื่อได้ง่ายๆ เช่นเชื่อคนง่าย เชื่อเรื่องต่างๆ ง่าย การเชื่ออาจถูกบ้างผิดบ้างไปตามกระแสและเหตุการณ์นั้น เพราะฉะนั้นในคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงมีขอบเขตของความเชื่อไว้ว่าความเชื่อที่ดีหรือความเชื่อที่ถูกต้องนั้น ต้องเป็นความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นความเชื่อในสิ่งที่ดีงาม ไม่ออกนอกวิถีปฏิบัติประเพณี นอกถ่วงรอยไปตามกระแสคำพูดหรือเหตุการณ์ที่พบเห็น แต่ต้องใช้ปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลจึงจัดว่าศรัทธาอย่างถ่องแท้ พระพุทธศาสนาสอนว่า ความเชื่อนั้นจะต้องมีปัญญากำกับควบคู่ไปด้วย ศรัทธานั้นจะขาดปัญญาเสียมิได้จะต้องคู่กับปัญญาเสียไปจึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง เป็นศรัทธาที่มีเหตุมีผล และ สมเหตุสมผล

สรุปได้ว่า:ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น ความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ เชื่อในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ แต่ที่สำคัญต้องประกอบไปด้วยปัญญา มีเหตุมีผลเพียงพอในการเชื่อหรือศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่จะเชื่อถือแบบขาดเหตุผล หรือ ปราศจากซึ่งปัญญา ให้อยู่ในรูปแบบของเบญจศีล เบญจธรรมสิ่งเหล่านี้เรียกว่าศรัทธาโดยแท้ และ ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในเถรวาท ผู้ที่กระทำเช่นนี้ได้เรียกว่าผู้มีศรัทธาโดยสมบูรณ์.

๕.๑.๒. การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก

จากการศึกษาวิจัย การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาวแขวงจำปาสัก สามารถสรุปได้ว่า ชาวพุทธได้ดำเนินตามหลักธรรมของพุทธศาสนา ปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือหลักธรรมที่ใช้กับชาวพุทธที่เป็นญาติโยมทั่วไปอันได้แก่ ทาน ศีล ภาวนาและหลักของการปฏิบัติตามทางสายกลางคือ อริยมรรคมีองค์ ๘ สังคหวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ หลักความสามัคคี และหลักใหญ่เป็นหัวใจเป็นใจพระพุทธศาสนา ๓ ประการ คือ ๑). การไม่กระทำความบาปทั้งปวง อันได้แก่การไม่ทำบาปทุจริตทางกาย วาจา และใจ คือ รักษาศีล ๒). การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่การสร้างบุญกุศล ประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ มีความเมตตา กรุณา ประกอบสัมมาชีพมีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เสียสละแบ่งปัน ๓). การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ได้แก่การชำระล้างจิตใจให้สะอาด ปราศจากกิเลสอันเป็นเหตุแห่งความเศร้าหมอง

นอกจากนี้ในการดำเนินชีวิตของชาวจำปาสัก ยังได้ดำเนินตามจารีตประเพณี และ วัฒนธรรมที่ติดพันกับธรรมชาติ ทุกภาคส่วนของแขวง เป็นสังคมที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ ติดพันกับ

พระพุทธศาสนา ลักษณะการดำรงชีวิตที่ขาดไม่ได้ก็คือปัจจัย ๔ ถึงแม้ว่าจะต้องพึ่งพาธรรมชาติพึ่งพาตนเองแต่จำเป็นเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตหรือดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นสุข เหตุนี้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นโยชนให้แก่การศึกษาครั้งนี้ ทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลจริงที่ได้จากการศึกษาทั้ง พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ หนังสือภาษาลาว ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การศึกษาวิจัยบทความทางวิชาการ ข้อมูลทางเว็บไซต์ และ การสัมภาษณ์

๕.๑.๓. การดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธลาวในแขวงจำปาสัก

จากการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในลาวและความเป็นมาของพระพุทธศาสนาจำปาสักในอดีต สามารถสรุปความได้ว่า อาณาจักรจำปาสักหรือแขวงจำปาสักปัจจุบัน เป็นเมืองพุทธเป็นเมืองแห่งนักปราชญ์พระพุทธศาสนาได้มีความเจริญงอกงามเป็นลำดับมา ชาวนครจำปาสัก มีความใกล้ชิดและผูกพันกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก กษัตริย์ลาว“ผู้นำลาว”ในอดีต และประชาชนลาวมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งเป็นชีวิตจิตใจ จากหลักฐานต่างๆ ในทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา สามารถเป็นที่ยืนยัน เชื่อถือได้ถึงความเชื่อมั่น และศรัทธาของชาวลาวและชาวนครจำปาสักที่มีต่อพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงไม่แปลกใจเลยในเมื่อก่อนที่ผู้ปกครองได้แบ่งเบาพาละความรับผิดชอบบ้านเมือง ให้พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยกันปกป้องรักษา เพื่อให้ชาติบ้านเมืองได้รอดพ้นจากภัยคุกคามภายนอก และพระพุทธศาสนาก็ยังได้ทรงอิทธิพลทางด้านจิตใจ ถึงความเชื่อต่อชาวลาว ในเรื่องบาปบุญ คุณโทษ ในอดีตถึงเท่าปัจจุบัน.

สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องพิสูจน์ของความเฟื่องฟูรุ่งเรืองทางวรรณคดีความเจริญทางด้านประเพณีและศิลปะ วัฒนธรรมของประชนลาวแต่โบราณ จารีตประเพณีอันเป็นกรอบสำคัญในการประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคล ตลอดจนกระทั่งกติกาในการปกครองบ้านเมือง ประดุจธรรมนุญ จารีตประเพณีของประเทศ ได้จารึกเป็นบทกลอน แพร่หลาย จนซึมซาบเข้าถึงจิตใจของสมาชิกในสังคม เป็นการปลูกฝัง ด้วยศรัทธา โดยชี้ให้เห็นถึงบาปต่อผู้ที่ขัดขืน และ กระทำความผิด ให้สำนึก และ เข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคม

สำหรับขององค์การพุทธศาสนาสำพันลาวชั้นทุกชั้นของแขวง ในจำนวน ๔ กรรมาธิการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา เป็นองกรณ์หนึ่งที่มีอำนาจการปกครองพระสงฆ์ภายในแขวงของตน ให้ปฏิบัติอยู่ในระเบียบของธรรม วินัย เพื่อให้เป็นเครารพ และ ศรัทธาของญาติโยม มีหน้าที่ส่งเสริม และ ปกป้องพระพุทธศาสนาโดยตรงภายใต้ธรรมนุญปกครองสงฆ์ของลาว

ในด้านกรรมาธิการเผยแพร่วัฒนธรรม และปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานในแขวงจำปาสักของลาว มีระบบระเบียบขั้นตอนเป็นอย่างดี พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้นำเอาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ไปเผยแผ่ให้กับผู้ที่นับถือได้เข้าใจรับรู้โดยเฉพาะยุวชน ในเรื่องความดีความชั่วเรื่องของบาปบุญคุณโทษบวกกับความมีศรัทธาของชนิกชนลาวที่มีต่อพุทธศาสนาจริงเป็นการง่ายต่อการเผยแผ่

จากการศึกษาวิจัยการดำเนินชีวิตตามประเพณีของชาวพุทธลาวในแขวงจำปาสัก โดยภาพรวม สามารถสรุปเป็นแนวทางได้ว่า สถาบันที่สำคัญในการบริหารประเทศได้แก่สถาบันการเมืองก่อนมีส่วนสำคัญในการสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางในการส่งเสริมประเพณีต่างๆ เพราะถือว่าเป็นสถาบันที่ขับเคลื่อนระบบกลไกต่างๆ ของแขวงเหมือนกันกับหลายๆประเทศ ดังนั้นแนวทางในการสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและประเพณีต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสำคัญทางสองฝ่ายคือรัฐและฝ่ายคณะสงฆ์ได้มีส่วนร่วมด้วยกัน ประเพณีชาวพุทธในแขวงจำปาสัก มีศรัทธาความเชื่อตามแนวพุทธศาสนา ๓ ลักษณะคือ

๑. ลักษณะ เชื่อตามกันมา ตามประเพณีปฏิบัติ
๒. เชื่อ และ ศรัทธาในตัวบุคคลว่าดี สักสิทธิ์ โดยขาดเหตุผลความเข้าใจมากกว่าศรัทธา
๓. เชื่อในสิ่งสักสิทธิ์วัตถุมงคล ตื่นข่าวลือว่า สักสิทธิ์จริง และมีศรัทธา ความเชื่อในประเพณี และวัฒนธรรมที่ติดพันกับธรรมชาติ เป็นศรัทธา ความเชื่อ ผสมผสานคติความเชื่อดั้งเดิม เช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือธรรมชาติ เข้ากับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังนั้นจึงมีประเพณีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตด้วยศรัทธา คือประเพณีในการทำความดีในจำนวนสิบสองเดือนหรือเรียกอีกอย่างว่าประเพณี “ฮืดสิบสองคองสิบสี่”ในวิถีพุทธแบบชาวลาวพอที่จะสรุปได้ความหมายสองประเด็นว่า ๑.) เป็นวิธีการ กิจกรรม สำหรับการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้ปกครองผู้นำและผู้ตาม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ๒.) เป็นระเบียบ กติกา กฎหมาย กฎเกณฑ์ ของการอยู่ร่วมกัน กับคนจำนวนมาก และได้สะท้อนให้เห็นทางทำนองการดำรงชีวิต โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ

สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อเรื่องนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากที่จะทำรับรู้แนวทางต่างๆในการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนา ความเชื่อและศรัทธา แนวทางบริหารการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมนลาว อีกต่อไปในภายภาคหน้า เป็นการต่อเติมให้สิ่งที่ขาดหายไปนั้นสมบูรณ์ ให้เพื่อสังคมนลาวที่เป็นสังคมนพุทธอยู่แล้วนั้น มันคงแนบแน่น หนักแน่นต่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๕.๒. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาในทางพุทธศาสนาของชาวลาวแขวงจำปาสัก” เมื่อการศึกษาในครั้งนี้เสร็จลงแล้วผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

๕.๒.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้เป็นอย่างมากควรที่จะนำมาเสนอแนะเพื่อปรับใช้ในสถาบันสังคม พระพุทธศาสนาเถรวาท ของชาวลาวในแขวงจำปาสัก มีคือ:

๑. คณะปกครององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวในแขวงจำปาสัก ทุกชั้น ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาสงฆ์ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา ส่งเสริมทางด้านปัญญา และทุนทรัพย์ พร้อมให้ความสะดวกในการศึกษา เนื่องจากที่ผ่านมา ระบบการปกครอง และระบบการศึกษา ยังไม่ได้รับความเอาใจใส่มากนัก
๒. คณะเผยแผ่ศีลธรรมประจำแขวงจำปาสัก ทุกชั้นควรให้ความสำคัญเอาใจใส่ในเผยแผ่ศีลธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สังคมได้เข้าใจหลักแก่นแท้ของศีลธรรมมากขึ้นได้เป็นอย่างดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เพื่อให้สังคมได้ห่างไกลจากอบายมุข ต่างๆ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของชาติบ้านเมือง
๓. เสนอให้ผู้ที่อำนาจทางฝ่ายบ้านเมือง เอาใจใส่ในการชี้แนะ นำพาประชาชนของตนในบ้านเมือง และแขวง รักษาปฏิบัติ ทั้งทางด้าน “ฮิตครอง” ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่สังคมลาวให้มากขึ้น

๕.๒.๒. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก เพื่อจะเป็นคุณประโยชน์แก่การศึกษาครั้งต่อไป ก็เช่นเดียวกันกับการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาในสังคมในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัย จึงขอเสนอแนะหัวข้อการทำวิจัยครั้งต่อไป...

๑. ควรศึกษา การดำเนินชีวิต ตามแนวทางพระพุทธศาสนาใน “ฮิต ๑๒ ครอง ๑๔” ของชาวลาว

๒. วรรคศึกษา เปรียบเทียบหลักความเชื่อ-ศรัทธาต่อบุคคล และต่อพระพุทธศาสนาที่มีใน
สังคมลาว
๓. วรรคศึกษา บทบาทหน้าที่ความเข้าใจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในสังคมลาว

บรรณานุกรม

เอกสารข้อมูลปฐมภูมิ:

พระตรีปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙.

เอกสารข้อมูลทุติยภูมิ:

1. ภาษาไทย

ก.หนังสือ

มหาศิวลา วีรวงศ์, พงศาวดารลาว ภาษาลาว, แปลไทยโดยสำนักงาน ส.ธรรมภักดี,ปปช., ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณถึง 1946, พิมพ์ที่เวียงจันทน์ : สปป.ลาว 2001.พ.ศ.๒๕๔๔.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่, พระพุทธศาสนาในประเทศลาว, พิมพ์ที่ วิทยาเขตเชียงใหม่, 2550.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติพระพุทธศาสนา. พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พ.ศ. ๒๕๕๐.

วรรณสิทธิ์ ไหวทยะเสรี, ผู้แปล คู่มือ การศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๒ เจตสิกสังคหะวิภาค,(กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์, ๒๕๒๗.

พจนานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษฉบับภูมิพโลภิกขุเล่ม ๕ แปลจาก pall- English Dictionary. (กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิพโลภิกขุ, พ.ศ. ๒๕๓๑).

สมบุญ สุขสำราญ พุทธสาณากับความชอบธรรมทางการเมือง (กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย, ลาว และ กัมพูชา) จัดพิมพ์โดย: โครงการเผยแพร่ผลการวิจัย,ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (พระพุทธศาสนาในลาว). พิมพ์ที่วิทยาเขตเชียงใหม่, พ.ศ. 2545

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ เรื่องภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต, พิมพ์ที่.โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิกจำกัดกรุงเทพ,วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑

พระปลัด เสน่ห์ (ธมมวโร) ดร. พระพุทธศาสนาในลาว, วิทยาเขตเชียงใหม่พิมพ์ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2550,

พระโสภณวิหารการ(พิศิษฐ์),บทบาทของพระครูหลวงโพนสะเม็กกับพระพุทธศาสนาในประเทศลาวและภาคอีสาน, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการวันที่ ๒๙-๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔),หน้า ๗๖- ๗๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, ๒๘
มิถุนา ๒๕๕๑. หน้า ๑๖๐

_____ .พระธรรมปิฎก (อ.ป. ปยุตฺโต), มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๒ ,
กรุงเทพมหานคร มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙. หน้า ๔๖.

พระธรรมกิตติวงศ์ **ธรรมสารเทศนา** ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ ๒๕๓๙.

_____ .พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช) โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง,พิมพ์ครั้งที่๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙
พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำว่าดี.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต).**พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๔๖.

พระธรรมกิตติวงศ์, **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์** ชุดคำว่าดี โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง,
ที่๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **สารานุกรมพระพุทธศาสนา** พิมพ์
ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร พ.ศ ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า
๖๕๖,๖๕๗. พิมพ์ที่. โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด พ.ศ ๒๕๕๑

พระอภิธรรมปิฎก เล่ม๑ ภาค๑ **ธรรมสังคณีและอรรถกถา**, โดยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
หน้า ๓๒๖.

ไชยวัฒน์กปิลกาญจน์, **มลินทปัญหา** เล่ม๑ หน้า ๙๙

หนังสือ(คู่มือนักธรรม ศึกษาชั้นตรี) กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ ๕
พ.ศ ๒๕๓๘

นายสุรศักดิ์ ศรีสำอาง, **ลำดับกษัตริย์ลาว**, พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักโบราณคดี และ พิพิธ
ภัณฑสถานแห่งชาติกรมศิลปากร, ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๓.

สุชีพ ปุญญานุภาพ พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน, พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์
วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. พ.ศ. ๒๕๓๙

2. ภาษาลาว ໑໑ ັງສີ “ພາສາລາວ”

ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ 450 ປີ (1560 – 2010), ຄັ້ງທີ 1 ປີ 2010.
ພິມທີ່ ໂຮງພິມນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ, ຄ.ສ. 2010

ວິທະຍາໄລສຶງຄູ່ງຽງ, ໂຄງສ້າງຫລັດສູນຄຣຸປຣິນຍາດຣີ
ມັດທະຍົມຕອນຕົ້ນ, ສາຂາ ພຣະພຸດທະສາດສະໜາ, ວິຊາ **ພຸດທະ**
ພິທີ, ອຸປະຖຳພິມໂດຍ: ກະຊວງສຶກສາທິການ ແລະ ກິລາ, ກົມສ້າງ
ຄຸ້. ຄັ້ງ ໑໑ ນທ 18 ມັງກອນ 2011.

ມະຫາສິລາວິລະວົງ, ປະຫວັດສາດລາວແຕ່ ບູຮານເຖິງ 1946, (ພິມທີ່ ວຽງຈັນ ສປປ.ລາວ 2001).

ພຣະມະຫາບຸນທະວີວິໄລຈັກຮັ (ປະຫວັດການສ້າງພຣະພຸດທະຮູບ) ພິມທີ່ ໂຮງພິມອິນດາວຄຳ ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ ພ.ສ 2547 ຄ.ສ 2004

ສູນກາງແນວລາວສ້າງຊາດ ທຳມະນູນປົກຄອງສົງຄາວ, ພິມທີ່ ໂຮງພິມຊາວໜູ່ ມ.ພ.ສ 2541

ຫນ້າສື່ ທຳນຽມປະຕິບັດ ພະນະຄອນວຽງຈັນ ມໍລະດົກອ້າຍລາວ ຫນ້າ 245, ພຣະຄຣູ ພິມມະສອນ (ພຣະໄຕຣໂລກວິຖານ) ຄ.ສ 2006 ພິມທີ່ ເມໂທຣເມືອງປາກເຊ ແຂວງຈຳປາສັກ.

_____ ພຣະຄຣູ ພິມມະສອນ (ພຣະໄຕຣໂລກວິຖານ2) ເມື່ອ ຄ.ສ 2013 (ພ.ສ 2556), ພິມທີ່ ເມໂທຣການພິມ

ຫນ້າສື່ ພຸດທະປະຫວັດຮວບຮວມໂດຍ: ຄະນະສຶກສາສົງແຂວງ: ຈຳປາສັກ ພ.ສ.2551 ພິມທີ່ ໂຮງພິມສະຫວ່າງການພິມ.

ອານິສົງເທດສະໜາ ຮວບລວມໂດຍ(ຄະນະປະຈຳ ອ.ພ.ສ ແຂວງຈຳປາສັກ), ພິມທີ່ ໂຮງພິມໂຄລາວ, ພ.ສ 2538.

ພຣະອາຈານຍຸຊາລິກ ນຕະສິໂຣ. ແນວທາງປະຕິບັດວິປັສສະນາກັມມະຖານ, ສູນກາງອົງການພຸດທະສາສນາສົມພັນລາວ, ວັດມະຫາພຸດທະວົງສາປ່າຫລວງ, ພິມທີ່ ວຽງຈັນ 1 ທັນວາ ພ.ສ 2543. ພຣະສິສຸພັນສຸວັນນະພູມມີ (ທັມມະສຶກສາລະດັບຊັ້ນໂທ) ສຳລັບຄຣູ, ນັກຮຽນ, ນັກສຶກສາ, ທັມມະພາກປະຕິເສດທິ 2 ສະບັບມາດຈາຖານ, ວັດລາວເວລາວະນາຣາມ, (ປະເທດຝຣັ່ງ), 25 ກຸມພາ ພ.ສ 2549 (2006).

_____ ພຣະສິສຸພັນສຸວັນນະພູມມີ, ຫນ້າສື່ (ທັມມະສຶກສາ ແລະ ຄື້ຫັປະຕິບັດ) ນ.ທ.ຊັ້ນຕຣີ ໂດຍວັດເວຣວະນາຣາມ ປະເທດຝຣັ່ງ ເສດ 25 ທັນວາ ພ.ສ 2548 (2005).

ພຣະມະຫາສຸວັນຈັນທະລາດ ກຳມະການສູນກາງ ອ.ພ.ສ. ປະທານອົງການພຸດທະສາສນາສົມພັນລາວ ຈາກຫນ້າສື່ ເອກະສານກອງປະຊຸມສາມັນຄົບຄະນະສື່ກຳມະທຳການອົງການພຸດທະສາສນາສົມພັນລາວ ແຂວງຈຳປາສັກ, ຄັ້ງວັນທີ 22 ກໍລະກົດປີ 2013,

_____ ພຣະມະຫາສຸວັນຈັນທະລາດ, ກຳມະການສູນກາງ ອ.ພ.ສ, ປະທານ ອ.ພ.ສ ແຂວງຈຳປາສັກ, ຈາກຫນ້າສື່ ອານິສົງເທດສະໜາ, 20 ມິຖຸນາ 2538.

ພຣະຄຣູ ອານາວິໂຣ ບູນທອງວິປະໄຊ(ຊາໂງນ). ປະຫວັດການສ້າງພຣະປະຕິມາກອນ, ພິມທີ່ ໂຮງພິມ ດວງມາການພິມ, 9 ກຸມພາ ພ.ສ 2555.

_____ ພຣະຄຣູ ອະນາວິໂຣ (ບູນທອງວິປະໄຊຍ, ຊາໂງນ), ຫລັກການປະຕິບັດທັມ. ພິມທີ່ ໂຮງພິມ: ດວງມາການພິມ ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ, ວັນທີ 29 ກໍລະກົດ ພ.ສ.2555.

ພຣະອົກຕະມະຫາສັທທັມມະໂຊທະກະທະຊະ(ຍ່າທ່ານໃຫຍ່ ມະຫາງອນ ດຳຮົງບູນ), ຮອງປະທານອົງການພຸດທະສາດສະໜາສຳພັນແຫ່ງ

ປະເທດລາວ, ຮົງກົງ 1. ຄວາມຈະເຣີນຕາມວິຖີພູ, ດ. ພິມທິໂຮງພິມ: ທ່າແມ່ ອົງການພິມ, ເມືອງໄກສອນແຂວງສະຫວັນນະເຂດ, ພ.ສ.2554.

ພຣະດຳຮົງພູ. ທ່າແມ່ ມິກະມູນ, ຫລັກປະຕິບັດເພື່ອຄວາມ ດົງງາມທາງສັງຄົມ, ວັດອັບມາພູ, ດທະວາດ, ເມືອງໄກສອນພິມວິຫານ. ພິມທິໂຮງພິມ: ທ່າແມ່ ອົງການພິມ, ມິຖຸນາ ພ.ສ.2554.

ພຣະມິນທະວິວົງວິຈິດດິບິດລາຍງານເຮື້ ອົງບູຊາສອງ, ສາຍພຣະພູດທະສາດສະໜາ. ປ.ຕຣີ.ປີ 3 ວິທະຍາໄລສົງຄາມປາສັກ, ພ.ສ. 2556.

ພຣະສິມຫມາຍ ສຸທິປັນໂຍ. ພູດທະພິທິ, ວັດໂພນສະອາດ, ທີ 20/12/99. ຫນ້າ 16-18.

ພຣະມະຫານິນທະນັນພິມມະຈັກຣ, ເສຂີຍະວັຕຣເພື່ອຕ ວາມງາມຂອງສັມມະນະ. ທີ່ໂຮງພິມ: ສະຫວ່າງການພິມ, ພ.ສ. 2556. ຄ.ສ. 2013.

ພຣະມະຫານິນທະນັນພິມມະຈັກຣ. ບຸນກະຖິນ, ພິມທິ ໂຮງພິມ: ສະຫວ່າງການພິມ, ເມືອງອັບມາ 19 ກັນຍາ ພ.ສ. 2556. ຄ.ສ. 2013.

ສິສະເຫວີຍສູວັນນ, ວັດຈະນະນຸກົມພາສາບາລີ-ລາວ, ໂຄງການວັດຈະນານຸກົມບາລີ-ລາວ, ພິມທິໂຮງພິມ: ນະຄອນຫລວງ ວັງຈັນ 27 ກໍລະກົດ ພ.ສ.2547, ຄ.ສ. 2004.

ສິມມະລິພິນທະນາໄລ, ປະຫວັດສາດນະຄອນຈຳປາສັກ. ພິມທິ ໂນນສະຫວ່າງການພິມ, ພ.ສ.2554 ຫນ້າ 33.

ສິມມະລິພິນທະນາໄລ. ປະຫວັດສາດນະຄອນຈຳປາສັກ, ພິມທິ ໂນນສະຫວ່າງການພິມ, ພ.ສ.2554 ຫນ້າ 182.

ດວງໄຊ ຫລວງພາສີ, (ພົງສາວະດານລາວຄົນລາວແຜ່ນດິນຂອງ ຄົນລາວ), ພິມທິ ທີ 4, (ໂຮງພິມດວງມາ: ວັງຈັນ, 2006),

ຫນັງສືບິດລາຍງານກ່ຽວກັບຫ້ອງການສຶກສາສົງແລະ ຫ້ອງການອາລັຍແຂວງຈຳປາສັກ, ຈັດທຳໂດຍນັກສຶກສາຜົງງານລຸ້ນ ທີ 2 ວິທະຍາໄລສົງຄາມປາສັກ. ຄ.ສ 2010.

ຫນັງສືເອກະສານປະກອບການຮັບການສອນພູດທະພິທິການ ສອນ, ວິທະຍາໄລສົງຄາມປາສັກ, ພາກພິເສດຮວບຮວມໂດຍ: ຄະນະກຳມະການ ບໍລິຫານງານ ອ.ພ.ສ.ແຂວງຈຳປາສັກ. ພ.ສ. 2553.

ຫນັງສືວິນິຍົມພາກ 3. ວິທິພູກສິມາ(ຂອດສິມ), ຈັດ ພິມໂດຍ: ຄະນະພູດທະປະຣິດຊະຍາສູນກາງ ອ.ພ.ສ. ວັນທີ 9 ທັນວາ ພ.ສ. 2535.

ຫນັງສືທຳນຽມປະຕິບັດພະນະຄອນວັງຈັນ ມໍລະດົກອ້າຍ ລາວ ຫນ້າ 245.

ຈາກຫນັງສືເອກະສານ 3 ຂໍ້ ແຂ່ງຂັນຂອງຂະແໜ່ງການສຶກສາ ແລະ ກິລາ, ພິມທິໂຮງພິມກະຊວງສຶກສາ, 2013 (ພ.ສ.2556).

ຫນັງສືເອກະສານ 3 ລັກສະນະ 5 ຫລັກມູນຂອງກະຊວງສຶກສາ ແລະ ກິລາ, ພິມທິໂຮງພິມກະຊວງສຶກສາ, 2013 (ພ.ສ.2556).

ທ້າວ ວິລັດ ແລະ ນາງ ມະນີດາ ອຳຄາວົງ, ບົດລາຍຂອງນັກສຶກສາພື້ນຖານ(ພາກພື້ນເສດ) ໑, ບທີ 3, ທີ່ ອົງ ທະຍາໄລສົງຄາມ ກ.໑ ບທີ 24/04/2013.

ຂ. ວິທານິພົນ

พระมหาอุทธรณ์ ปญฺญาสิริ(สังจรรย์นพวงศ์), ศึกษาวិเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา, วิถยานิพนธ์พุทธศาสน์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

พระสมุห์วันชัย เกสรธมฺโม(มีมาก), การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก, สาขาวิชาธรรมนิเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

พระวิจิตรพงษ์ กาวะพงษ์, พระสงฆ์กับความสัมพันธ์ระหว่างอุบลราชธานีกับจำปาสัก พ.ศ.2532-2551, วิถยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2552.

พระสมศักดิ์ ปิยธมฺโม (อินทเสนา) ศึกษาวິจัยเรื่อง “อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาวในแขวงจำปาสัก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ໑໒ ธันวาคม ໒໕໕໔ (บทคัดย่อ)

พระเมธวี อภัสสรโร (ฉัตรวิไล) วิถยานิพนธ์ ศึกษาวิเคราะห์จุดดั่งควัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ໒໕໕໕ หน้า ໑໒໓.

พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ) วิถยานิพนธ์ การศึกษาวิเคราะห์การบริหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหาธรรม, กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัด อุบลราชธานี. สาขาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ໒໕໕໕.

ศุภชัย สิงห์ยะบุตร และคณะ, โครงการสารคดีลาวตอนล่าง “สะพานนะเขต สาละวันเขกอง จำปาสัก และอัตตะปือ ห้าแขวงลาวตอนล่าง”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว), 2544.

รัฐวรรณ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท, วิถยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

พิสิฐฐ์ บุญไชย และทรงคุณ จันทร, ศาสนา สถานภาพ บทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสาน. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

วรรณิตร เจริญผล, พระพุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ 1975-1998, สารนิพนธ์ศิลปะ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ค.บทความ

พระโศภณวิหารการ(พิศิษฐ์ ป.ธ.4), บทบาทของพระครูหลวงโพนสะเม็กกับพระพุทธศาสนาในประเทศลาวและภาคอีสาน”, ในสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิตประจำปี 2554,

เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ณ อาคาร มวก.48 พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ 29, 30 เมษายน กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

วรรณสิทธิ์ ไชยเสรี, ผู้แปล คู่มือ การศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๒ เจตสิกสังคหะ วิชาค.(กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์, ๒๕๒๗ หน้า ๔๙

สำนักนโยบายเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ สิงหาคม 2555, อ้างอิงจากเว็บลาว , [HTTP://WWW.OP.S.MOC.GO.TH/MOCCMS/FILEUPLOAD/HTML/2208/LAO.HTM](http://www.ops.moc.go.th/moccms/fileupload/html/2208/LAO.HTM), 22 มกราคม 2013.

<http://www.Webster'EncyclopdieUnabridgedDictionaryoftheEnglishlanguage> [new York ; dilithium press , 1994],p.511, 11 เมษายน 2013.

<http://www.lbid.p1359> 9 เมษายน 2013

<http://www.Webster'EncyclopdieUnabridgedDictionaryoftheEnglishlanguage>. P308, 2 เมษายน 2013.

“สททท ลกขณา” ในพระอภิธรรมมัตถสังคหะ แปลว่า ความเชื่อในกุศลธรรมเป็นลักษณะในอรรถกถามีความหมาย “โอภปปน ลกขณา” ว่ามีความปลงใจเชื่อด้วยปัญญาเป็นลักษณะหรือที่ใช้ว่ามีการเชื่อมั่นเป็นลักษณะก็มีและแปล อธิมุตติ ปัจจุบันฐานานามีความน้อมใจเป็นผล.

บทความทางวิชาการโดย(พระไพศาลวิสาโล) หน้าที่๑ <http://www.thaidoweb.com>, 19 กุมภาพันธ์ 2013

ง.บทความภาษาลาว(ບົດຄວາມພາສາລາວ)

ຈາກເອກະສານ ກອງປະຊຸມຄົ້ນຄວ້າກຳມະການແນວລາວສ້າງລາວ ແຂວງຂ່າບາສັກ, ຄັ້ງທີ 2 ສະໄຫມທີ 5 ວັນທີ 9 ສິງຫາປີ 2012, ຫນ້າ 29

ຈາກຫນ້າສື່ ເອກະສານກອງປະຊຸມສາມັນຄົ້ນຄວ້າກຳມະການອົງການພັດທະນາສາສນາສຸມພັນລາວ ແຂວງຂ່າບາສັກ, ໂອວາດ ຫ່ວນພຣະອາຈານໃຫຍ່ ມະຫາສຸວັນຈັນທະລາດ ກຳມະການສູນກາງ

ອ.ພ.ສ. ປະທານ ອ.ພ.ສ ແຂວງຈຳປາສັກ, ຄັ້ງວັນທີ 22 ກໍລະກົດ ປີ 2013, ໜ້າ 15

ສຳນັກງານຫນັງສືພິມຍຸວະຊົນກິລາ, ນະຄອນວັງຈັນ: ປະເທດລາວ, 2506), ໜ້າ 253-256.

ເອກະສານ ສະຖິຕິ ຈຳນວນວັດຫ້ອງການ ອ.ພ.ສ ແຂວງ ຈຳປາສັກ ປີ ພ.ສ. 2556

ວາລະສານ ປະຕິທິນລາວ ຄົ້ນຄົ້ວຄຳນວນໂດຍ: ພຣະມະຫາ ບົວຄຳ ສາລິບຸດ ຮອງປະທານອົງການພຸດທະສາດສະໜາແຫ່ງປະເທດ ລາວ ແລະ ນາຍແກ້ວ ສຸວັນນະພົງສຸ ອະດີດພະນັກງານກະຊວງທ່ຽວທ່ຽວ ການ, 2556. ໜ້າ 2

<http://www.122.155.9.68/talad/index.php/laos/area/champasak>, 25 ເມສາ 2013.

<Http://www.go.lao.com/blog/หลวงพระบาง-เมืองมรดกโลก>. ເມື່ອວັນທີ່ 25 ເມສາ 2013.

<HTTP://WWW.OPS.MOC.GO.TH/MOCCMS/FILEUPLOAD/HTML/2208/LAO.HTM>, 22 ມັງກອນ 2013.

<http://www.oceansmile.com/Lao/laotay18Oct47.htm>, 1 ສິງຫາ 2013.

HTTP://WWW.OUNON19.COM/TRAVEL_IN_LAOS.HTM, 19 ສິງຫາ 2013.

<http://www.oceansmile.com/Lao/laotay18Oct47.htm>, 20 ສິງຫາ 2013

2. ภาษาอังกฤษ

M.L.Manaich Jumsai, **History of Laos**, Fourth Edition, Bangkok : Chalermenit, 2000.

Maha Khamyad Rasdavong, **The History of Buddhism in Laos**, Vietiane: Xangkhon Printing, 2006.

Ven. Khamsao civilize, **A study of the Present Laotian Buddhist Sangha's status and roles in educational administration**, Thesis of Master Degree of Master of Arts ,Buddhist Studies, Graduate School : Mahachulalongkornrajavidaya University, 2007.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ที่ให้การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ **พระมหาพรหมมา แก้วมณีโชติ** ที่ปรึกษากรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรมประจำ
แขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาสวัดหลัก ๓๘ เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก, ครั้งวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **พระมหาสุวรรณ จันทราช** ประธานองค์การพุทธศาสนา สัมพันธ์ลาว แขวง
จำปาสัก, ครั้งวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **พระคำพัก พรหมมหาชัย** หัวหน้ากรรมาธิการเผยแผ่ศีลธรรม ประจำแขวง
จำปาสัก, ครั้งวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖. เวลา ๙ : ๑๕.

สัมภาษณ์ **พระมหาบุญทวิ วิไลจักร** คณะกรรมาธิการเผยแผ่ เจ้าอาวาส วัดวิจิตรธัมมา
ราม, เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก. ครั้งวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **พระบุญตา แก้วบัวพา** รองประธาน อพส หัวหน้าห้องการปกครองสงฆ์ผู้
ประจำการ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **พระมหานนท์ หนันท์ (พรหมจักร)** เจ้าอาวาส วัดหายโสภ บ้านภูม่วง เมือง
ปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระถาวร แก้ววงศ์สา หัวหน้ากรรมการปกครองสงฆ์ วัดอุดมไชย เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระคำแพง มณีวงศ์ เจ้าอาวาสวัดบ้านโนนสว่าง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระบุญปอน สอนสักสิทธิ์ หัวหน้ากรรมการปกครองสงฆ์แขวงจำปาสัก, วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ พระบุญจันท์ ห่อจิ้นยวงค์ หัวหน้ากรรมการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระมหาบุญเลิศ ศรีวิวงศ์ศักดิ์ นักเผยแผ่ศีลธรรม พระธรรมทูตของลาว ที่บ้านหมากมี เมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระจิตรแสง คำภีร์ปัญญา รองประธาน อปส แขวงจำปาสัก กรรมการสภา สถานูประการ. เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระพรหมมา แก้วมณีโชติ เจ้าอาวาสวัดหลัก ๓๕, ที่ปรึกษาประธาน อปส เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ จันทราช ประธาน อปส แขวงจำปาสัก, ผู้อำนวยการ วิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระไชปัญญา จันทปัญญา อาจารย์สอนวิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก, เจ้าอาวาส วัดโพนครีไค เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระบุญจัน สุธรรมะโกสาน ประธานคณะ อปส เมืองมุนละประโมก แขวง จำปาสัก เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระจักร พรหมรินทร์ รองประธาน อปส เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก, หัวหน้า กรรมการปกครองสงฆ์ เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระคุณ พิมเสน ประธาน อปส เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระสุริยา ดวงปัญญา รักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระฟูโขง วงศ์พระจันท์ เจ้าอาวาสวัดบ้านห้วยหมาก เมืองประทุมพร แขวง จำปาสัก. เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระมหาคำพู่ อ่อนศรี ที่ปรึกษาเจ้าอาวาสวัดบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระบุญศรี เจ้าอาวาสวัด บ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระบุญเฮียง เทพอินท์ทา ประธาน อพส เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖,

สัมภาษณ์ พระภูมินทร์ ไชยจักร ครูสอนวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักวัดหลวงปาเซ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายศรีสุภช โปธิสาธารณะสุข ประธานคณะกรรมการ แนวนลาวสร้างชาติ บ้านพุ่มวง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายบัวริน วงพะจันทร์ สมาชิกสภาแห่งชาติ ชุดที่ ๗ หัวหน้าแผนก ศึกษาธิการ และ กีฬา แขวงจำปาสัก, ที่โรงแรมปากเซ. เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายอุ้นหล้า บุบผาวงค์ หัวหน้าหน่วยงาน กิจการรรมนักศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ จำปาสัก. เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ พระธรรมใจ วงศ์วิไล คณะกรรมการ อพส แขวงจำปาสัก, เจ้าอาวาสวัดท่า อุดม เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายบุญยัง หมื่นอาสา ราษฎร ผู้นำชุมชนหมู่บ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายคำพันธ์ แก้วพันธวงศ์ ชาวบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก. ครั้ง วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายบัวผัน มไลบุตร ชาวบ้านภูมวง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. เมื่อครั้งวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายสอน พุทรวงศ์ นายบ้านภูคูน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. ครั้งวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ นายสำราญ มณีวงศ์ กรรมการแนวนลาวสร้างชาติ แขวงจำปาสัก กรรมการพัก เมือง ประธารแนวนลาวสร้างชาติเมืองสุขุมมา, ครั้งวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายอานงศักดิ์ แก้วพันธวงศ์ ผู้รับผิดชอบด้านประเพณี ประจำบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายกุ หมื่นอาสา ชาวบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางแสงจันทร์ วีรวงศ์ ราษฎรชาวบ้านภูคูน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. เมื่อ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางพร กันหาวงศ์ ชาวบ้านภูคุณ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางสาว สะหมอน ราษฎร์ชาวบ้านภูคุณ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ ไชยทองยศ นามวงสาร รองหัวหน้าแขนงส่งเสริมสหกรณ์เกษตรกรรม แพนงเกษตรกรรม และ ป่าไม้แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ บุตรศรีวงศ์ดี หัวหน้าห้องการศึกษาสงฆ์ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายคำพุด วิมนต์จิตร รักษาการ วิชาการ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก, เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายคำไพ ศรีบุญเรืองครูสอนวิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางผ่องศรี สายสุวรรณ ประชาชนชาวบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายลิขิตศักดิ์ วงศ์ศักดิ์ นายบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ คุณยายแดง พุทธเจริญ ชาวบ้านพัฒนาหลัก ๗ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ ประทุมมา ศรีธาธร ชาวบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางพิศสมัย อินทร์วงศ์ ชาวบ้านทุ่ง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายพูนเงิน บัวศรี รองหัวหน้าแพนงถ่งข้าว และวัฒนธรรม รับผิดชอบโดยกองงานศาสนา,วัฒนธรรม-สังคมและประเพณี ในตัวแขวงจำปาสัก. เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางดวงฟูใส พันวงศา หัวหน้าสหพันธ์หญิงบ้านโนนดู่ ผู้ช่วยศิลปกรรมแขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายแพทย์บุญมี ศรีสว่างวงศ์ ห้องการสาธารณสุข เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายบุญทวิน อินธิสาน สื่อมวลชน นักข่าวสถานีโทรทัศน์ภาพ แขวงจำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖,

สัมภาษณ์ นายโพไชย นวลวิไล รองอำนวยการบริหาร วิทยาลัยครูสงฆ์จำปาสัก, เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

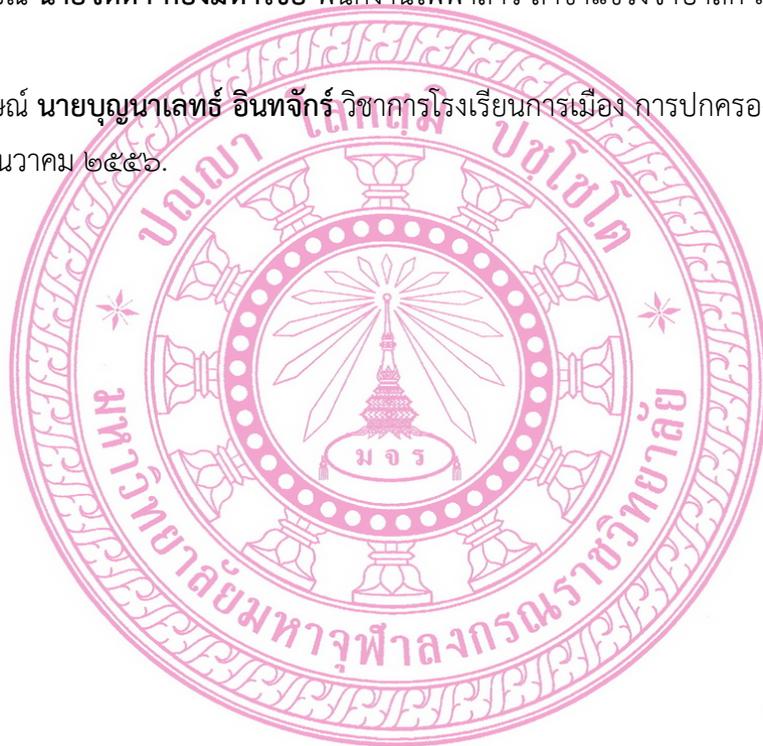
สัมภาษณ์ **นางใบพร สีดาทอง** เลขาคณะอำนวยการฝ่ายบริหาร หัวหน้าห้องสมุด
วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก. เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **คุณยายโค มไลบุตร** ชาวบ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๒
ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **ร้อยตำรวจโท วัฒนา วงศ์ภูธร** จากโรงเรียนการเมือง การปกครองแขวงจำปา
สัก, เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **นายจิตดา กองมหาไชย** พนักงานไฟฟ้าลาว สาขาแขวงจำปาสัก เมื่อวันที่ ๒๒
ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ **นายบุญนาเลทร์ อินทจักร์** วิชาการโรงเรียนการเมือง การปกครองแขวงจำปา
สัก เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระอุดมศักดิ์ ปณฺญาวโร (แก้วพันธวงศ์)
- เกิด : วันอาทิตย์ที่ 10 เดือน กรกฎาคม พ.ศ.2516.
- บิดาชื่อ : นายสอน แก้วพันธวงศ์. มารดาชื่อ: นางชม แก้วพันธวงศ์.
- ภูมิลำเนาเดิม : บ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก ประเทศ สปป.ลาว
- บรรพชา : เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2529. ที่วัดบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก
- อุปสมบท : วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2536. ที่วัดบ้านนาลาน เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก
- การศึกษา : ปี พ.ศ 2525 - 2530 ศึกษาชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนบ้านนาลาน เมืองประทุมพร
ปี พ.ศ 2531 - 2534 ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนวัดหลวงประทุมพร
ปี พ.ศ 2535 - 2537 ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่โรงเรียนวัดหลวงปากเซ
ปี พ.ศ 2538 - 2539 ศึกษาโรงเรียนคอมพิวเตอร์, โรงเรียนบัญชีการเงินชั้นต้น และ
เป็นนักเผยแพร่ศีลธรรมประจำแขวงจำปาสัก ประเทศ สปป.ลาว
ปี พ.ศ 2540 - 2544 ศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครพนม ประเทศไทยและเรียนจบนักธรรมชั้นตรี, ชั้นโท
และ ชั้นเอก ที่โรงเรียนวัดธาตุพนมวรรมหาวิหาร.
ปี พ.ศ 2545 - 2546 เป็นครูสอนที่โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสงฆ์ รับผิดชอบเป็น
เลขาธิการโรงเรียน ที่เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก
ปี พ.ศ 2547 - 2549 เป็นอาจารย์สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์ตอนปลายวัดหลวง
เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก
ปี พ.ศ 2549-2553 เป็นเจ้าอาวาสวัดอุดมไซ เป็นอาจารย์สอนที่วิทยาลัยสงฆ์
จำปาสัก และเป็นคณะกรรมการบริหารงาน อพส แขวงจำปาสัก ประเทศ สปป.ลาว
ปี พ.ศ 2556 เป็นรองประธานมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาสงฆ์แขวงจำปาสัก
ปี พ.ศ 2557 เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก
- ปีที่เข้าศึกษา : 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2554. ศึกษาปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอุบลราชธานี ประเทศไทย
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดอุดมไซ สุวรรณราม บ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศ สปป.ลาว
- E-mail : Odomxay999_@hotmail.co.th, Tel: 020.55667678. 99702416

